

**T.C.
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EKOTURİZM REHBERLİĞİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**YALIKÖY (ORDU - FATSA) VE YAKIN ÇEVRESİNİN EKOTURİZM
POTANSİYELİ**

**ECOTOURISM POTENTIAL OF YALIKOY (ORDU - FATSA) AND ITS
NEAR SURROUNDINGS**

ZÜLEYHA ODA

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Eren ŞENOL**

GİRESUN-2021

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 14/09/2021 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekoturizm Rehberliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Züleyha ODA'nın Yalıköy (Ordu - Fatsa) ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Potansiyeli başlıklı tezini incelemiş olup aday 29/09/2021 tarihinde, saat 14.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Doç. Dr. Cemile BAHTİYAR KARADENİZ	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin SARAÇOĞLU	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Eren ŞENOL	

ONAY

...../...../2021

Prof. Dr. Güven ÖZDEM
Enstitü Müdür V.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Yalıköy (Ordu - Fatsa) ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Potansiyeli” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../2021

Züleyha ODA

ÖN SÖZ

Dünyada ve Türkiye’de hızla gelişmekte olan turizm sektörü içinde yer alan ekoturizm, gerçekleştirilen turizm faaliyetleri ile doğal kaynakların, çevrenin ve sahip olunan kültürel değerlerin bozulmadan devamlılığını amaçlayan bir turizm türüdür. Bu kapsamda yapılan çalışma, ekoturizm kaynakları yönünden Ordu ili Fatsa ilçesine bağlı Yalıköy mahallesi ve yakın çevresinin ekoturizm potansiyelini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Tezin yazılması aşamasında, çalışmamı sahiplenerek titizlikle takip eden danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Eren ŞENOL’a değerli katkı ve emekleri için içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Fotoğraf arşivini bana açarak Yalıköy’ün tanıtılmasına katkı sağlamak isteyen Lütfi AYDIN’a, çalışmamın yürütülmesi esnasında destek ve sabırlarını esirgemeyen eşim Volkan ODA’ya, ikizlerim Yusuf ile Mehmet’e, iş arkadaşlarıma ve Abdullah ESER’e candan teşekkürlerimi sunuyorum.

ÖZET**YALIKÖY (ORDU - FATSA) VE YAKIN ÇEVRESİNİN EKOTURİZM
POTANSİYELİ**

Dünyada hızla gelişen sektörlerden biri olan turizm sektörü içinde ilk sırada yer alan deniz turizminin yanında, yeni turizm çeşitleri içinde olan ekoturizm hızla yaygınlaşmaktadır. Deniz - kum - güneş üçlüsünden oluşan kitle turizminden farklı arayışlara yönelen turistler, şehir hayatının yoğun, sıkıcı, baskıcı yaşamından kurtulmak için hem turizmi her mevsim yaşamak hem de ziyaret edilen bölgenin kültürünü yerinde yaşayıp öğrenmek için ekoturizme doğru bir yönelim gerçekleştirmektedir. Ordu yöresi ekoturizm potansiyeli yüksek bir saha olup, Yalıköy'ün ekoturizm potansiyeli ile ilgili yapılmış akademik ve bilimsel herhangi bir çalışmanın bulunmaması çalışmanın oluşturulmasında en büyük etkindir. Bu çerçevede bu çalışmanın amacı Yalıköy ve yakın çevresinin sahip olduğu ekoturizm potansiyelinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada veri elde etmek için araştırma sahasında arazi çalışmaları ve gözlemlerde bulunulmuş, halkla görüşmeler gerçekleştirilmiş ve resmi kurumlardan bilgilerle veriler elde edilmiştir. Çalışma sahasını oluşturan Yalıköy ve yakın çevresi gerek coğrafi konumu, gerekse sahip olduğu doğal güzellikleri ve ayrıca turizm gelişme bölgesi içinde bulunması nedeniyle ayrıcalıklı öneme sahiptir. Yalıköy, Karadeniz kıyısında olması nedeniyle deniz turizminin yanı sıra ekoturizm faaliyetleri için de potansiyele sahiptir. Yalıköy ve yakın çevresinde tekne turları, sportif olta balıkçılığı, kuş gözlemciliği, gastronomi turizmi, doğa fotoğrafçılığı, kültür turizmi, festival ve şenlik turizmi gibi ekoturizm faaliyetleri yapılabilmektedir. Çalışma, bölge ile ilgili yardımcı bir kaynak niteliği taşıyacağı noktasında önem arz etmektedir. Sonuç olarak bölgede var olan ekoturizm potansiyeli coğrafi unsurlarla da ilişkilendirilerek farklı yönleri ile incelenmiş ve değerlendirilmiş, analizler yapılmış, sonuç ve öneriler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekoturizm, Ekoturizm Potansiyeli, Yalıköy, Ordu İli.

ABSTRACT

ECOTOURISM POTENTIAL OF YALIKOY (ORDU - FATSİ) AND ITS NEAR SURROUNDINGS

In addition to sea tourism, which ranks first in the tourism sector, which is one of the rapidly developing sectors in the world, ecotourism, which is one of the new types of tourism, is rapidly spreading. Tourists, who turn to different pursuits from mass tourism consisting of the sea-sand-sun trio, make an orientation towards ecotourism in order to experience tourism in all seasons and to experience and learn the culture of the visited region in order to get rid of the intense, boring and oppressive life of city life. Ordu region is an area with high ecotourism potential, and the absence of any academic and scientific study on the ecotourism potential of Yalıköy is the biggest factor in the creation of the study. In this context, the aim of this study is to determine the ecotourism potential of Yalıköy and its surroundings. For this purpose, in order to obtain data in the study, field studies and observations were made in the research area, interviews were conducted with the public, and data were obtained with information from official institutions. Yalıköy and its surroundings, which constitute the study area, have a privileged importance due to its geographical location, natural beauties and also being in the tourism development zone. Since Yalıköy is on the Black Sea coast, it has the potential for ecotourism activities as well as sea tourism. Ecotourism activities such as boat tours, sportive angling, bird watching, gastronomy tourism, nature photography, cultural tourism, festival and festival tourism can be done in Yalıköy and its surroundings. The study is important in that it will be a helpful resource for the region. As a result, the ecotourism potential in the region has been examined and evaluated with different aspects by associating it with geographical factors, analyzes have been made, and conclusions and suggestions have been tried to be put forward.

Keywords: Ecotourism, Ecotourism Potential, Yalıköy, Ordu Province.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
KISALTMALAR.....	VII
HARİTALAR LİSTESİ.....	VIII
TABLolar LİSTESİ.....	IX
GRAFİKLER LİSTESİ.....	X
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	XI
GİRİŞ.....	1
1. Araştırma Sahasının Yeri, Sınırları ve Genel Özellikleri.....	2
2. Amaç, Malzeme ve Metod.....	8

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. 1. Turizm	10
1. 2. Ekoturizm.....	11
1. 2. 1. Ekoturizmin Özellikleri, İlkeleri ve Amaçları	15
1. 2. 2. Ekoturizmin Etkileri.....	18
1. 2. 3. Dünyada ve Türkiye’de Ekoturizm.....	20
1. 3. Literatür Özeti.....	23

İKİNCİ BÖLÜM

YALIKÖY VE YAKIN ÇEVRESİNİN EKOTURİZM KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLEBİLECEK KAYNAK DEĞERLERİ

2. 1. Doğal Çevre Unsurları.....	30
2. 2. Ekonomik Faaliyetler.....	36
2. 3. Kültürel Unsurlar.....	43
2. 3. 1. Yöre Mutfağı.....	43
2. 3. 2. Festival ve Şenlikler.....	53
2. 4. Yakın Çevredeki Destinasyonlar.....	56
2. 4. 1. Gaga Gölü.....	56
2. 4. 2. Fatsa Sarmaşık Kaplıcası.....	57
2. 4. 3. Bolaman Mahallesi ve Haznedaroğlu Konağı.....	58
2. 4. 4. Yason Burnu ve Yason Kilisesi.....	59
2. 4. 5. Hoynat Adası ve Hoynat Kuş Cenneti.....	60
2. 4. 6. Çaka Beyaz Kum Plajı.....	61
2. 4. 7. Sakin Şehir Perşembe.....	61
2. 4. 8. Dr. Taflan Çiftlik Evi.....	62
2. 4. 9. Vonalı Celal'in Yeri.....	62
2. 4. 10. Uzun Saçlı'nın Yeri.....	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YALIKÖY VE YAKIN ÇEVRESİNDE YAPILABİLECEK EKOTURİZM ETKİNLİKLERİ

3. 1. Ekoturizm Etkinlikleri.....	65
3. 1. 1. Doğa Fotoğrafçılığı.....	67
3. 1. 2. Tarım ve Çiftlik Turizmi.....	67

3. 1. 3. Sportif Olta Balıkçılığı.....	68
3. 1. 4. Fauna Turizmi ya da Yaban Hayatı Gözlemciliği.....	69
3. 1. 5. Kamp - Karavan Turizmi.....	69
3. 1. 6. Festival Turizmi.....	70
3. 1. 7. Doğa Yürüyüşü (Trekking)	70
3. 1. 8. Tekne Turları.....	72
3. 1. 9. Bisiklet Turu.....	72
3. 1. 10. Diğer Aktiviteler.....	74
3. 2. Ekoturizm Etkinliklerinin Pazarlanması.....	74
3. 3. Ekoturizm Etkinlik Takvimi.....	76

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YALIKÖY VE YAKIN ÇEVRESİNİN EKOTURİZM BAĞLAMINDA SWOT ANALİZİ

4. 1. Yalıköy ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Bağlamında Güçlü Yönleri.....	77
4. 2. Yalıköy ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Bağlamında Zayıf Yönleri.....	79
4. 3. Yalıköy ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Bağlamındaki Fırsatları.....	80
4. 4. Yalıköy ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Bağlamındaki Tehditleri	81
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	83
KAYNAKÇA.....	86
ÖZ GEÇMİŞ.....	95

KISALTMALAR

ADNKS: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

Akt. : Aktaran

BM: Birleşmiş Milletler

IUCN: Dünya Doğayı Koruma Birliği (International Union for Conservation of Nature)

km : Kilometre

m : Metre

MGM: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

ÖKA: Özel Kuş Alanı

s. : Sayfa

STK: Sivil Toplum Kuruluşları

SWOT: Strengths (güçlü yönler), Weaknesses (zayıf yönler), Opportunities (fırsatlar) ve Threats (tehditler)

TDK: Türk Dil Kurumu

TIES: Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (The International Ecotourism Society)

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

WTO : Dünya Turizm Örgütü (World Tourism Organization)

WWF: Dünya Doğayı Koruma Vakfı (World Wide Fund for Nature)

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri

vs. : vesaire

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Ordu - Bolaman Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesi.....	2
Harita 2: Yalıköy'�n Lokasyonu.....	3
Harita 3: Yalıköy ve Yakın �evresinin Topoğrafya Haritası.....	4
Harita 4: Yalıköy'de Ekoturizmin Gelişmesine Katkı Sunabilecek Alanlar.....	64

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Yalıköy'ün Nüfus Gelişimi (1935 - 2020).....	6
Tablo 2: Ordu'nun Ortalama Sıcaklık, Yağış, Güneşlenme Değerleri ve Yağışlı Gün Sayısı (1981-2011).....	35
Tablo 3: Öğrenme, Eğlenme ve Dinlenmeye Yönelik Başlıca Ekoturizm Aktiviteleri	65
Tablo 4: Yalıköy'de Gerçekleştirilebilecek Ekoturizm Aktiviteleri ve Uygunluk Dereceleri.....	66
Tablo 5: Yalıköy İçin Etkinlik Takvimi.....	76

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Yalıköy'ün Nüfus Gelişimi (1935 - 2020).....	7
Grafik 2: Yalıköy'ün Nüfus Piramidi (2019).....	7
Grafik 3: Ordu İli İklim Diyagramı.....	35

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Yalıköy'den Bir Görünüm.....	5
Fotoğraf 2: Yalıköy'de Bulunan Tepeler ve Mahalleler.....	5
Fotoğraf 3: Pazar Yerinden “Delinin Dağı”.....	31
Fotoğraf 4: Delinin Dağı'ndan Yalıköy Limanı.....	31
Fotoğraf 5: Yalıköy Falez ve Koylarına Bir Örnek.....	32
Fotoğraf 6: Pelitdibi'nde Günbatımı, Falezler ve Karabataklar.....	32
Fotoğraf 7: Yalıköy'de Günbatımı.....	32
Fotoğraf 8: Timsah Yarımadası.....	33
Fotoğraf 9: Belice Plajındaki Kıyı Mağarası.....	33
Fotoğraf 10: Delikli Taş Çıkışı.....	34
Fotoğraf 11: Yalıköy Eski Tavla Ağız Plajı.....	34
Fotoğraf 12: Fındık Toplayan ve Fındık Seçen Yöre Sakinleri.....	36
Fotoğraf 13: Patoza Fındık Verme İşlemi.....	37
Fotoğraf 14: Trabzon Hurması.....	37
Fotoğraf 15: Yalıköy'de Arıcılık.....	38
Fotoğraf 16: Yalıköy'de Balıkçı Kayıkları.....	39
Fotoğraf 17: Yalıköy Pazarında Satılan Yöresel Ürünlerden Örnekler.....	40
Fotoğraf 18: Yalıköy Cuma Pazarından El Yapımı Ürün Örnekleri.....	41
Fotoğraf 19: Ağ Örme İşi.....	41
Fotoğraf 20: Kalaycılık Geleneği.....	41

Fotoğraf 21: Kayık Yapımı.....	42
Fotoğraf 22: Medreseönü'nden Meşhur Kemeçe Ustası Abdullah AY.....	42
Fotoğraf 23: Yalıköy'de Yetişen ve Yöre Mutfağında Kullanılan Otsu Türlerden Örnekler.....	43
Fotoğraf 24: El Değirmeninde Mısır Unu Öğüten Yöre Sakini.....	44
Fotoğraf 25: Yörede Pancar Olarak İsimlendirilen Karalahana.....	44
Fotoğraf 26: a. Taş Fırın, b. Fırında Kurutulan Fasulye, c. Kuzinede Mısır Ekmeği.....	45
Fotoğraf 27: Yalıköy Köftecileri.....	46
Fotoğraf 28: Yalıköy Kuştepe Mevkiinde Bulunan Et Restoranı.....	46
Fotoğraf 29: Özel Bir Gün İçin Keşkek Pişiren Yöre Sakini.....	47
Fotoğraf 30: Yalıköy'de Izgara Hamsi.....	48
Fotoğraf 31: Kuru Yufka Yapan Yalıköy Sakinleri.....	48
Fotoğraf 32: Pakluğu Yapan Yöre Sakini.....	49
Fotoğraf 33: Tavuk Mantarı ve Dana Burnu.....	50
Fotoğraf 34: Yalıköy'de Pekmezi ve Reçeli Yapılan Ürünlerden İncir, Dağ Çileği ve Karadut.....	50
Fotoğraf 35: Ceviz Helvası Ustası Celil AKTAŞ.....	51
Fotoğraf 36: Kara Dut Pekmezi Yapımı.....	53
Fotoğraf 37: Yalıköy'de Gerçekleştirilen Mayıs Yedisi Şenliklerinde Kayık Gezintisinden Bir Görüntü.....	54
Fotoğraf 38: Delikli Taş Girişi.....	54
Fotoğraf 39: 1 Temmuz Şenliklerinden İki Görünüm.....	55

Fotoğraf 40: Gaga Gölü.....	56
Fotoğraf 41: Fatsa Sarmaşık Kaplıcası.....	57
Fotoğraf 42: a. Bolaman Plajı, b. Gölbaşı Yenipazar Camii, c. Bolaman Kalesi ve Haznedaroğlu Konağı.....	58
Fotoğraf 43: Yason Burnu'ndan Görünümler (a. Yason Burnu, b. Yason Kilisesi, c. Deniz Feneri, d. Günbatımı Manzarası).....	59
Fotoğraf 44: Hoynat Adası.....	60
Fotoğraf 45: Çaka Beyaz Kum Plajı.....	61
Fotoğraf 46: Sakin Şehir Logolu Perşembe Tabelası.....	62
Fotoğraf 47: Turşularıyla Tanınan Vonalı Celal ve Çayıyla Ünlü Uzun Saçlı.....	63
Fotoğraf 48: Yalıköy Limanda Sportif Olta Balıkçılığı.....	68
Fotoğraf 49: Deredüz Mevkii'nden Çeşitli Görüntüler.....	71
Fotoğraf 50: Yalıköy Deresi'nde Sıcak Su.....	71
Fotoğraf 51: Belice Plajı ve Timsah Yarımadası.....	72
Fotoğraf 52: Avrasya Bisiklet Yolu Rotasında Yapılan Bisiklet Yarışları Sırasında Yalıköy'den Bir Görüntü.....	74

GİRİŞ

İnsanların serbest zamanlarını değerlendirme motivasyonlarındaki farklılık ve değişimler, turizm faaliyetlerinin çeşitlenmesine sebep olmaktadır. Buna bağlı olarak mevcut turizm türlerine yenileri eklenmektedir. Günümüzde doğaya yönelen turist grubunun varlığı, doğal alanlarda gerçekleştirilen aktiviteler ekoturizm olarak adlandırılan turizm türünün önce ortaya çıkışını, devamında ise turizm pazarında kayda değer paya sahip olmasını sağlamıştır.

Ekoturizm; doğal çevrenin tanınmasını, korunmasını hedeflediği için, ekonomik açıdan dezavantajlı kırsal alanlarda gelir artışına yol açarak kırsal kalkınmaya katkı sunabileceği için sempatik bulunmaktadır. Doğallığın, korumanın ve sürdürülebilirliğin ana ilkeler olması ile düşük yatırım maliyeti, doğal ve kültürel açıdan potansiyel taşıyan yerlerde bu turizm çeşidine yönelmeye yol açmaktadır.

Karadeniz Bölgesi; iklim, dolayısı ile bitki örtüsü ve kültürel yapısı ile ülkenin diğer kesimlerinden ayrılmaktadır. Bu farklılığın yanı sıra güvenli oluş ve bölge insanının sıcakkanlı yapısı ülkenin diğer bölgelerinde yaşayanlar ve hatta yabancılar için sahayı ziyaret edilebilir kılmaktadır. Son dönemlerde her bireyin fotoğraf çeker ve fotoğraflarını sosyal medya platformlarını kullanarak yayınlatabilir hale gelmesi, mavi ve yeşil rengin hâkim olduğu bu fotojenik bölgeye olan merakı artırmakta, bölgenin turizm destinasyonuna dönüşmesine, talep görmesine, markalaşmasına katkı sağlamaktadır.

Bölgenin tarım dışı ekonomik faaliyetler, özellikle sanayi faaliyetleri açısından dezavantajlı konumda bulunması, iktisadi bakımdan geride kalmasına sebep olmaktadır. Yerel örgütler bu olumsuzluğun giderilmesini talep ederken, merkezi yönetimde bölgesel eşitsizliği azaltmak adına sahada turizmi teşvik etmektedir. Her iki tarafın da ortak isteğinin başarıya ulaşması için sahanın potansiyelinin tespiti, envanterinin çıkarılması önem taşımaktadır.

Karadeniz Bölgesi'nde ekoturizm açısından potansiyel arz eden çok sayıda kırsal yerleşme vardır. Bunların önemli bir kısmı erişilebilirlik açısından sorunludur. Konu bu açıdan değerlendirildiğinde deniz kıyısında, doğal yol vazifesi gören vadiler içinde ve yayla sahası olarak değerlendirilen yüksek alanlarda kalan yerleşmeler daha avantajlı görünmektedir. Doğu Karadeniz kıyılarını ülkenin diğer kesimlerine

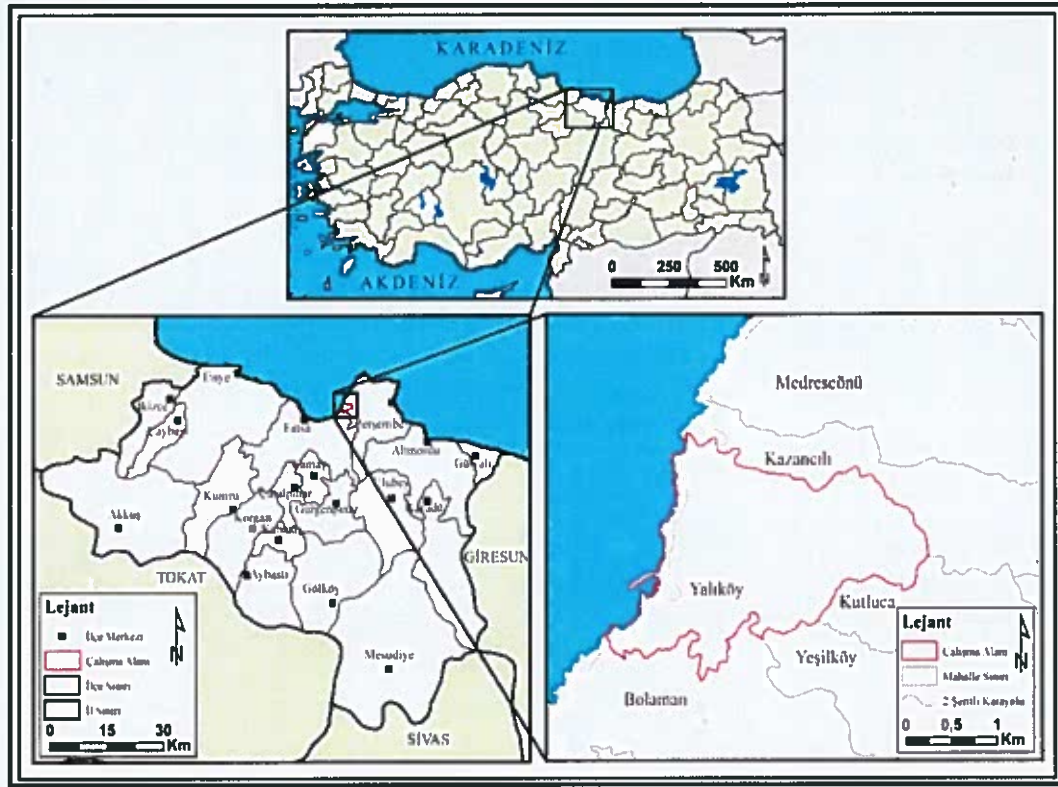
bağlamak adına Hopa - Samsun arasında kıyı boyunca yapılan sahil yolu erişilebilirliği artırmış, ancak Tirebolu ve Perşembe Yarımadası hariç tüm kıyının tahrip edilmesini de beraberinde getirmiştir. Tahripten kurtulan Perşembe Yarımadası'nın kıyı kesimleri 2009 yılında 27241 sayılı Resmi Gazete'de 14996 sayılı kararla "Ordu - Bolaman Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesi" olarak ilan edilmiş (Harita 1); böylelikle sahanın turizm potansiyelinin varlığı kabullenilirken, turizm amaçlı planlanmasının ve kullanımının da önü açılmıştır. Araştırma sahası olarak seçilen Yalıköy, ilgili bölge sınırları içerisinde kalan yerlerden biridir.

Harita 1: Ordu - Bolaman Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesi
(Kaynak: T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Mekânsal Planlama Müdürlüğü).

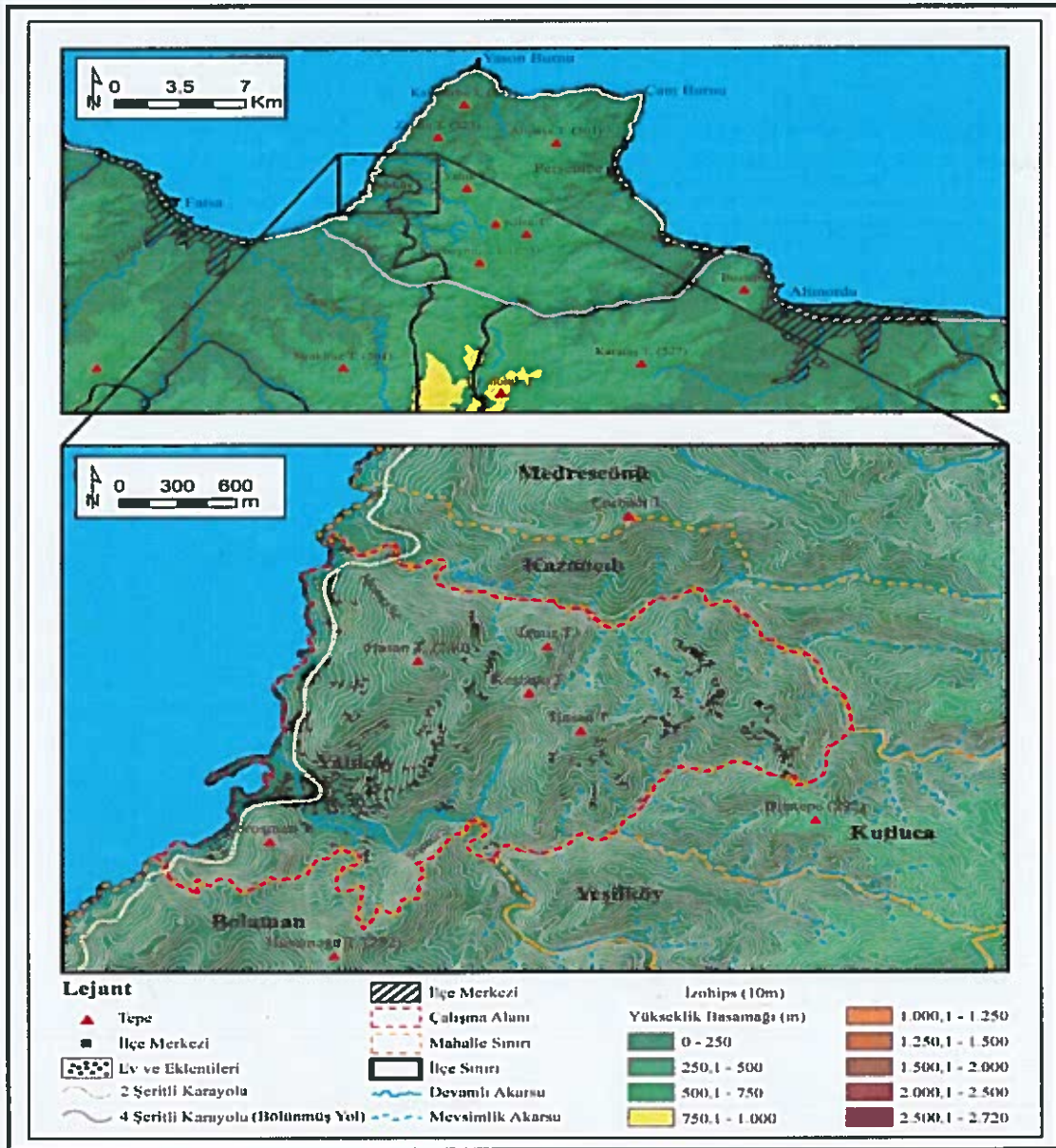
1. Araştırma Sahasının Yeri, Sınırları ve Genel Özellikleri

Yalıköy, Türkiye'nin kuzeyinde Karadeniz Bölgesi'nin Orta Karadeniz Bölümü'nde Ordu ilinin Fatsa ilçesi sınırları içerisinde $40^{\circ} 48' 49''$ - $41^{\circ} 4' 56''$ kuzey enlemleri ile $37^{\circ} 30' 0''$ - $37^{\circ} 48' 0''$ doğu boylamları arasında yer almaktadır. Fatsa ilçe merkezine 12, Ordu il merkezine 35 ve Ordu - Giresun havaalanına 55 km uzaklıkta olan Yalıköy'ün batısında Karadeniz bulunmaktadır. Burası doğudan Kutluca, kuzeyden Kazancılı, güneydoğudan Yeşilköy ve güneyden Bolaman mahalleleri ile çevrilidir (Harita 2).

Harita 2: Yalıköy'ün Lokasyonu.

Mahallenin doğu sınırını Belice deresi, güney sınırını ise Karaosman Tepesi (Delinin Dağı) belirlemektedir. Yalıköy'de beş tepe (Hasan Tepesi, Karaosman Tepesi, İzmir Tepesi, Kestane Tepesi ve Hasan Tepesi) bulunmaktadır. Mahallenin kuzey batısında bulunan Hasan Tepesi'nin zirvesi (240 m) Yalıköy'ün en yüksek noktasını oluşturmaktadır. Araştırma sahası sınırları içindeki en önemli hidrografik unsurlar, devamlı akarsu niteliğinde olmakla birlikte düşük debiye sahip Yalıköy ve Belice dereleridir (Harita 3).

Harita 3: Yalıköy ve Yakın Çevresinin Topoğrafya Haritası.

Rakımın 0 - 240 m arasında değiştiği sahanın neredeyse tümünde (Eğim değerlerinin çok yüksek olduğu alanlar hariç) doğal bitki örtüsü tahrip edilmiştir. Tarım alanı olarak kullanılan bu sahalar fındık bahçesine dönüştürüldüğü için zemin yine çalı ve ağaç formundaki bitkilerle örtülü kalmıştır. Yeşil ve mavinin tonları arasında kalan evler peyzajı tamamlamakta, fotojenik / büyümlü görünüm, yöreye yabancı olanları cezbetmektedir (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1: Yalıköy'den Bir Görünüm (Kaynak: Fatsa Belediyesi).

Fotoğraf 2: Yalıköy'de Bulunan Tepeler ve Mahalleler (Kaynak: Google Earth).

Cumhuriyetin ilk yıllarında köy statüsünde olan Yalıköy'de, 1970'lerde Belediye teşkilatı kurulmuştur. 2013 yılında Ordu ilinin Büyükşehir statüsü kazanması ve 6360 sayılı yasanının yürürlüğe girmesi ile birlikte, büyükşehir belediyesi sınırları il sınırları ile çakıştırılmış, köy muhtarlıkları ve belde belediyeleri lağvedilmiştir. Bu düzenlemeden etkilenen Yalıköy, günümüzde Fatsa Belediyesi

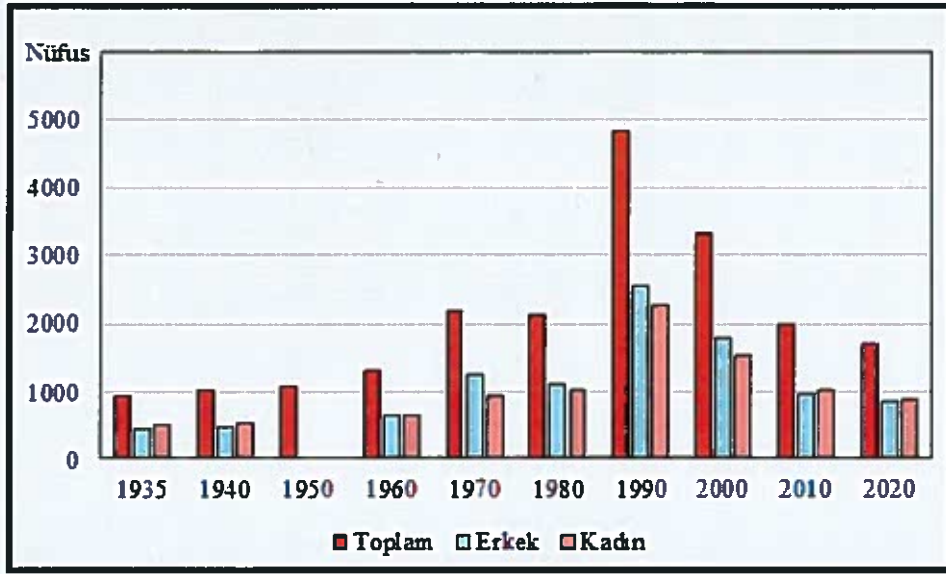
hizmet sınırları içerisinde kalan, muhtarlık tarafından temsil edilen “mahalle” statülü bir idari birimdir (Fotoğraf 2).

Yalıköy, Perşembe Yarımadası’nın görece çok nüfuslu mahallelerinden biridir. 1935 Genel Nüfus Sayımında 948 olan nüfusu, 1990’da 5000’e yaklaşmıştır. Sonraki yıllarda nüfusta azalma görülmeye başlanmıştır. 2020 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre sahada 842’si erkek, 874’ü kadın olmak üzere 1716 kişi ikamet etmektedir (Tablo 1, Grafik 1). Bunun %15,4’ünü 0-14 yaş grubu (çocuklar), %66,4’ünü 15-64 yaş grubu (yetişkinler); %18,2’sini ise 65 ve üstü yaştakiler (yaşlılar) oluşturmaktadır (Grafik 2).

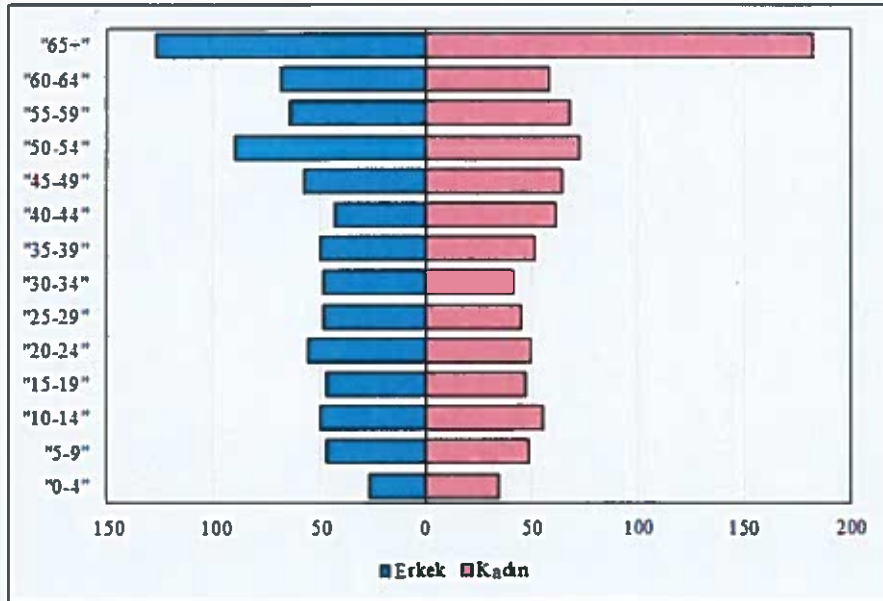
Tablo 1: Yalıköy’ün Nüfus Gelişimi (1935 - 2020).

Sayım Yılı	Toplam	Erkek	Kadın
1935	948	449	499
1940	1033	482	551
1950	1071	Veri Yok	Veri Yok.
1960	1306	653	653
1970	2192	1259	933
1980	2136	1105	1031
1990	4830	2559	2271
2000	3327	1791	1536
2010	1990	967	1023
2020	1716	842	874

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK).

Grafik 1: Yalıköy'ün Nüfus Gelişimi (1935 - 2020).

Grafik 2: Yalıköy'ün Nüfus Piramidi (2019).

Doğu Karadeniz Bölümü'nde kıyı dağlarının kuzeye bakan kısımlarında kır yerleşmelerinin dağınık dokulu olduğu kabul edilir. Bu tanımlama, evlerin birbirinden uzak konumlandığı vurgusunu içerir. Yalıköy, bir merkeze sahip olması, bu merkez haricindeki kısımlarda da evlerin yer yer kümeler oluşturması ile bu genellemeden ayrılmaktadır. Yalıköy Deresi'nin Karadeniz'e kavuştuğu küçük deltada; apartman tarzı binaların da bulunduğu, toplu yerleşme dokusunun hakim

olduğu “Merkez Mahalle” olarak adlandırılan ana yerleşim alanı yer almaktadır. Bu mahallenin hemen doğusundaki Karşıyaka Mahallesi’nde evler sırt boyunca sıralanmış, çizgisel yerleşme formu belirmiştir. Belice, Köseli ve Köseli mahallelerinde ise meskenler görece daha seyrek olarak araziye dağılmıştır. Betimlemeden anlaşılacağı üzere Yalıköy’de evlerin birbirinden uzak olması şeklinde bir dağınık yerleşmeden bahsetmek mümkün değildir. Ancak Anadolu’nun iç kesimlerindeki toplu yerleşme dokusunun da sahada gözlenmediği açıktır. Yalıköy, bir merkezden çevreye doğru evlerin idari alanın tümüne yayıldığı bir yerleşme dokusuna sahiptir. Eğer dağınık yerleşmeden kasıt meskenlerin idari alanın tümüne yayılması durumu ise Yalıköy’de dağınık yerleşme dokusundan bahsedebiliriz. Ancak dağınık yerleşme ile evlerin birbirinden uzak olması hali ön plana çıkarılacaksa Yalıköy’ün dağınık ve toplu yerleşme arasında bir yapıya; yarı dağınık yerleşme dokusuna sahip olduğu söylenebilir.

Yalıköy’de ekonomi fındık tarımı ve balıkçılığa dayalıdır. Doğu Karadeniz Bölümü’nü ülkenin batısına bağlayan ana yol üzerinde bulunmanın avantajını kullanarak gelişme gösteren yerleşme, yakın çevrede balı, balığı ve köftesi ile markalaşmıştır. Burada, yol boyunca yeme - içme alanında faaliyet gösteren ticari işletmelerden bazılarının tanınırlığı (Uzun Saçının Yeri, Vonalı Celal, Köfteci Burhan gibi) yöre dışına taşmıştır.

2. Amaç, Malzeme ve Metod

Bu çalışmada Yalıköy’ün ekoturizm açısından envanterini çıkarmak, varsa potansiyelin değerlendirilmesi yönünde farkındalık oluşturulmasına katkı sağlamak amaçlanmıştır. Çalışma nitel araştırmadır. Önce literatür taranmış, saha çalışmaları yapılmış, bu esnada gözlemlerde bulunularak, yerel halkla ve resmi kurumlarla görüşmeler gerçekleştirilerek veri toplanmıştır. Derlenen veriler betimsel analiz¹ yapılarak metne dönüştürülmüştür. Araştırma sahasının ekoturizm bağlamındaki SWOT analizi de çalışmaya eklenmiştir.

¹ Betimsel Analiz: Önceden belirlenmiş bir çerçeveye bağlı olarak nitel verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması, tanımlanan bulguların yorumlanması adımlarını içeren analiz yaklaşımıdır.

Çalışma giriş kısmı hariç dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm “Kavramsal Çerçeve” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde temel kavramlar üzerinde durulmuş; devamında literatürde yer alan çalışmalardan örnekler sıralanmıştır.

İkinci bölüm “Yalıköy ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Kapsamında Değerlendirilebilecek Kaynak Değerleri” adını taşımaktadır. Bu bölümde sahanın ekoturizm açısından kaynak oluşturabilecek doğal ve beşeri unsurları tanıtılmıştır

Üçüncü bölüm “Yalıköy ve Yakın Çevresinde Yapılabilecek Ekoturizm Etkinlikleri” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde başlıca ekoturizm aktivitelerine yer verilmiş, sahanın bunlardan hangilerine uygun olduğu belirtilmiştir. Ayrıca aktivitenin gerçekleştirilebileceği mevkiler tespit edilmiş, rotalar oluşturulmuştur.

Dördüncü bölüm “Yalıköy ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Bağlamında SWOT Analizi” adını taşımaktadır. Bu bölümde sahanın ekoturizm açısından güçlü ve zayıf yönleri vurgulanmış, beliren fırsat ve tehditlere dikkat çekilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. 1. Turizm

Turizm farklı bilim dalları tarafından incelenen, bu bilim dallarında çalışanlar tarafından ele alınan özelliğine göre farklı şekillerde tanımlanan bir terim olmuştur. Bu terim, Fransızca kökenli olup “tourisme” den gelmektedir; İngilizce karşılığı “tourism” kelimesidir ve “Zevk için yapılan geziler” şeklinde kısa bir tanıma sahiptir (Doğanay, 2001: 11). Türk Dil Kurumu’na (TDK) göre turizm “*Dinlenme, eğlenme, görme, tanıma vb. amaçlarla yapılan gezî*” ve “*Bir ülkeye veya bir bölgeye turist çekmek için alınan ekonomik, kültürel, teknik önlemlerin, yapılan çalışmaların tümü*” diye tanımlanmıştır (www.sozluk.gov.tr, Erişim Tarihi: 31.01.2020). Uluslararası turizm sözlüğünde ise turizm “*Zevk amaçlı gerçekleştirilen gezi ve seyahati yapmak için yapılan tüm insan hareketleri*” olarak tarif edilmiştir (Tatkan, 2018: 4).

Turizmin ilk bilimsel tanımı E. Guyer-Freuler tarafından 1905 yılında “*Gittikçe artan hava değişimi ve dinlenme gereksinimleri, doğa ve sanatla beslenen göz alıcı güzellikleri tanıma isteğine; doğanın insanlara mutluluk verdiği inancına dayanan ve özellikle ticaret ve sanayinin gelişmesi ve ulaşım araçlarının kusursuz hale gelmelerinin bir sonucu olarak toplulukların birbirlerine daha çok yaklaşmasına olanak veren ‘modern’ çağa özgü bir olay*” şeklinde yapılmıştır (Kozak vd., 2019: 1-2). Dünya Turizm Örgütü (WTO)’ne göre turizm “*İnsanın kendi olağan çevresi dışındaki bir yere belirlenmiş bir süreden daha az kalmak üzere giden ve ana amacı ziyaret ettiği yerde para kazanılan bir faaliyetin denenmesi dışında seyahat etmek olan bir kişinin faaliyetleri*” diye tanımlanmıştır (Doğanay ve Zaman, 2013’ten akt. Şenol ve Sezer, 2016: 14).

Turizm için yapılan tanımlamalardan yola çıkılarak turizm tanımının olmazsa olmazları şu şekilde sıralanabilir: Dinlenme, eğlenme, gezme, görme ve tanıma

amacıyla gerçekleştirilen faaliyetlerden oluşur. Sürekli ikamet edilen yer dışında gerçekleştirilir. Gerçekleştirilen faaliyet belirli bir süreyi kapsar ve faaliyet sonucunda ikamet edilen yere geri dönüş gerçekleştirilir. Para kazanmak amaçlanmamalıdır. Bu faaliyet sırasında çevreye ve kaynaklara zarar verilmeden bu kaynakların gelecek nesillere aktarılması sağlanmalıdır.

1. 2. Ekoturizm

Turizmde farklı taleplerin varlığı ile yeni türler ortaya çıkmış ve bu türler yerel halk için her mevsim yapılabilen turizm ile gelir elde etmesini ve kırsal alanların kalkınmasına sebep olmuştur (Kızılaslan ve Ünal, 2014: 45-46). Doğaya insanlığın zarar verdiği ve doğayı korumanın gerektiği görülerek ekoturizm ile koruyarak kullanma anlayışına geçilmiştir (Sezer ve Bekdemir, 2016: 43). Önceleri alternatif turizm, doğa turizmi, düşük etkili turizm gibi terimler denenmiş ancak ekoturizm hem çevre hem de turizm sektörleri tarafından doğal alanların sürekli kullanımını savunmak için büyük ölçüde kabul edilmiş bir kavram olmuştur (Yılmaz vd., 2013: 787).

Ekoturizm; doğaya dayalı, biyolojik çeşitliliği korumaya yönelik, yerel halkın refahını düşünen, çevresel ve sosyo - kültürel olumsuzlukları en aza indirmeyi, yenilenemeyen kaynakların minimum kullanımını ve sürdürülebilirliğini amaçlayan, yerel halkın turizmde aktif rol almasını öncüleyen bir turizm anlayışıdır (Şenol ve Sezer, 2016: 22). Ekoturizm, turizmin bir türü olarak doğal ve kültürel peyzaj değerleri ile sıkı bir bağlantıya sahiptir. Ekoturizmde yeşil seyahat fikri hakimdir, dinlenmek, kırsal alanları gezmek ve bu kırsal alanların kırsal olarak kalmasını sağlamak önemlidir (Fornal-Pieniak ve Dlugonski, 2018: 251).

Ekoturizm faaliyetleri genel olarak coğrafi açıdan belirli bir sınırlı alanda gerçekleştirildiğinden coğrafyadan ayrı düşünülememektedir. Coğrafya, bölgelerin sahip olduğu coğrafik yapı ve özelliklerini, iklimini, sahip olduğu doğal özelliklerini

ve beşeri kaynaklarını incelerken; turizm ise faaliyetler coğrafi alanlarda gerçekleştiğinden birbiri ile bağlantılı seyretmektedir (Kozak vd., 2019: 16).

Ekoturizm faaliyetleri ile turistler yeni arayışları sonucu hem doğaya yönelmiş hem de farklı kültürleri yerinde tanıma deneyimine yönelmiştir. Ekoturizm, hem doğada gerçekleştirilen aktiviteleri içerir hem yerel halkın ürettiği yöresel ve kültürel çekiciliklerle bağlantılıdır hem de eğitim, sürdürülebilirlik ve tecrübe ayağı vardır. Sürdürülebilir turizm sayesinde yöre halkı turizmin zararlı yönlerinden korunur, turizmde süreklilik sağlanır ve çevre korunur. Bu nedenle coğrafyacıların saha çalışmaları bölgede hangi sektörün desteklenmesi gerektiği konusunda veri sağlamaktadır (Şenol ve Sezer, 2016: 4-23). Böylelikle doğru turizm faaliyetlerinin doğru yerde doğru zamanlarda gerçekleştirilmesi sağlanarak turizmden elde edilen fayda artırılacaktır.

Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (TIES)'na göre ekoturizm “*Çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını gözeten, doğal alanlara karşı duyarlı olan bir seyahat türü*” diye tanımlanmıştır (Akpınar Külekçi ve Bulut, 2010'dan akt. Şenol ve Sezer, 2016: 21). Dünya Doğayı Koruma Vakfı (WWF)'na göre ekoturizm “*Vahşi doğa çevresinde, doğal çevreye en az etkide bulunan ve bu arada yerel topluluklara ekonomik fayda sağlayan turizm türü*” diye tanımlanmıştır (Öztaş, 2002'den akt. Şenol ve Sezer, 2016: 21). Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN)'ne göre ekoturizm “*Daha az bozulmuş alanların tercih edildiği, geçmişteki ve günümüzdeki kültürel özelliklerle birlikte yabani bitki ve hayvanların, manzara güzelliklerinin zevk alınarak izlendiği, alanın sahip olduğu doğal ve kültürel kaynakların korunması ve geliştirilmesinin destelendiği bir turizm türü*” diye tanımlanmıştır (Kuvan, 2002'den akt. Şenol ve Sezer, 2016: 21). Dünya Turizm Örgütü ekoturizmin biyolojik çeşitliliği koruyan, yerel halkın refahını öncüleyen, turizm paydaşlarını bilinçlendirici ve eğitici rolü bulunan, yenilenemeyen kaynakların minimum düzeyde kullanımını hedefleyen, yerel halkın turizm yönetimine aktif katılmasını isteyen, yerel halkın turizm faaliyetlerinde etkin rol almasını destekleyen bileşenlere sahip olduğunu dile getirmektedir (Kaypak, 2012'den akt. Şenol ve Sezer, 2016: 22).

Turizm Bakanlığı ise ekoturizmi; yayla turizmi, ornitoloji yani kuş gözetleme, foto safari, çiftlik turizmi, botanik yani bitki inceleme turizmi, kamp - karavan turizmi, mağara turizmi başlıkları ile incelemiştir (Arslan, 2005: 38-39).

Ekoturizm için yapılan bu tanımlamalardan yola çıkılarak yapılacak bir ekoturizm tanımının olmazsa olmazları ise şu şekilde sıralanabilir: Faaliyetler doğada gerçekleştirilir. Yerel kültürleri yerinde yaşayarak tanımak istenmektedir. Çevreyi ve doğayı korumak ve bunları gelecek nesillere aktarmak istenmektedir. En önemlisi de yerel halkın da bu faaliyetlerden gelir elde etmesi beklenmektedir.

Ekoturizm kavramının dünyada nasıl ve neden ortaya çıktığına bakıldığında, ekoturizm kavramı özellikle kitle turizminin doğada ve tarihi kültürel miraslar üzerinde yarattığı yıpratıcı ve yıkıcı etkilere karşı bir tepki olarak doğmuştur denebilir. 1970'lerde Avustralya, Yeni Zelanda ve ABD'de ilk kez çevre ve geleneksel değerleri korumacı hareketler başlamıştır. 1980'lerde ekoturizm fikri yeniden belirmiş, 1990'larda ise herkes tarafından bilinir olmaya başlamıştır. 19 ile 22 Mayıs 2002 tarihleri arasında yapılan Dünya Ekoturizm Zirvesi'ne Birleşmiş Milletler Çevre Programı, Dünya Turizm Örgütü, Quebec Turizm Teşkilatı ve Kanada Turizm Komisyonu katılmıştır. 2002 yılı Dünya Ekoturizm Yılı ilan edilmiştir (Şenol ve Sezer, 2016: 27).

Dünya çapında ekoturizm, "her derde deva bir ilaç" olarak kabul edilmiş olup, 1999 yılında Honey'e göre ekoturizm "Korumayı ve bilimsel araştırmaları finanse etmenin bir yolu, kırılgan ve bozulmamış ekosistemleri korumak, kırsal topluluklara fayda sağlamak, yoksul ülkelerde kalkınmayı teşvik etmek, ekolojik ve kültürel duyarlılığı geliştirmek, çevre bilincini aşılama, seyahat endüstrisinde sosyal farkındalık yaratmak, seçici turistleri memnun etmek ve eğitmek, bazı iddialarla dünya barışını inşa etmek" olarak tanımlanmıştır. Ekoturizmin ilk resmi tanımı 1987 yılında Ceballos - Lascurain tarafından yapılmıştır: "Ekoturizm, bir yerdeki geçmişte var olmuş ve şimdi de var olan kültürel ifadeler kadar, doğayı, yaban hayatını ve doğal bitki türlerini inceleme, doğa hayranlığı, görünüşünden zevk alma gibi belli amaçlarla kısmen bozulmamış veya kirletilmemiş doğal alanlara yapılan seyahattir". 1991 yılında Ekoturizm Topluluğu ekoturizmi "Çevreyi koruyan, yöre halkının kalkınmasını sağlayan ve doğal alanlara yapılan sorumlu bir seyahat" olarak tanımlamıştır. 1992 yılında Avustralya Ekoturizm Derneği'nin yaptığı tanıma göre ekoturizm "Çevresel ve kültürel anlayış, takdir ve koruma ile beslenen ekolojik açıdan sürdürülebilir turizmdir". 1994 tarihli Avustralya Ulusal Ekoturizm Stratejisi'ne göre ekoturizm "Doğal çevrenin

eğitimi ve yorumlanmasını içeren ve ekolojik olarak sürdürülebilir bir şekilde yönetilen doğa temelli bir turizm” şeklinde tanımlanmıştır (Blamey, 2001: 5-6).

Dikkat edilirse eski tanımlamaların, turist tarafından aranan doğa temelli deneyimi vurgulamak eğiliminde olduğu; daha yeni tanımlamaların ise sürdürülebilir kalkınma kavramıyla ilgili çeşitli prensiplerin kullanılması eğilimli olduğu görülmektedir. Yapılan ekoturizm tanımlarında üzerinde uzlaşılan noktalar; doğal kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması, turistlerin çevreyi korumacı bir bilinçle hareket etmesi, doğal ve kültürel çekiciliklere sahip alanlarda deneyimlemeler şeklinde gerçekleşen faaliyetleri içermesidir.

Ekoturizm tanımında zaman içinde doğa temelli oluşundan daha çok doğanın ve doğal kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması daha önemli olmaya başlamıştır. Bu nedenle ekoturizmde sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir ekoturizm konuları birlikte incelenmelidir. Sürdürülebilir turizm kavramı ise sürdürülebilir kalkınma genel kavramının bir türevidir. 1987 yılında Dünya Çevre ve Gelişme Komisyonu’nun sürdürülebilirlik tanımı ise “Gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme yeteneğinden ödün vermeden, bugünün ihtiyaçlarını karşılamak” şeklinde olmuştur (Blamey, 2001: 10).

2002 yılında gerçekleşen Dünya Ekoturizm Zirvesi ile 133 ülke “*Yeryüzünün doğal kaynaklarının sürdürülebilirliğini güvenceye alan, yerel halkların ekonomik kalkınmasına destek olan, sosyal ve kültürel bütünlüklerini koruyan bir yaklaşım*” olarak ekoturizm kavramını benimsemiştir (Tatkan, 2018: 12-13). Rivera ve Gutierrez’in (2019) çalışması sürdürülebilir bir ekoturizm için tedarik zincirinin öneminin anlatıldığı bir çalışma olarak ekoturizmi turizmin en hızlı büyüyen alt birimi olarak ifade ederken, kitle turizminin olumsuz etkilerine bir tepki olarak doğduğunu ileri sürmektedir. Sürdürülebilirliği esas alır. Turizm ürünlerinin tüketicilere ulaştırılmasında rol alan paydaşlar bir değer zinciri oluşturmaktadır. Bu tedarikçiler tur operatörleri, tur acentaları, konaklama mekanı sahipleri, ulaşım yapısı, restoranlar, el sanatları, gıda üretimi, atık imhası ve turizmi destekleyen alt yapıdan oluşmaktadır (Rivera ve Gutierrez, 2019: 125). Sürdürülebilir bir ekoturizm için ekoturizm kriterlerine bağlı tarım ve hayvancılık faaliyetleri önemli bir etkiye sahip olmuştur (Sun vd., 2019: 210). Değerleri koruyucu yaklaşımda deniz kum

güneş turizmi çevreye zarar veren bir yaklaşım olarak görülmüştür. Bunun üzerine ekoturizm fikri ile çevreyi koruyan, sürdürülebilirliğini sağlayan, ekonomik olarak olumlu bir değişim getiren yeni bir bakış açısı gelmiştir (Nisa, 2017: 251). Ekoturizm faaliyetlerinin gerçekleştirildiği yerler genellikle tropik yerler, adalar ve dağlık bölgelerin olduğu az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkeler olarak kendini göstermektedir (Ersoy, 2017: 30). Gelişmiş ülkelerde tatiller deniz - kum - güneşten eğlence - eğitim - çevreye yönelim şeklinde gerçekleşmektedir. Çünkü günümüz turistleri iyi eğitim almış, çevreye duyarlı, ilgi alanlarına yönelik ve mevsimsellikten uzak yeni kültürleri, yaşamları, özel olayları yerinde keşfetmek istediği turistik faaliyetlere yönelen yapıdadır (Kamer Aksoy, 2015: 7-8). Topluma dayalı ekoturizmde yerel toplumun ekoturizm kaynaklarının, faaliyetlerinin geliştirilmesi fikri ve yönetiminde kontrolün etkili olduğu bir süreç vardır. Turizme halkın müdahale etmesinin faydalı olacağı ve bunun halkın yaşam standardı ve kalitesini artırabileceği, yerel kaynakların kontrolü ile korunabileceği ve böylece toplumun güçleneceği belirtilmektedir (Vinodan ve Manalel, 2019: 364-365).

1. 2. 1. Ekoturizmin Özellikleri, İlkeleri ve Amaçları

Ekoturizmin sahip olduğu özellikler, ekoturizm ilkeleri ve ekoturizmin amaçları ekoturizm aktiviteleri ile bir bütünlük arz etmektedir.

Ekoturizmin özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Doğal çevre turistin en önemli cazibe merkezidir ve gerçekleştirilen faaliyetler ile ilk elden doğa tanınır,
- Tarihi ve kültürel özellikler yaşanarak görülür ve öğrenilir,
- Turistlerde doğal çevrenin korunması ve sürdürülebilir kullanımına yönelik bir çaba vardır (Orams, 2001: 27),
- Ekoturizm biyoçeşitliliğin korunmasına ve sürdürülmesine katkı sağlar,
- Ekoturizm bölge halkının ekonomik seviyesini korumaya yöneliktir,
- Ekoturizm turistik faaliyetlerin olumsuz etkilerinin azaltılması için turizm paydaşlarına düşen görevleri düzenler,

- Kaynakların kullanımı ekoturizm sayesinde minimum düzeyde tutulur,
- Ekoturizm faaliyetleri bölge halkının istihdamına yönelik fırsatlar sunar,
- Doğal ve kültürel çevreye ilgisi olan, yerel kültürleri ve yerelliğini korumuş bölgeleri öğrenme isteğinde olan ekoturistlerce yapılır,
- Genellikle koruma alanları, doğal çevre, kültürel ve tarihi çekiciliklerin olduğu yerlerde ekoturizm faaliyetleri gerçekleştirilir,
- Ekoturizm çerçevesinde gerçekleştirilen turistik faaliyetlerde çevreye minimum zarar verip, kaynakların kullanılmasında sürdürülebilirliğe dikkat edilip, çevresel eğitimin verilmesi sağlanır,
- Ekoturizm faaliyetleri ile çevreye duyarlı teknoloji ve yerel kaynakların kullanılması gerekir (Tatkan, 2018: 14-15),
- Ekoturizm faaliyetleri için bölge insanının eğitilmesi gereklidir ki çıkabilecek sorunlara karşı eğitimler ile çözüm odaklı ve işbirliği içinde çalışan bir bölge insanı oluşturmak hedeflenmelidir (Vinodan ve Manalel, 2019: 362),
- Ekoturizm faaliyetlerine katılanlar turist değil konuk olarak anılmaktadır (Çelik, 2020: 205),
- Ekoturizmde cazibe merkezleri, doğal alanlar, manzaralar, flora ve faunanın kültür unsurları ile birlikteliği söz konusudur (Turpcu, 2017: 5).

Kavram olarak ekoturizmi ilk kullananlardan biri olan Hetzer (1965) ekoturizmin dört ilkesini;

- Çevresel etkileri en aza indirmek,
- Ev sahibi toplumun kültürüne minimum etki yaparak maksimum düzeyde saygı duymak,
- Yöre halkının faydasını en üst düzeye çıkarmak,
- Turistin memnuniyetini en üst düzeye çıkarmak olarak sıralamıştır (Hetzer, 1965'ten akt. Blamey, 2001: 5).

1994 yılında Wight ekoturizmin dokuz ilkeye dayanması gerektiğini ifade etmiştir:

- Kaynakları azaltmamalıdır, çevreye duyarlı olmalıdır,
- İlk elden, katılımcı ve aydınlatıcı deneyimler sağlamalıdır,
- Tarafların (yerel topluluklar, devlet, sivil toplum kuruluşları, endüstri ve turistler) gezi öncesi, sırası ve sonrasında eğitimini kapsamalıdır,

- Kaynağın gerçek değerlerinin farkında olunmasını özendirmelidir,
- Kaynağın kendi koşulları kabul edilmelidir, sınırları tanınmalıdır anlayışı geliştirmelidir,
- Devlet, sivil toplum kuruluşları, endüstri, bilim adamları ve yerel yönetimler arasında etkinlikler öncesi ve sonrası ortaklık kurulmalıdır,
- Tüm taraflar için doğal ve kültürel çevreye karşı ahlaki ve etik sorumlulukları ve davranışları geliştirmelidir,
- Kaynağa, yerel topluluğa ve endüstriye uzun dönemli faydalar (bunlar koruma olabilir, bilimsel, toplumsal, kültürel ya da ekonomik olabilir) sağlamalıdır,
- Ekoturizm etkinlikleri dışsal kaynaklara olduğu kadar içsel etkinliklerde de çevreye duyarlı olmalıdır (Wight, 1994'ten akt. Blamey, 2001: 11).

2002 yılında Wood ekoturizme yüklenen başlıca ilkeleri aşağıdaki gibi belirlemiştir:

- Doğal ve kültürel çevre üzerinde destinasyona zarar verebilecek etkileri minimum seviyeye düşürmek,
- Turistlere çevre bilinci hakkında eğitimler vermek,
- Yerel halkın ve yerel yönetimin ortaklaşa çalıştığı ve yerel halkın ihtiyaçlarını öncelikle karşılayacak olan bir anlayışın önemini vurgulamak,
- Ekolojik alanları ziyaretler için bölgelere ayırmak,
- Ekoturizm için sosyal temelli ve doğayı koruyucu programlar yapmak,
- Korunan alanlarda bulunan yerel halkın ekonomik fayda elde etmesini sağlamak,
- Turizmde taşıma kapasitesinin aşılmasını için yapılacak olan çalışmalarda yerel halkın da söz sahibi olmasını sağlamak,
- Çevre ile uyum içinde olan bir turizm altyapısını oluşturmaktır (Wood, 2002'den akt. Erdoğan, 2014: 11).

Yazarların ekoturizm ilkeleri için yaptığı sıralamalardan ekoturizmin sahip olduğu ilkeleri genel olarak özetlemeye çalışırsak; ekoturizm faaliyetleri ile hem doğal çevre hem de geleneksel değerlerin korunması sağlanarak kaynakların gelecek nesillere aktarılması sağlanmalıdır. Turizm paydaşlarına hem işbirliği içinde birlikte çalışma bilinci hem de çevre eğitimi verilmelidir. Yerel halkın kültürel olarak en az zararı görmesi ve ekonomik olarak en fazla geliri elde etmesi sağlanmalıdır. Geliştirilecek turizm planlaması ile turizm paydaşlarının birlikte hareket etmesi sağlanmalıdır.

Başarılı bir ekoturizm için; doğal ve kültürel kaynakların korunması desteklenmeli, yerel topluluklar için istihdam, gelir sağlama ve yerel alt yapıyı

geliştirme gibi alanlarda fayda sağlamalı, tüm paydaşlar ekoturizm faaliyetinin yürütülmesine katılmalıdır (Osman vd., 2018: 127).

Dünya Turizm Örgütüne göre ekoturizm amaçları ise şu şekildedir:

- Turistik faaliyetlerle çevreye verilen zararı minimuma indirmek,
- Hem çevrenin hem de sosyal ve kültürel değerlerin korunması için turizm paydaşlarının eğitilmesini sağlamak,
- Turistik faaliyetleri bölge halkının refahı için işbirliği içinde olacak şekilde özendirmek,
- Turistik faaliyetlerden elde edilen gelirlerden bölgenin korunması için kaynak ayırmak,
- Bölgenin hem sosyal hem de çevresel kapasitesini geliştirmek için adımlar atmak,
- Turistik faaliyetler ile yöre halkının geçimine katkıda bulunmak,
- Bölgenin hem flora hem de faunasını korumak için yatırımlar gerçekleştirmektir (Demir, 2011'den akt. Tatkan, 2018: 16).

Ekoturizmin amaçlarını; faaliyetlerin olumsuz etkilerini bölgenin taşıma kapasitesini aşmayacak şekilde en aza indirmek, turizm paydaşlarını eğitmek, bölge halkının ekonomik refahını yükseltmek, bölgeyi ve doğal çevreyi zarar verici olumsuzluklardan korumak şeklinde özetlemek mümkün olmaktadır.

1. 2. 2. Ekoturizmin Etkileri

Ekoturizm çevresel, sosyal, kültürel, ekonomik vb. etkileri olan bir endüstridir ve bu etkiler kendini hem olumlu hem de olumsuz şekilde gösterebilmektedir. Kısaca bu etkiler konusunda çevresel olarak turizm faaliyetinin yürütüldüğü bölgede ve doğadaki değişim ele alınmaktadır. Sosyal ve kültürel olarak yerel halk ve onların hayatını nasıl etkilediğine bakılmaktadır. Ekonomik olarak ise hem bölge hem de ülke düzeyinde hangi etkileri oluşturduğu anlatılmaktadır.

Ekoturizmin çevresel etkileri şu şekilde sıralanabilir: Bölgenin taşıma kapasitesinin aşılması nedeniyle toprakta meydana gelen aşınma, erozyon, ulaşım ve konaklama amacıyla gerçekleştirilen inşaa faaliyetlerinden dolayı çevrenin yaşadığı tahribatlar, ormanların ve bitki örtüsünün, bitki çeşitlerinin ve bölgede yaşayan

canlıların zarar görmesi (Tatkan, 2018: 18) nedeniyle flora ve faunadaki azalan türlerin doğadaki dengeye zarar vermesi (Yılmaz vd., 2013: 788), kalabalık, bina yapısının değişimi, motorlu taşıtlar, hayvanların elle beslenmesi gibi faktörler nedeniyle yaban hayatında davranış bozukluğu yaşanması, çevresel kirlilik, görsel güzelliğin bozulması (Çelik, 2020: 205) şeklinde olumsuz olarak kendini göstermektedir. Ekoturizm faaliyetleri sırasında doğal özelliği ile bulunan yapılar ve tarihsel mimariler bu faaliyetlerin başında sıkı korunma önlemleri ile korunmalarına rağmen daha sonra bölgelerin daha fazla gelir elde edebilmesi için aşırı ziyaretçi kabul etmesi, bölgenin taşıma kapasitesinin aşılması ve de bu ziyaretçilerin daha lüks alanlarda konaklamalarının sağlanması nedenleriyle tahribata uğramaktadır (Yılmaz, 2018: 24). Bunun yanında ise olumlu olarak ekoturizme artan ilgi sayesinde doğal alanlarda, doğal parklarda ve koruma alanlarında tarım, kerestecilik, madencilik gibi doğal çevreyi tahrip edici faaliyetlerden ekoturizm faaliyetlerine doğru bir yönelim gerçekleşmiştir (Yılmaz, 2018: 22).

Ekoturizm faaliyetlerinde bölge halkının şartları iyileştirilmeli fakat bu durum bölgenin ekoturizme olanak sağlayan yapısını bozmamalıdır. Çünkü plansız ve kontrolsüz işleyen bir turizm çevreyi mahvedebilecektir. Ekoturizmin başarısı aynı zamanda manzarayı ve doğal çevreyi koruyan bir altyapının geliştirilmesinden gelmektedir (Fornal-Pieniak ve Dlugonski, 2018: 251-252).

Ekoturizmin sosyal ve kültürel etkileri şu şekilde sıralanabilir: Turistik faaliyetler nedeniyle turistler ile bölge halkının arasında bulunan hem gelir düzeyleri hem de kültürel değerler farklılığı nedeniyle birbirlerinin etkisinde kalarak değişimleri, kültürel değerlerin yapısının bozulması, suça yönelik faaliyetlerin artması, kumar ve alkol tüketiminde artış yaşanması, dilin ve yerel kültürün yozlaşması şeklinde kendini göstermektedir (Tatkan, 2018: 18). Turistin gelir düzeyine ve yaşam tarzına özentili başlanması, yabancı sözcüklerin kullanımının dilde yozlaşma ve kültürel çatışma yaratması, bölgenin el değmemiş mirasının yıpranması, sanat eseri niteliğindeki tarihi yapıların yok olup bunların yerine yapay ürünlerin yapılması olumsuz bir etki olarak ortaya çıkmaktadır. Bu olumsuz etkilerin yanında sosyal etkileşim sayesinde olumlu bir etki de oluşur. Yöredeki kadınların da sosyal ve ekonomik hayata dahil edilmesiyle kadın hakları konusunda da ilerleme yaşanır. Bölgede turizm sayesinde gerek duyulan yeni mesleklerin ortaya çıkmasını sağlar

(Kozak vd., 2019: 130-131). İyi eğitilmiş ve turistik anlamda yetiştirilmiş bir sosyal çevre ve bölge halkı sürdürülebilir ekoturizm için olmazsa olmazdır (Nisa, 2017: 251). Çünkü yöresini bilen, bunu turistlere aktarmayı başaran ve çeşitli iletişim yolları ile bunu duyuran bölgeler ekoturizm konusunda başarılı olmaktadır.

Ekoturizmin ekonomik etkileri ise şu şekildedir: Turistik faaliyetler bölgede ekonomik kalkınmayı amaçladığı için bölgede istihdam olanakları yaratır ve yeni iş imkanlarına kavuşan bölge halkının ekonomik olarak gelişmesini sağlar, bölgede ekonomik faaliyetlerin (konaklama, yeme içme yerleri, seyahat acentaları, yöresel ürün satan mağazalar vb.) çeşitlenmesini sağlar, bölgeye ait yerel el sanatları ve yerel tatların tanıtımı, satışı ve yerel ürünlerin tüketilmesi ile hem gelir elde edilir hem de kültürün korunması ve devamlılığı sağlanır, bölgede normal turistlerden daha uzun süreli kalan ekoturistlerin turistik faaliyetlerinden elde edilen gelirle artan ekonomik katkısı sayesinde bölgenin çevresel olarak korunması için kaynak sağlanmış olur (Tatkan, 2018: 19). Yerel girişimciler sayesinde ekoturizm faaliyetleri için sağlanan gıdalar, taşıma hizmetleri, araç kiralama hizmetleri, rehberlik faaliyetleri gibi hizmetlerin tümü bölgede yani bölge içinde gerçekleştirilir. Böylelikle destinasyon avantaj sağlar, turist memnuniyeti için markalaşma sağlanır, bu da ziyaretçilerin tekrar bölgeyi ziyaretini sağlayarak destinasyondaki gelirin ve yerel halkın yaşam kalitesini artırmayı sağlar (Vinodan ve Manalel, 2019: 366).

1. 2. 3. Dünyada ve Türkiye’de Ekoturizm

Ekoturizm anlayışının ortaya çıkış nedenleri üzerinde çeşitli görüşler vardır: Kitle turizminin yarattığı çevresel, kültürel, sosyal ve ekonomik zararların anlaşılması; doğal çekiciliklerin zarar görmesi; kitle turizminin olumsuz etkilerine karşı sürdürülebilir turizm anlayışının gelişmesi; turizmi tek mevsim yapılan bir aktivite olmaktan çıkartarak tüm yıla yayıp turizmden elde edilen karı artırma çabası; turizm konusunda çeşitlilik fikrine kayma ihtiyacı; taşıma kapasitesini aşma riskine karşı yeni yerlerin turizme kazandırılması; gelişmekte olan ülkelerde turizmi geliştirme çabası; turizm konusunda kanunların ve çevreci örgütlerin baskı

oluşturması; turistlerin doğaya yönelik talebinde artış yaşanması; turistlerin doğaya ve çevreye bilincinin artması şeklindedir (Erdoğan, 2014: 10). Yirminci yüzyılın ikinci yarısından bu yana ekonomik açıdan hızla gelişen turizm sektörü, kitlesel turizm biçimlerinin yaşandığı alanlarda doğal çevreye geri dönüşü olmayan zararlar vermiştir (Demir vd., 2016: 456). Tüm bu nedenlerle de sürdürülebilirlik temelli ekoturizm faaliyetlerine doğru bir yönelim gerçekleşmiştir.

Dünyada ekoturizm faaliyetleri 1970'li yıllardan itibaren hızla büyüyen bir sektör olmuştur. Ekoturizm faaliyetlerini başta ABD, Kanada, Kuzey ve Batı Avrupa ülkeleri, Japonya gibi ülkelerden turistler tercih ederken, ekoturizm faaliyetleri Avustralya, Yeni Zelanda, Kenya, Tanzanya, Nepal, Kostarika gibi çoğunlukla gelişmekte olan ülkelerde gerçekleşmektedir (Şahbaz, 2018: 43).

1992 yılında gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı ile sürdürülebilir kalkınma ilkeleri belirlenmiştir. Dünya Turizm Örgütü ve Birleşmiş Milletler (BM) öncülüğünde 19-22 Mayıs 2002 tarihleri arasında gerçekleşmiş olan Dünya Ekoturizm Zirvesi'nde sürdürülebilir kalkınmada ekoturizmin rolü ve ekoturizmin ilkeleri ortaya konulmuştur (Yılmaz, 2018: 9-10). Dünya Turizm Örgütü 2002 yılını ekoturizm yılı ilan etmiştir ve böylece ekoturizm faaliyetleri kabul görmeye de başlamıştır (Arslan, 2005: 37).

Ekoturizm faaliyetleri ilk olarak Avustralya'da ortaya çıkmıştır. Avustralya'nın ekoturizm faaliyetlerinden elde ettiği döviz gelirinin kaynağı ülkenin sahip olduğu milli parklar ve korunan alanlardan gelmektedir. Ekoturizm faaliyetleri ile ünlü ikinci ülke ise Endonezya'dır. Volkanik dağları, derin kanyonları, ormanlarla kaplı yamaçları ve muhteşem manzarası ile ekoturizm faaliyetlerine ev sahipliği yapmaktadır (Şahbaz, 2018: 44). Ekoturizm faaliyetleri ile ilgili olarak Alman turistler çöp, gürültü kirliliği ve doğanın korunması konusunda endişeliyken; Amerikalı turistler ise korunmuş doğal, tarihi ve kültürel yerleri deneyimlemek istemişlerdir (Vinodan ve Manalel, 2019: 363). Çoğu gelişmekte olan ülkede olduğu gibi Mısır'da da ekoturizm faaliyetleri konusunda çevre ve kalkınma arasındaki ilişki turizmin paydaşları arasındaki gerilimden dolayı dengesizdir. Çünkü ekoturizm planlaması yapılırken paydaş işbirliğinin uygulanabilirliğine de bakılmalıdır.

Mısır'da aktörler arası koordinasyon eksikliği ekoturizm faaliyetleri konusunda Mısır'ın altta kalmasına sebep olmuştur (Osman vd., 2018: 126-136).

Dünyada gerçekleşen ekoturizm faaliyetlerinin genel bir değerlendirilmesi yapıldığında; faaliyetlerin genellikle milli parklar, doğal koruma alanları ve bölgenin sahip olduğu doğal yer şekilleri üzerinde gerçekleşmekte olduğu görülmektedir. Bu faaliyetlerin ülkelerce en olumsuz zararının kirliliğe sebep olması olduğu anlaşılmaktadır.

Dünyada ve Türkiye'de ekoturizm faaliyetlerine ev sahipliği yapmak için bazı özelliklere sahip olmak gerektiği bir gerçekliktir. Öncelikle Türkiye'nin ekoturizm için sahip olduğu değerlere kısaca değinecek olursak; Türkiye hem doğal kaynakları hem tarihi ve kültürel birikimleri hem de sahip olduğu iklim farklılıkları ile turizm açısından önemli bir yere sahiptir (Şenol ve Sezer, 2016: 28). Türkiye doğal varlıklar olan dağları, gölleri, yaylaları, kıyıları, akarsuları; jeolojik oluşumlar olan mağaraları, kanyonları; florası, faunası, kültürel ve tarihi yönden sahip olduğu mimarisi nedeniyle ilgi çekici bir konumdadır (Şahbaz, 2018: 40).

Son yıllarda Doğu Karadeniz Bölümü'nün sahip olduğu doğal ve kültürel zenginliklerin sürdürülebilirlik çerçevesinde ele alınması bölgenin ekoturizm alanında değerlendirilmesine yardımcı olmuştur (Surat vd., 2015: 64) Karadeniz'deki doğa turizmi potansiyeli 1983'ten sonra "yeşil yolculuk" adı ile Ege ve Akdeniz'in "mavi yolculuk"una rakip olarak belirmiştir (Doğanay, 2001: 45). Ordu özelinden hareketle Doğu Karadeniz'de turizm emekleme döneminde olmasına rağmen geleceği parlak görünmektedir. Bölgede yapılan araştırma sonuçlarına göre Ordu'nun yabancı turistlerce tercih edilmesinin nedeni bozulmamış doğal yapısıdır (www.persembe.gov.tr, Erişim Tarihi: 06.03.2019).

1. 3. Literatür Özeti

Ekoturizm, yeni gelişen turizm türlerinden biridir. İlk emareler 1950 sonrasında belirmiş olmakla birlikte, ülkemizde akademik anlamda çalışmaların 2000 sonrasında yaygınlaştığı görülmektedir. Gökkaya vd. tarafından 2000 - 2017 yılları arasında Türkiye’de ekoturizm üzerine yapılmış lisansüstü tezler Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı’nın Ulusal Tez Merkezi internet adresi üzerinden “ekoturizm” ve “eko turizm” anahtar kelimeleri yazılarak taranmış; elli sekizi yüksek lisans, on beşi doktora, toplam 73 teze ulaşılmıştır. Bunlar “yazar”, “yıl”, “ana bilim dalı”, “düzeyi”, “amaç”, “araştırma sahası ve veri toplama tekniği” ve “bulgu(lar)” parametrelerinde incelenmiştir. İlgili dönemde ekoturizm alanında en çok tezin Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı bünyesinde yazıldığı; en fazla tez tesliminin 2015 yılında yapıldığı tespit edilmiştir (Gökkaya vd., 2017: 124).

Björk (2000), “Ecotourism from a conceptual perspective, an extended definition of a unique tourism form” adlı çalışmasında ekoturizm kavramının farklı yönüyle kullanıldığı genişletilmiş bir tanımını geliştirmeyi amaçlamıştır. Sonuç olarak ekoturizmin sürdürülebilir olması ve yerel halk, otoriteler, turistler ve turizmle uğraşan şirketler arasında işbirliği yapılması gerektiğini savunmuştur.

Arslan (2005), “Erdek ve çevresinin ekoturizm açısından değerlendirilmesi” adlı çalışmasında ekoturizmi tanımlayarak, Erdek’te ekoturizm imkanlarını incelemiş ve çözüm önerileri sunmuştur. Erdek ve çevresi doğal güzellikleri ve kültürel değerleri ile turizm için önemli bir destinasyon olarak değerlendirilmiştir. Köylerin doğal güzellikleri ile birlikte köy halkının yaşam tarzının da yabancı turistler açısından değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

Orhan (2008), “Uzundere ilçesi ve yakın çevresinin ekoturizm potansiyelinin belirlenmesi ve sınıflandırılması” adlı çalışmasında Türkiye’nin Çoruh Havzası’nda yer alan Uzundere ilçesinin ekoturizm potansiyelini belirlemiş ve sınıflandırmıştır. Yörede coğrafi, ekolojik ve sosyo-kültürel açıdan ekoturizme kaynak oluşturan önemli değerler bulunduğunu ve yörenin sivil toplum, üniversite, yerel yönetim ve kamu yatırımları ile önemli bir ekoturizm merkezi olabileceğini savunmuştur. Uzundere ilçesi ve yakın çevresinde potansiyel turizm etkinlikleri olarak botanik

turizmi, kuş gözlemciliği, kelebek gözlemciliği, yaban hayatı gözlemciliği, trekking, manzara seyri, Tortum Gölü'ne dayalı etkinlikleri ileri sürmüştür.

Taş (2012), "Trabzon ve ekoturizm: Yerli ziyaretçilerin yöreyi değerlendirmesine yönelik bir araştırma" adlı çalışmasında Trabzon'un ekoturizm potansiyelini analiz etmiş, Trabzon ve çevresinde ekoturizm faaliyetine katılan yerli ziyaretçilerin, Trabzon yöresinde ekoturizme yönelik algılamaları, memnuniyet düzeyleri ve tekrar bu yöreyi tercih etme eğilimleri araştırılıp, ortaya çıkarılmıştır. Yörenin tercih edilmesinin nedenleri olarak doğal güzellikleri, yörenin kültürü ve tarihi olduğunu savunmuştur. Yörenin seçiminde en önemli bilgi kaynağının internet olduğunu, Trabzon ismini duyunca yerli turistlerin aklına ilk olarak Sümela Manastırı'nın geldiğini, daha sonra sırasıyla Uzungöl Turizm Merkezi ve Trabzon ilinin yaylalarının geldiğini ileri sürmüştür.

Şahin (2013), "Zamantı Çayı Havzası ekoturizm kaynaklarının sürdürülebilir turizm açısından değerlendirilmesi" adlı çalışmasında İç Anadolu ve Akdeniz Bölgeleri sınırları içinde yer alan Zamantı Çayı Havzası içindeki doğal, tarihi ve kültürel değerlerin sürdürülebilir turizm araçlarından biri olan ekoturizm açısından incelemiştir. Zamantı Çayı Havzası'ndaki ekoturizm değerlerinin ekonomik kalkınmada önemli bir potansiyel taşıdığını savunmuştur. Ancak turistik tesislerin yetersizliği, alt yapı ve ulaşım imkanlarının zorluğu, tanıtım yetersizliği ve ekonomik kalkınmadaki eksiklikler vb.nin ekoturizmin gelişimini yavaşlattığını ileri sürmüştür. Zamantı Çayı Havzası'nda, ekoturizm etkinliklerinin sağlıklı olarak gerçekleştirilebilmesi ve yerel halkın bu etkinliklerden yararlanabilmesi için sürdürülebilir turizm ilkelerine uygun olarak planlama yapılması gerektiğini savunmuştur.

Kaygusuz (2014), "Ekoturizm açısından Oltu ilçesi (Erzurum)" adlı çalışmasında yörenin potansiyel kaynaklarının coğrafi görüşlerin ışığı altında inceleyerek ortaya koymuş ve sahadaki doğal ve kültürel değerler ile ekoturizm özelliklerinin ilçe insanının hayatı üzerindeki etkilerini değerlendirmiştir. Oltu ilçesinde ekoturizme hizmet edebilecek olan ve yöre ekonomisine ek gelir sağlayabilecek nitelikte, doğal ve kültürel çevreye ait çok sayıda potansiyelin var olduğunu savunmuştur. Ekoturizm konusundaki tanıtımsal eksikliklerin giderilmesi

halinde Oltu'da alternatif turizm faaliyetlerinin gelişmesinin mümkün olduğunu dile getirmiştir.

Çetinkaya (2016), "Türkiye'de karayolu ulaşımına kapalı mekanlarda doğa yürüyüşü turizmi güzergah standartlarının belirlenmesi: Kemalpaşa Mahmutdağı ekoturizm planlama alanı örneği" adlı çalışmasında doğa yürüyüş güzergahları için standartlar geliştirerek, İzmir ili, Kemalpaşa ilçesi, Mahmutdağı mevkiine ait amenajman planında ekoturizm faaliyet alanları olarak ayrılan kısımları, Ekoturizm - Fonksiyonlu Planlama yaklaşımıyla planlamak ve yönetim esaslarını tespit etmek, böylece yöre ve çevresinde yaşayan halkın faydasına sunarak onların bu alanlardan sağlık, spor, sosyal, kültürel ve ekonomik girdiler bağlamında çok yönlü yararlanmasını düzenlemeyi öngörmüştür. Türkiye'de karayolu ulaşımına kapalı alanlarda doğa yürüyüşü turizmi standartları olmadığı için 2007 yılında İrlanda Ulusal Doğa Sporları Konseyinin belirlediği standartlar çalışma alanına uyarlanarak planlama yapılmış olup, bu çalışma neticesinde yöre insanına, artan ekoturistik taleplere cevap verilerek ilgili devlet ormanında kontrolsüz kaynak kullanımı yerine sürdürülebilir kaynak yönetimi ilkeleri çerçevesinde çözüm tesis edileceğini savunmuştur. Kemalpaşa ilçesi Yukarıkızılcı köyünden başlayan ve Mahmutdağı zirvesinde son bulan doğa yürüyüş güzergahlarının geçtiği ve çevresindeki köylerde ekoturizm faaliyetleri sürekli hale gelerek neticesinde köy sakinlerine direkt gelir sağlanacağı öngörülmüştür.

Haznedar (2016), "Ekoturizm ve ekogirişimcilik potansiyelinin ortaya konmasına yönelik bir araştırma: Nazarköy örneği" adlı çalışmasında İzmir ili Kemalpaşa ilçesine bağlı Nazarköy'ün, ekoturizm ve ekogirişimcilik potansiyeli ortaya konulmuş ve yerel halkın konuya bakış açısı analiz edilmiştir. Doğal ve kültürel açıdan zengin kaynaklara sahip olarak değerlendirilen Nazarköy, ekoturizm ve ekogirişimcilik açısından ele alınmış; yerel halkın, çevreye duyarlılık, ekogirişimcilik ve ekoturizm konularındaki görüşleri ortaya konulmuş ve konu ile ilgili öneriler sunulmuştur.

Şenol ve Sezer (2016), "İnece Köyü'nün (Giresun - Bulancak) ekoturizm potansiyeli" adlı çalışmalarında Giresun ili Bulancak ilçesinde yer alan İnece Köyü'nün ekoturizm potansiyelini incelemişlerdir. Çalışmada İnece Ekoköyü'nün

gelen misafirlerine ekolojik yaşamı, doğayı, yöresel gelenekleri iyi bir şekilde sunduğu öne sürülmüştür.

Taşdemir (2016), “Sürdürülebilir ekoturizm uygulamaları ve potansiyel belirlemeye yönelik geri dönüşüm ve çevre yönetim ve stratejileri: İzmir Karaburun örneği” adlı çalışmasında yerel halkın refah düzeyine olumlu katkı sağlayan ekoturizm faaliyetlerinin İzmir ili Karaburun ilçesi için bir imkan olup olmadığı araştırılmıştır. Karaburun ilçesinin ekoturizm uygulamaları için zengin bir potansiyele sahip olduğu savunulmuş ve Karaburun için uygulanma imkanı olan ekoturizm faaliyet türleri belirtilmiştir. Ayrıca bu türlere ait hedeflerin belirlenerek multidisipliner bir çalışma ile ekoturizm prensipleri esas alınarak doğru projelerin üretilmesi ve uygulamaya geçilmesi önerilmiştir.

Ersoy (2017), “Urla ekoturizm potansiyelinde Bademler Köyü” adlı çalışmasında Urla - Bademler alanının ekoturizm potansiyelinin tespiti, yöredeki ekoturizm faaliyetlerinin geliştirilmesi ve zenginleştirilmesi çalışmaları ortaya konulmuştur. Ankete katılanların, ekoturizm kavramı konusunda ekonomik, doğa ve çevre kavramlarını tercih ettiği; yöre halkının ekoturizmin olumlu etki kriterlerine katılmasının halkın demografik özelliklerinden kaynaklanan yönlerinin bulunduğu gözlemlenmiştir. Yapılan çalışmada ekoturizm kavram bilgisinde bilgi eksikliği olduğu gözlemlenmiştir. Ekoturizm ilgililerinin, ekoturizm kavram, çerçeve ve uygulamaları konusunda halkı bilgilendirme faaliyetlerine önem vermesi gerektiği ve yöre halkının ekoturizm anlayışını benimsemeye istekli olduğu savunulmuştur.

Güngör (2017), “Buca Kaynaklar ekoturizm potansiyeli (İzmir)” adlı çalışmasında ekoturizm tanımından yola çıkarak Buca Kaynaklar’ın ekoturizm potansiyelini değerlendirmiştir. Kaynaklar Merkez Mahallesinde ekoturizm potansiyelinin çok yüksek olduğunu ve bu potansiyelin ekoturistlere cevap vermeye çalıştığını savunmuştur.

Berik (2018), “Bolu İlinin ekoturizm potansiyelinin belirlenmesi: Dörtdivan, Kıbrısık ve Seben ilçeleri üzerinde bir araştırma” Bolu İli sınırları içerisinde yer alan ve Bolu Dağı Kültür ve Turizm Koruma Geliştirme Bölgesi alanını oluşturan bölge sınırları içerisinde bulunan Dörtdivan, Kıbrısık ve Seben ilçelerinin ekoturizm

potansiyellerini ve yerel yönetimler ile yerel halkın turizme bakış açısını değerlendirmiştir. Dörtdivan, Kıbrısık ve Seben ilçelerinin değerlendirilebilecek güçlü bir ekoturizm potansiyeline sahip olduğunu, ekoturizmin tanımı içerisine giren turizm çeşitlerinin birçoğunun bölgede gerçekleştirilebileceğini savunmuştur.

Demirbulat (2018), “Türkiye Turizm Stratejisi'nde (2023) teşvik edilen ekoturizme katılan yerli turistlerin destinasyon hizmet kalitesine yönelik değerlendirmeleri (Doğu Karadeniz Bölgesi örneği)” adlı çalışmasında ekoturizm potansiyeline sahip Doğu Karadeniz Bölgesi’ni ziyaret eden yerli turistlerin destinasyona yönelik bekledikleri hizmet kalitesi ile algıladıkları hizmet kalitesi arasındaki farklılığı değerlendirmiştir. Doğu Karadeniz Bölgesi’ni ziyaret eden yerli turistlerin, ekoturizm kavramı ile ilgili değerlendirmeleri, ekoturlara katılma nedenleri ile Doğu Karadeniz Bölgesi’nde ekoturizme yönelik hizmetlerden beklentilerinin düzeyi ile Doğu Karadeniz Bölgesi’ndeki ekoturizme yönelik hizmetleri algılama düzeyleri detaylı olarak incelenmiştir.

Ermiş (2018), “Akşehir’in ekoturizm potansiyelini ve SWOT analizini belirlemeye yönelik bir araştırma” adlı çalışmasında Akşehir’in ekoturizm potansiyeli tüm yönleriyle ortaya konulmuş, ekoturizm potansiyeline yönelik yerel ve ziyaretçi halkın düşüncesi belirlenmiş ve yapılan SWOT analizi ile Akşehir’in güçlü ve zayıf yönleri, çevresel fırsat ve tehditleri değerlendirilmiştir. Akşehir doğal kaynakları, tarihi, geçmişte ticaret yolları üzerindeki konumu, yerel halkın olumlu imajı ve Nasrettin Hoca gibi önemli kişiliklere ev sahipliği yapmış olması sebebiyle ekoturizm açısından önemli bir merkez olma potansiyeli taşıdığı yönünde değerlendirilmiştir. Bölgenin doğa yürüyüşü, dağ ve mağara turizmi, tırmanma, kamp turizmi, olta balıkçılığı, bitki florası, av turizmi, yamaç paraşütü ve gençlik turizmi açısından oldukça uygun bir coğrafik alana sahip olduğu savunulmuştur. Yöresel ürünler, kına ve düğün törenleri gibi kültürel değerler ile yöredeki tarihi ve mimari yapılar Akşehir’in önemli zenginlikleri olarak sıralanmıştır. SWOT analizi sonuçlarına göre ise; Akşehir gerek doğal ve kültürel yapısı gerekse tarihi ve sosyo-kültürel yapısı açısından oldukça üstün avantajlara sahip olarak değerlendirilmiştir.

Şahbaz (2018), “Sürdürülebilir turizm kapsamında Dikili’nin ekoturizm potansiyelinin incelenmesi” adlı çalışmasında Dikili bölgesinin sürdürülebilir turizm

kapsamında ekoturizm potansiyelini değerlendirmiştir. Dikili ilçesinin; deniz turizmi ile tanınıyor olsa da sahip olduğu coğrafi özelliklerden dolayı güçlü bir ekoturizm potansiyeline de sahip olduğu ancak bölgenin bu turizm potansiyelini yeterince değerlendirmedeği / değerlendiremediği savunulmuştur.

Tatkan (2018), “İsparta ili Yenişarbademli ilçesinin ekoturizm potansiyelinin SWOT analizi aracılığıyla belirlenmesi” adlı çalışmasında Yenişarbademli ilçesinde ekoturizm potansiyelini ve Yenişarbademli’nin ekoturizm potansiyelini SWOT analizi aracılığıyla değerlendirmiştir. Yenişarbademli’nin ormanları, mağaraları, doğası ve yaylaları ile ekoturizme ev sahipliği yapabilecek potansiyelde olduğu savunulmuştur. Ekoturizm etkinliklerinden ise, dağ yürüyüşü (trekking), kuş gözlemciliği, kamp - karavan turizmi, dağcılık, bisiklet turizmi yapılabilecek alanlara sahip olduğu belirtilmiştir.

Araştırma sahamız olan Yalıköy ve yakın çevresi olan bölge ile ilgili önceki çalışmaları da şu şekilde sıralayabiliriz:

Mutlu (1995), “300 yıllık tarihi - kültürü ile Yalıköy - Yalıköy’de 25 sülaleyi 8 ile 4 nesil arası tanıyalım” adlı çalışması Yalıköy’ün tarihine ait bilgilerin bulunduğu ender yazılı kaynaklardandır. Bu eserde yöre tarihi ile ilgili hem genel bilgilere hem de dört asır boyunca ismi Tavla olarak bilinen ve 1927 yılında şimdiki ismine kavuşan Yalıköy’de yaşamış olan sülalelere yer verilmiştir.

Gürgen (1993), “Bolaman Çayı - Melet Irmağı arasında Perşembe Yarımadası’nın uygulamalı fiziki coğrafyası” adlı doktora tezinde Yalıköy’ü de kapsayan Perşembe Yarımadası ve çevresini incelemiş; sahanın jeoloji, jeomorfoloji, iklim, hidrografiya, toprak ve bitki örtüsü hakkında detaylı bilgilere yer vermiş; insan ve mekân etkileşimini araziden yararlanma açısından değerlendirmiştir.

Günay ve Erişti’nin (2013), “Geçmişten günümüze Ordu Belediyeleri” adlı eserleri Yalıköy Beldesi’nin mahalle statüsüne dönüşmeden önceki hali hakkında (1973 - 2013 yılları arası) bilgiye ulaşabildiğimiz az sayıdaki yazılı kaynaktan birisidir. Bu çalışmada Yalıköy’ün turistik doğal, tarihsel ve kültürel değerlerinden bahsedilmekte; sahanın arkeolojik potansiyelinin yöre tarihine ışık tutabileceği vurgusu yapılmaktadır.

Bahtiyar Karadeniz (2014), “Sürdürülebilir turizm bağlamında sakin şehir Perşembe” adlı çalışmasında sürdürülebilir turizme hizmet eden, çevresel ve kültürel dokusunu koruyan, yöresel mutfak, müzik, sanat ve folklor unsurlarına öncelik veren özellikleri ile sakin şehir ağına katılan Ordu İline bağlı bir ilçe olan Perşembe’nin turizm potansiyelini değerlendirmektedir. Çalışmada Yalıköy’ün sahip olduğu balıkçı barınağından; yakın çevresindeki Belice, Çaka Plajı, Hoynat Adası ve Yason Burnundan bahsedilmekte; sahanın Efirli - Bolaman Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi içinde yer alıyor olması vurgulanmaktadır.

Kamer Aksoy (2015), “Perşembe - Fatsa arası kıyı kesimi doğal ve kültürel peyzaj kaynaklarının turizm açısından incelenmesi” adlı çalışmasında Karadeniz Sahil Yolu’nun kıyı kesimden geçmemesi üzerine Perşembe - Fatsa arası kıyı kesiminin sakin bir ortama kavuşmasını, trafik yoğunluğundaki azalma sayesinde bölgenin gürültü ve görüntü kirliliği açısından avantajlı konuma gelmesini değerlendirmektedir. Bu çalışmada Ordu ilinin Perşembe ile Fatsa ilçesini birbirine bağlayan güzergâhta turizm açısından potansiyel oluşturan doğal ve kültürel peyzaj özellikleri taşıyan kaynakların belirlenmesinin ve geliştirilmesinin önemine değinilmektedir.

Bahtiyar Karadeniz ve Sarı (2018), “Ordu İlinin doğal kaynaklara dayalı turizm potansiyelinin değerlendirilmesi” adlı çalışmalarında ilin doğal zenginliğini ortaya çıkarmayı ve doğal kaynaklara dayalı turizm potansiyelini belirlemeyi amaçlamışlardır. İlin doğal arz kaynaklarının bölgesel işbirliği ile değerlendirme, koruma, tanıtım ve yönetim konusunda yerel halk, topluluk ve yönetimlerin paydaş olduğu platformlarda hareket edilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Çalışmada Yalıköy’ün yakın çevresinde bulunan Timsah Yarımadası, Hoynat Adası ve Yason Burnundan bahsedilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

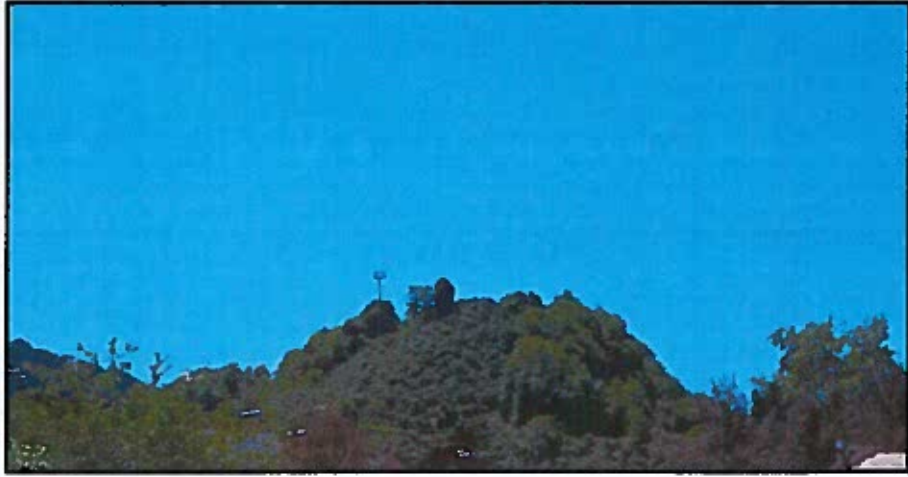
YALIKÖY VE YAKIN ÇEVRESİNİN EKOTURİZM KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLEBİLECEK KAYNAK DEĞERLERİ

2. 1. Doğal Çevre Unsurları

Yalıköy’de kıyıdan itibaren güneye doğru gidildikçe yükselti artmaya başlar. Çentik vadiler açarak denize ulaşan dereler, yamaçların engebeli bir hal almasına; sırt, vadi ve tepelerin ana görünümü oluşturmalarına sebep olmuştur. Karadeniz’in güçlü dalgaları da falez, koy, mağara, yarımada ve plajlar meydana getirerek kıyıyı işlemişlerdir. Dar alanda ortaya çıkan çeşitlilik, gür bitki örtüsü ve denizin mavisi ile birleştiğinde; kışların ılık, yazların serin geçtiği sahayı manzara açısından dört mevsim kıymetli kılmaktadır. Bu bağlamda Delinin Dağı, Timsah Yarımadası, Kuştepe, Tavla Ağzı ve Belice Plajı ile Delikli Taş mevkileri önem arzeden alanlardır.

Delinin Dağı (Kara Osman Tepesi): Merkez Mahalle’nin batısında yer alır. Varlığı, güneşin daha erken gözden kaybolmasına, batmasına sebep olduğu için 1992 yılında tepenin yaklaşık 20 metrelik kısmı beşeri müdahale ile törpülenmiştir. Neticede güneşten daha fazla faydalanma imkânı sağlanmıştır. Konu, ilgili dönemde yazılı ve görsel basında işlenmiş, Yalıköylülerin bu girişimi tüm ülke ile paylaşılmıştır². Delinin Dağı (Fotoğraf 3) yörede denizdeki balığın gözlemlendiği yer olarak da bilinir (Mutlu, 1995: 12-18). Hem bu anekdotlar hem de seyir noktası özelliği taşıması, bu sahadan Merkez Mahalle’nin ve deniz manzarasının izlenebilmesi, manzaraya hâkim olması (Fotoğraf 4) sahayı ekoturizm açısından değerlendirilebilir bir nokta yapmaktadır. Törpülenen yer tesis, kamp alanı ya da aktivite sahası olarak kullanılabilir.

² ARENA haber ekibinin konuyla ilgili haberinde Uğur DÜNDAR “İnsan ömrünü uzatmak için dağı bile kesen Yalıköylüleri kutlarım.” demiştir.

Fotoğraf 3: Pazar Yerinden Delinin Dağı (Züleyha ODA, 2020).

Fotoğraf 4: Delinin Dağı'ndan Yalıköy Limanı (Züleyha ODA, 2020).

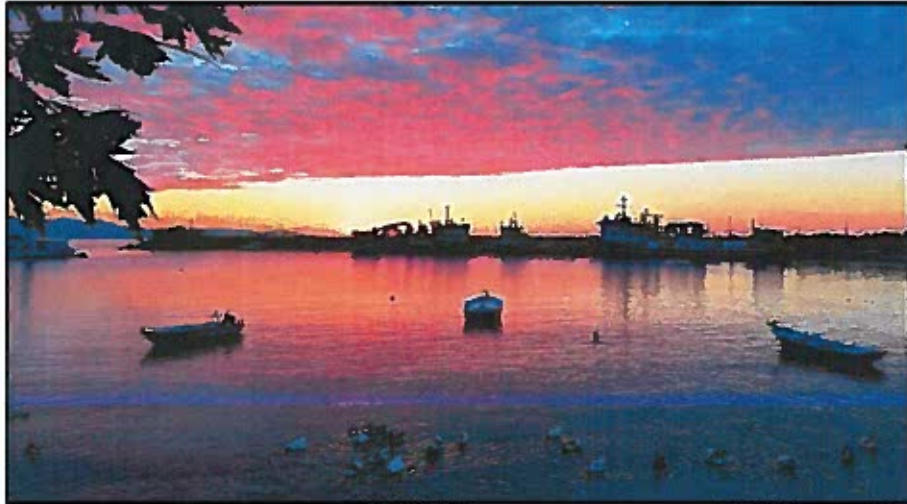
Falezler: Kıyıdaki eğim kırıklarına falez adı verilmektedir (Fotoğraf 5). Derelerin denize kavuştuğu kısımlar haricinde Yalıköy, falezli kıyılara sahiptir. Falez üzerindeki ağaçlara tünleyen kuşlar (Fotoğraf 6), denizde seyrü sefer eden sandallar, balıkçı tekneleri, yatlar gündeğümü ve özellikle gün batımında (Fotoğraf 7) seyre değer manzaralar sunmaktadır. Pelitdibi, Kuştepe ve Kasap Mehmet'in yeri fotoğraf meraklıların uğrak yeri olan başlıca falezlerdir. Buralardaki yeme - içme mekânları (lokantalar), ilgili yerlerin cazibesini daha da artırmaktadır.

Fotoğraf 5: Yalıköy Falez ve Koylarına Bir Örnek (Züleyha ODA, 2020).

Fotoğraf 6: Pelitdibi'nde Günbatımı, Falezler ve Karabataklar (Okan ASLAN).

Fotoğraf 7: Yalıköy'de Günbatımı (Züleyha ODA, Haziran 2020).

Timsah Yarımadası: Yalıköy - Kazancılı sınırında denize doğru uzanan aşınım artığı kayalık kütle timsaha benzetilmekte, yörede “Timsah Yarımadası”³ olarak bilinmektedir (Fotoğraf 8). Hemen gerisindeki korunaklı koy ve küçük plaj güvenli bir şekilde denize girme imkânı da sunmaktadır. Ayrıca kaya mezarlarının varlığı sahayı arkeolojik anlamda da kıymetlendirmektedir. Saha, bu özellikleri ön plana çıkarılarak ekoturizm kapsamında değerlendirilebilir.

Fotoğraf 8: Timsah Yarımadası (Lütfi AYDIN, 2019).

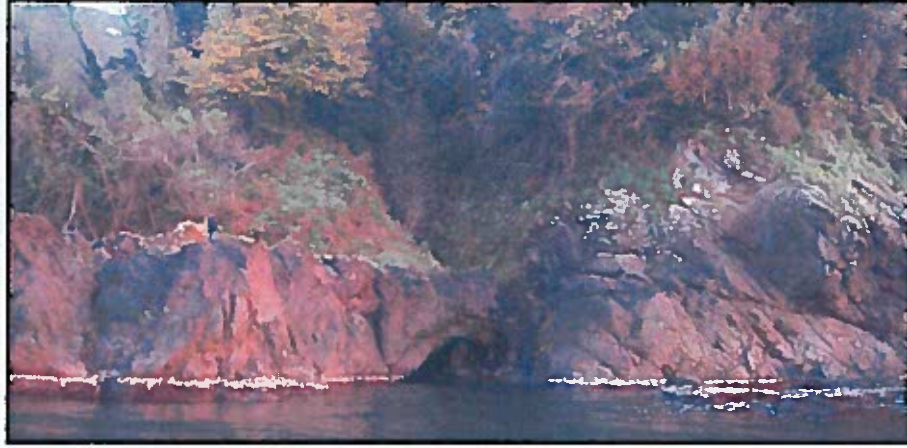
Doğal Köprüler, Tüneller, Mağaralar: Kıyının şekillenmesinde etkili olan dış kuvvetlerden biri de gelgit ve akıntılarla birlikte dalgalardır. Dalgalar suyu çarparak (hidrolik etki), taşıdığı unsurları çarptırarak (korrazyon) ve eriterek kıyının aşınmasını, neticede şekillenmesini sağlarlar. Bu faaliyetler sonucunda kıyıda mağara, köprü ve tüneller oluşabilmektedir. Yalıköy kıyılarında, falezlerin eteklerinde doğal köprü, tünel ve mağaralar (Fotoğraf 9) bulunmaktadır.

Fotoğraf 9: Belice Plajındaki Kıyı Mağarası (Züleyha ODA, Kasım 2020).

³ Timsah Yarımadası, coğrafi olarak yarımadadır. Ancak yöre sakinlerince “Timsah Adası” olarak adlandırılmış olup, yörede bu adla bilinmektedir.

Delikli Taş da dalga aşındırması sonucu oluşan doğal tünel - köprülerden biridir (Fotoğraf 10). Özellikle Mayıs Yedisi şenliklerinde küçük kayıklar / sandallar aracılığı ile bu tünelin içerisinden geçilmekte, gerçekleşeceğine inanılan dilekler tutulmaktadır. Görselliği ve kültürel açıdan yüklenen anlam, bu ilginç yeri ekoturizm kapsamında değerlendirilebilir kılmaktadır.

Fotoğraf 10: Delikli Taş Çıkışı (Lütü AYDIN, 2018).

Tavla Ağzı: Burası Yalıköy'ün en önemli plaj sahasıdır (Fotoğraf 11). Karavan parkı için uygun olması, kamp yapılmasına imkân vermesi nedeni ile ekoturizm kapsamında değerlendirilebilecek noktalardan biridir.

Fotoğraf 11: Yalıköy Eski Tavla Ağzı Plajı (Züleyha ODA, Haziran 2020).

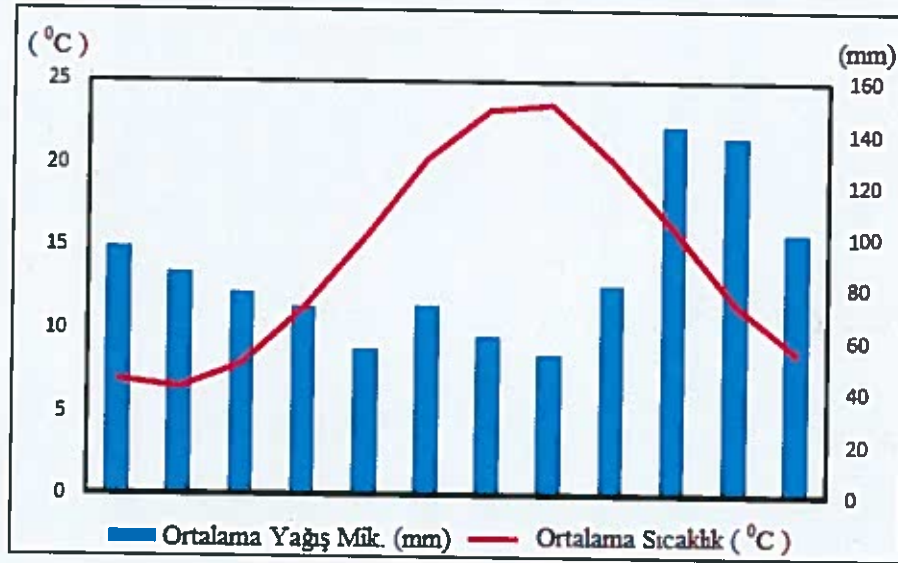
Ekoturizm faaliyetlerinin sürdürülebilmesi açısından iklim konforu büyük önem taşır. Yalıköy, bağlı olduğu Ordu kenti ile benzer iklim özelliklerine sahiptir. Burada kışlar ılık, yazlar serin geçer. En çok sonbaharda olmak üzere yıl boyu yağış görülür. Güneşlenme süresi görece azdır. Sahanın özellikle sıcaklık rejimi ekoturizmi

olumlu etkileyecek, yıl boyu faaliyetlerin sürdürülmesini mümkün kılacak niteliktedir (Tablo 2, Grafik 3).

Tablo 2: Ordu'nun Ortalama Sıcaklık, Yağış, Güneşlenme Değerleri ve Yağışlı Gün Sayısı (1981 - 2011).

	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ortalama Sıcaklık (°C)	7,0	6,6	8,0	11,4	15,6	20,4	23,3	23,7	20,2	16,2	11,7	8,8	14,4
Ortalama Yağış Mik. (mm)	96,0	86,7	78,8	73,0	56,8	73,9	62,0	55,2	81,4	143,6	139,0	102,2	1048,6
Ortalama Güneşlenme Süresi (Saat)	2,5	3,0	3,3	4,3	5,7	7,0	6,2	6,3	5,3	4,0	3,4	2,3	*
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	14,9	14,1	15,7	14,5	13,1	11,5	10,0	8,9	12,2	15,0	13,6	14,6	158,1

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (MGM), (2020).

Grafik 3: Ordu İli İklim Diyagramı.

Ekoturizm kapsamında akarsu, göl, kaplıca, deniz gibi hidrografik unsurlar önem arz edebilmektedir. Yalıköy'ün deniz kıyısında yer alması ekoturizm bağlamında sahanın en önemli avantajlarından biridir. Yöre insanının denize dayalı kültürü, yaz döneminde denize girme imkânı, kayık, tekne ve yatlarla gezinti yapılabilmesi, balıkçılığın önemli faaliyetlerden biri olması iyi planlandığında yörede ekoturizmin gelişmesine katkı sağlayabilir. Sahanın diğer hidrografik unsurları olan

Yalıköy ve Belice Dereleri boyunca yürüyüş parkurları oluşturulabilir. Yalıköy'ün kuşucuğu olarak yaklaşık 8 km kadar güneyinde yer alan Sarmaşık Kaplıcası ile 13 km kadar güneybatısında yer alan Gaga Gölü rotalara dahil edilebilir.

Ekoturizm kapsamında flora ve fauna açısından çeşitlilik, endemik ya da özel tür varlığı önem arz edebilmektedir. Yalıköy arazisi tümüyle kültüre alındığı için flora ve fauna açısından ekoturizme hizmet edecek potansiyele sahip değildir. Bununla birlikte Yalıköy'ün yaklaşık 13 km kuzeydoğusunda yer alan Hoynat Adası kuş gözlemciliği için önemli istasyonlardan biridir. Yalıköy'e yakın olması, sahadaki ekoturizm etkinliklerini olumlu etkileyecektir.

2. 2. Ekonomik Faaliyetler

Yalıköy'de doğal bitki örtüsü tümüyle kaldırılmıştır. Yerleşim alanı ve evlerin çevresindeki sebze yetiştirilen küçük bahçelerin dışında kalan arazi fındık tarımına ayrılmıştır. Gübreleme, budama, ilaçlama, fındık altı ot temizliği hasat öncesi yapılan işlemlerdir. Fındığın toplanması, patoza verilmesi, kurutulması Ağustos - Eylül aylarının başlıca iş yükünü oluşturmaktadır (Fotoğraf 12). Ülkede özellikle Karadeniz Bölgesinde karşımıza çıkan fındığa dayalı işler, iyi planlanarak ekoturizm kapsamında aktiviteye dönüştürülebilir (Fotoğraf 13).

Fotoğraf 12: Fındık Toplayan ve Seçen Yöre Sakinleri (Züleyha ODA, 2019).

Fotoğraf 13: Patoza Fındık Verme İşlemi (Züleyha ODA, 2020).

Yalıköy’de fındık haricinde kapama meyve bahçelerine rastlanmaz. Bununla birlikte bağ - bahçe içerisinde, özellikle ev yakınlarında ceviz, kiraz, taflan, nar, dut, limon, mandalina, karayemiş, hurma (Fotoğraf 14), tönge, incir gibi meyve ağaçları bulunur. Bunlardan elde edilen meyveler taze olarak, fırında kurutularak ya da reçel - pekmez yapılarak tüketilir.

Fotoğraf 14: Trabzon Hurması (Züleyha ODA, 2019).

Yalıköy’de ticari amaçlı büyükbaş hayvancılık ya da kümes hayvancılığından bahsetmek güçtür. Mevcut hayvanlardan elde edilen ürünlerle daha çok evin ihtiyacı karşılanmakta, artı ürün olursa satış söz konusu olmaktadır.

Yalıköy balı ile ünlüdür. Rakımın 250 m’yi aşmadığı, güneşli gün sayısının az olduğu sahada arıcılığın önem kazanması, yöre insanının azminin eseridir. Arıcılık yapanların kovanlarını (Fotoğraf 15) yaz döneminde güneydeki yüksek alanlara doğru taşımaları, sürekli çiçeği takip ederek gezici arıcılık yapmaları bunu mümkün kılmıştır. Yalıköy’de Veysel - İsmail YÜKSEL kardeşler ve Mustafa ODA bal üretimi yapan yöre sakinlerindendir. Bu üreticiler, çevredeki çiçeğin çok çeşitli oluşunun (kestane ve akasya ağaçlarının çiçekleri, kekik çiçeği, çevrede yetişen diğer meyve ağaçlarının ve bitkilerin çiçeklerinin farklılığının) Yalıköy balının farklı ve önemli olmasına yol açtığını dile getirmektedirler. Üretilen organik ballar, ister çiçek ister kestane balı olsun hem Yalıköylülerin mutfaklarına hem de onların başka illerde bulunan eş - dost, akrabalarının sofralarına kadar ulaşmaktadır.

Fotoğraf 15: Yalıköy’de Arıcılık (Mustafa ODA, Eylül 2017).

Yalıköy halkının fındıktan sonraki temel geçim kaynağı balıkçılıktır. Yörede genellikle kıyı balıkçılığı ve olta balıkçılığı yapılmaktadır. Av sezonunun açıldığı 1 Eylül günü için 31 Ağustos gecesi evlerden balıkçı olan babalar ve meslek sahibi olmayan (işsiz) erkek çocuklar balık avlamak için denize açılırlar (Fotoğraf 16). Balıkçılar deniz sezonu açılmadan ava gidecekleri balıkçı kayığının sahibinden “toplu para” alırlar. “Bolatka” adı verilen bu gelenek sayesinde geride kalan ailelerinin geçimlerini sağlarlar. Yöre halkının uzman olduğu tekne ile kıyı balık avcılığı ve olta balık avcılığı ekoturistlere sunulabilecek aktivitelerden biri olabilir.

Fotoğraf 16: Yalıköy’de Balıkçı Kayıkları (Züleyha ODA, 2020).

Cuma günleri Yalıköy Deresi kenarında ve sahil parkının yanındaki yolda Yalıköy pazarı kurulmaktadır. Hem yöre halkının hem de çevre köylerden ürün yetiştirenlerin yetiştirdikleri ürünleri sergileyip satma imkânı buldukları yöresel bir pazardır (Fotoğraf 17). Yöreyle ait bitkiler, otlar, reçeller, ballar, pekmezler, süt ve süt ürünleri, yöresel el sanatları vb. örnekleri burada satılmaktadır.

Fotoğraf 17: Yalıköy Pazarında Satılan Yöresel Ürünlerden Örnekler
(Züleyha ODA, Haziran-Ağustos 2020).

Yalıköy pazarında el emeği göz nuru dokuma ürünlerinin, ahşaptan yapılmış işlevsel ve hediyelik eşyaların satışa sunulduğu görülür. Geçmişte yaygın olarak yapılan bu el sanatları yok olmaya yüz tutmuştur. Kilim, kolon, heybe, yazma oyası gibi el sanatları, el işçiliğinde de hasır ve sepet örme işleri, çeşitli müzik aletleri üretimi bölgenin önemli kültürel özellikleri arasında yer alır (Demiröz, 2017: 196). Ekoturizm aracılığı ile bunlar yeniden hayata geçirilebilir (Fotoğraf 18). Balıkçılarla birlikte turistler ağ örme işini (Fotoğraf 19) liman sahasında gerçekleştirebilir. Ayrıca yörede devam eden kalaycılık geleneği (Fotoğraf 20) de ilgi duyanlara gösterilebilir. Tanıtılabilir. Yörede usta sayısı azalmakla birlikte hala kayak, taka, çırnık şeklinde su taşıtları yapılmaktadır (Bahtiyar Karadeniz, 2014: 99-100).

Ziyaretçiler atölye tipi kayık yapım aşamasına da dahil edilebilirler. Farklı bir deneyim yaşamaları sağlanabilir (Fotoğraf 21).

Fotoğraf 18: Yalıköy Cuma Pazarından El Yapımı Ürün Örnekleri (Züleyha ODA, 2020).

Fotoğraf 19: Ağ Örne İşi (Züleyha ODA, Haziran 2020).

Fotoğraf 20: Kalaycılık Geleneği (Züleyha ODA, 2021).

Fotoğraf 21: Kayık Yapımı (Okan ASLAN, 2019).

Abdullah AY (Fotoğraf 22) elleri ile ağacı kemençeye dönüştürürken, Lütfü ALKAN ve Kazım CEYLAN ise saz üretmektedir. Bunlar etkinlik programlarına dâhil edilebilir. Ziyaretçiler kemençe eşliğinde “Ordu Karşılması” oynayabilir. Nihayetinde ekoturizm aracılığı ile bunların yok olması önlenabilir. Geleceğe taşınması sağlanabilir.

Fotoğraf 22: Medreseönü’nden Meşhur Kemençe Ustası Abdullah AY
(www.ordukulturturizm.gov.tr, Erişim Tarihi: 01.04.2020).

2. 3. Kültürel Unsurlar

2. 3. 1. Yöre Mutfağı

Yalıköy mutfağında sunulan lezzetlerin hammaddesini genel olarak doğada kendi kendine yetişen otlar, ev bitişiğindeki bahçelerde üretilen sebze ve meyveler, yörede beslenen küçük ve büyükbaş hayvanlardan elde edilen et ve süt ürünleri ile denizden avlanan balıklar oluşturmaktadır. Karadeniz genelinde karşımıza çıkan turşular, çorbalar, pekmezler, otsu türlere dayalı yemekler vs. Yalıköy mutfağının da vazgeçilmezleri arasında yer alır (Fotoğraf 23).

Fotoğraf 23: Yalıköy’de Yetişen ve Yöre Mutfağında Kullanılan Otsu Türlerden Örnekler (Züleyha ODA, 2020).

Doğu Karadeniz’in her mevsimi yağışlı iklimi tahıllardan mısırın üretimini mümkün kılmıştır. Bunun da etkisi ile bölge mutfağında mısırın önemli bir yeri vardır (Fotoğraf 24).

Fotoğraf 24: El Değirmeninde Mısır Unu Öğüten Yöre Sakini (Züleyha ODA, 2020).

Farklı şekillerde üretilen mısır ekmekleri (haşıl, oğmeç vb.), mısır unu kullanılarak yapılan çorbalar, kızartmalar ve kuymak Yalılıköy’de de karşımıza çıkmaktadır. Yine Doğu Karadeniz mutfağı denildiğinde akla gelen baskın ürünlerden biri karalahana’dır (Fotoğraf 25). Yörede pancar olarak bilinen bu sebzenin sarması, çorbası, diblesi Yalılıköy’de de yapılmaktadır.

Fotoğraf 25: Yörede Pancar Olarak İsimlendirilen Karalahana (Züleyha ODA, 2020).

Hamsi tüm Doğu Karadeniz kıyılarında olduğu gibi Yalılıköy’de de baştacıdır. Ancak Yalılıköy; markalaşan köftesi, az bilinen hurma pekmezi, ceviz helvası, pakluğusu, ramazan yağlısı, nerdeği, keşkeği ile farklılıklar arz etmekte, bu yönü ile önem taşımaktadır.

Doğu Karadeniz’de güneşli gün sayısının azlığı ürünün kurutulmasını güçleştirir. Yöre insanı bu sorununu fırınlarla çözmüştür. Mısır, fasulye ve meyveler avludaki fırınlarda kurutulmakta, daha uzun süre saklanması mümkün hale getirilmektedir (Fotoğraf 26). Bu ürünlerin kullanımı ile çoğu zaman kuzine adı verilen sobalarda üretilen yiyecekler yöre dışından gelenler için tadılası lezzetlere dönüşebilir.

Fotoğraf 26: a. Taş Fırın, b. Fırında Kurutulan Fasulye, c. Kuzinede Mısır Ekmeği
(Lütfi AYDIN, 2019)

Yalıköy’ün en meşhur tadı Yalıköy Köftesi’dir. Turistlerin sırf bu köfteyi yemek için bile Yalıköy’e geldikleri bilinmektedir. İsterseniz yağda isterseniz ızgarada tüketebileceğiniz köfteler, yanında ızgara soğan, biber ve domates ile servis edilmektedir (Fotoğraf 27). Bunun yanında Yalıköy’de Kuştepe Mevkii’nde de köfte ve et sunumu yapan mekânlar hizmet vermektedir (Fotoğraf 28).

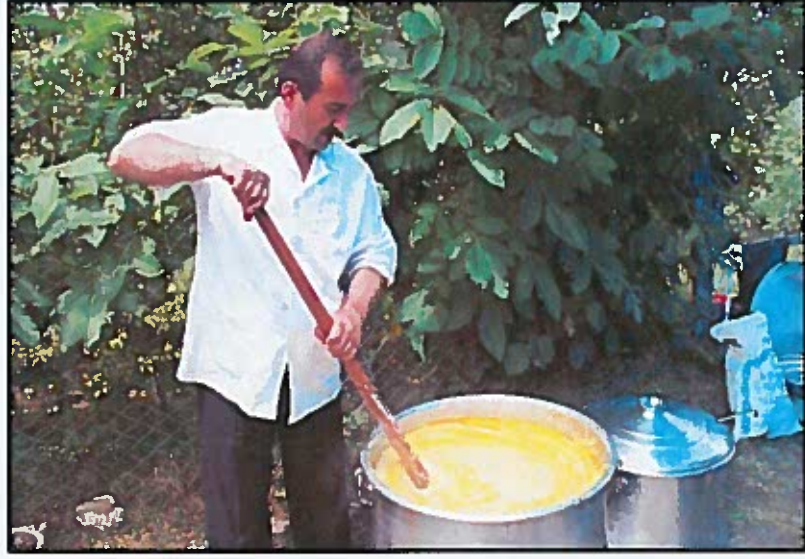

Fotoğraf 27: Yalıköy Köftecileri (Züleyha ODA, Kasım 2020).

Fotoğraf 28: Yalıköy Kuştepe Mevkiinde Bulunan Et Restoranı (Züleyha ODA, Ocak 2021).

Keşkek, hem ev sofralarının hem de düğün, mevlüt vb. özel gün sofralarının vazgeçilmezidir (Fotoğraf 29). Keşkek yapımı için, akşamdan ısıtılmış keşkeklik (yarma) üstüne su eklenerek bir tencerede kaynatılır. Başka bir tencerede de temizlenmiş bütün tavuk haşlanır. Haşlanmış tavuk parçalandıktan sonra kaynayan keşkeğin olduğu tencereye eklenir. İki birlikte kısık ateşte pişinceye kadar karıştırılmadan beklenir. Pişince ocaktan alınır. Üstüne erimiş tereyağ eklenerek servis edilir.

Fotoğraf 29: Özel Bir Gün İçin Keşkek Pişiren Yöre Sakini (Züleyha ODA, 2020).

Yalıköy'ün önemli lezzetlerinden biri de sadece ramazan ayında yapılan, uzun "ramazan yağlısı" olarak bilinen pidedir. Bu pide, yörede yapılan açık pidelerin aksine kapalı şekilde hazırlanarak pişirilir. İç malzemesi olarak bolca kaşar peyniri ve bu peynirin üzerinde de yumurta kullanılmaktadır. Dışına da sıcakken tereyağı sürülerek servis edilmektedir.

Bir balıkçı barınağına sahip olan Yalıköy, balığı ile de tanınmaktadır. Özellikle hamsi ve mezgitten yapılan balık tava ve buğulama çeşitleri, hamsi köftesi yörede kabul görür (Fotoğraf 30). Klasik et köftesinin yapımı ile benzer özelliklere sahip hamsi köftesi, Yalıköy'ün önemli lezzetlerinden biridir.

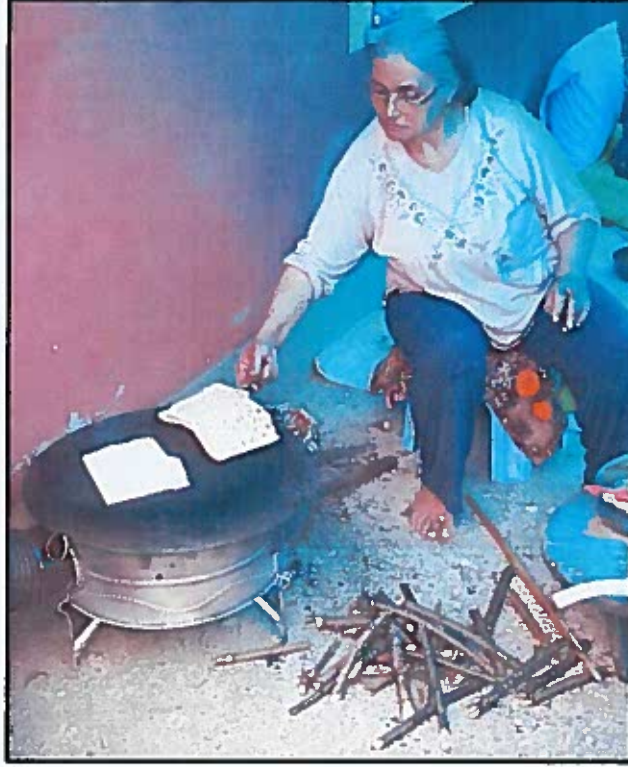
Fotoğraf 30: Yalıköy’de Izgara Hamsi (Züleyha ODA, 2019).

Yalıköy’de fındık ve fındık ile yapılan ürünler de sofraların vazgeçilmezidir. Çayın, kahvenin yanına bir avuç fındık çerez niyetine her evde bulunmaktadır. “Çerezlik” tabiri ile her sene bir teneke fındık (yaklaşık 11 kg.) toplanıp kurutulduktan sonra ev için ayrılmaktadır. Fındıklı - ballı ya da fındıklı - şekerli kuru yufka böreği tatlı olarak tüketilmektedir. Özellikle yazın fındık hasadında bahçeye yemek olarak götürülen bu böreklerin yapımında kullanılan kuru yufka için yöre kadınları imece usulü bir araya gelip çalışarak, her gün bir ev için kuru yufka yapmaktadır (Fotoğraf 31).

Fotoğraf 31: Kuru Yufka Yapan Yalıköy Sakinleri (Züleyha ODA, 2020).

Pakluğu (Fotoğraf 32) da yine bu kuru yufka yapılırken sacda yapılan, sıcak sıcak tüketilmesi gereken bir tür peynirli ya da şekerli gözlemedir. Pakluğu yapmak için un ve suyla hazırlanan hamur sebende (hamur açmak için kullanılan tahta) açılır. Sonra bu hamurun içine peynir, çökelek, şeker veya çekilmiş fındık serpiştirilir. Sacda çevrilerek hafifçe kızartılır. Sıcak servis edilir.

Fotoğraf 32: Pakluğu Yapan Yöre Sakini (Züleyha ODA, Haziran 2020).

Yalıköy'ün yeşil domates, biber yaprağı, kiraz, taflan, fasulye, galdirik sapı, salatalık, lahana, pancar, patlıcan, biber başta olmak üzere turşu çeşidi de çoktur. Çünkü bu gıdaların saklanma şekillerinden biri olduğu için de önem arz etmektedir. Ayrıca bu turşuların hepsinin kavurması da yapılmaktadır.

Yörede yağmur sonrası ortaya çıkan ve halkın toplamak için birbiri ile yarıştığı bir diğer lezzet de kirit (mantar) çeşitleri olan tavuk ve fındık kiriti kavurması ile dana burnu közlemesidir (Fotoğraf 33).

Fotoğraf 33: Tavuk Mantarı ve Dana Burnu (Züleyha ODA, 2020).

Yörede yöre halkı tarafından yapılan üzüm, dut, elma, armut ve hurma pekmezleri de çok lezzetlidir. Hurma pekmezinin içine kıvam alması için odun külü katılması adettendir. Hurma pekmezi yapmak için, öncelikle hurmalar toplanıp doğrandıktan sonra üç gün bekletilir. Daha sonra pekmez tavaasına alınıp üzerine su eklenir. İçine bir avuç odun külü elenir. Hafif kaynamaya başlayınca ateşten alınarak naylon çuvaldan süzülür. Daha sonra tülbentten temiz bir tavaya tekrar süzildükten sonra koyulaşmaya kadar (yaklaşık 5 saat) kaynatılır. Dut pekmezinde ise kül eklenmez, diğer aşamalar hurma pekmezi ile aynı şekilde yapılır. Dağ çileği, incir, ayva, gül ve çilek reçeli yapılan ürünlerdir (Fotoğraf 34).

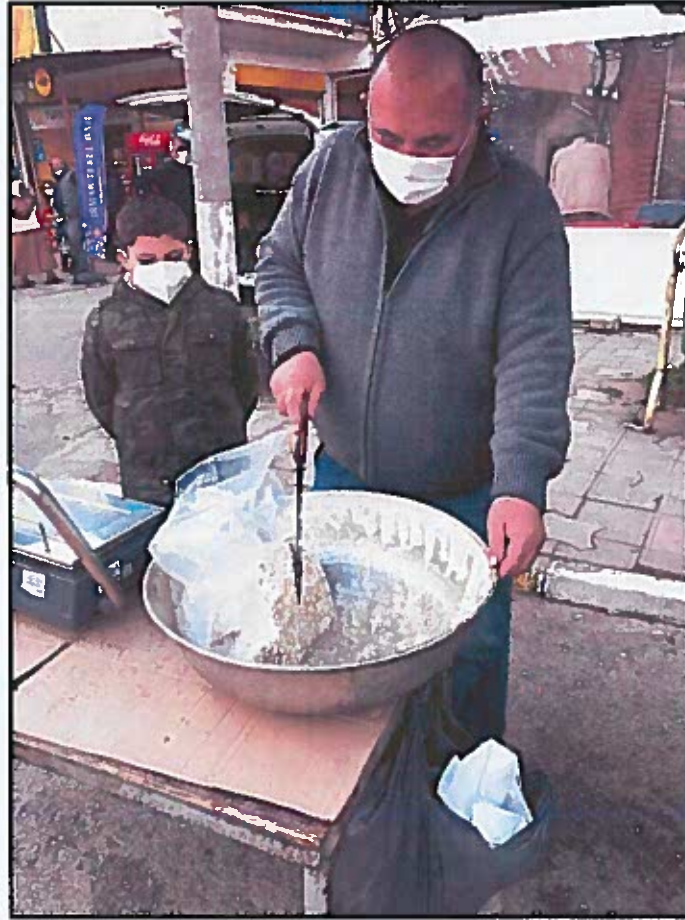

Fotoğraf 34: Yalıköy’de Pekmezi ve Reçeli Yapılan Ürünlerden İncir, Dağ Çileği ve Karadut (Züleyha ODA, 2020).

Üzüm pekmezi yapılırken yöreye ait “nerdek” adında bir de içecek yapılmaktadır. Nerdek yapmak için, siyah kokulu üzüm (isabella) tavada çiğnenerek

ezilir ve daha sonra süzgeçten süzülür. Temiz bir bezle tavaya tekrar süzülür. Çıkan üzüm suyu kıvam alana kadar tavada kaynatılır. Kıvam alınca tavadan alınıp soğutulur. Soğuk olarak servis edilir. Yöre çocuklarının en lezzetli içeceği olarak tüketilen bu içecek kansızlığa iyi gelmekte olup yine Yalıköylüler tarafından unutulmaya yüz tutmuş bir tat olarak yöredeki ev sofralarında az da olsa bilinip yer almaktadır.

Yalıköylü ustanın kendi el emeği ile yaptığı ceviz helvası da Yalıköy'e gidildiğinde mutlaka tadılması gereken ve sevdikleriniz tatsın diye yanınıza almak isteyeceğiniz bir lezzettir (Fotoğraf 35).

Fotoğraf 35: Ceviz Helvası Ustası: Celil AKTAŞ (Züleyha ODA, 2021).

Yalıköy evlerinde yerel halkın sahip olduğu gastronomik açıdan zengin olan bu mutfak kültürünü ekoturizm ile yaşatmak adına yöresel ürünlerin ekilmesi, dikilmesi ve toplanmasına turistleri dahil ederek, toplanan bu ürünlerden yapılan

yemeklerin pişiriminin ve ürün fırınlamanın taş fırınlarda ya da kuzinelerde gerçekleştirilerek yapım aşamasında turistlerin de yer almasını sağlayarak bu kültürü onların deneyimlemesinin sağlanabilmesi için bir potansiyel vardır. Sahil kenarında denize nazır bir alana kurulacak “Yalıköy Yöre Mutfağı Sofrası” ya da “Yalıköy Lezzetleri Sofrası” ile yöreden gönüllü halkın burada yöresel mutfak lezzetlerinden turistlere sunumlar yapması ve bunun tanıtımının sağlanması ile gastronomik açıdan Yalıköy bölgede rol model olabilecek bir güce sahip olacaktır.

Ordu genelinde bölgenin dağ, yayla ve deniz kültürü ile bütünleşik yapısı gastronomik açıdan bölgenin zengin olmasını sağlamıştır (Gürdal ve Enginyurt, 2019: 42). Yalıköy endemik bitki türlerine sahip olmamakla birlikte Karadeniz Bölgesi’nde yer almasından dolayı yoğun bir bitki topluluğunu bünyesinde barındırdığı için bile turistlerin ilgisini çekebilecek bir potansiyele sahiptir. Bölgeye ziyarete gelenler yörede yetişen bitkilerden ve otlardan yiyecek, içecek ve halk hekimliğinde kullanılan ilaçların yapımında faydalanmaktadır. Gastronomi açısından bölgenin potansiyeli incelenirken yörede yapılan yemek ve içeceklere değinileceği için burada ayrıca anlatılmayarak, sadece halk hekimliğinde kullanılan ilaçların yapımında kullanılan bitkilerden bahsedilmektedir.

Galdirik sapı çiçeklerinden ayrılır. Sadece sap kısımları hafif yumuşayınca kadar kaynayan suda haşlanır. Biraz soğuyunca avuç içinde sapların suyu sıkılır. Dizin ağrıyan kısmına bir bez yardımı ile bu saplar bağlanıp bir süre bekletilerek diz ağrısının azaltılmasında kullanılmaktadır. İhlamur ağacının çiçekleri ve yaprakları toplanıp ikisi birlikte kısıp ateşte kırmızımsı bir renk alana kadar kaynatılır. Sonrasında süzülüp içine bal koyularak ve limon sıkılarak öksürük ve soğuk algınlığının tedavisinde kullanılmaktadır. Taflan ağacının meyvesi koyu kırmızı renk alıp olgunlaştığında toplanarak çiğ olarak meyve şeklinde tüketildiğinde şeker hastaları tarafından kan şekerini dengelediği söylendiğinden şeker hastalığının tedavisinde kullanılmaktadır. Karadut pekmezinin (Fotoğraf 36) ağız içindeki aft vb. yaralarda yaranın üstüne ince bir tabaka halinde sürülerek ya da ağız içinde bir süre çevrilerek ağız içi yaralarının iyileştirilmesinde kullanıldığı yöre sakinlerinden öğrenilmiştir.

Fotoğraf 36: Karadut Pekmezi Yapımı (Züleyha ODA, Haziran 2020).

2. 3. 2. Festival ve Şenlikler

Yalıköy’de de 20 Mayıs’ta “Mayıs Yedisi Şenlikleri” ve 1 Temmuz’da ise Deniz ve Kabotaj Bayramı “Yalıköy Deniz ve Balık Şenliği” adıyla her yıl kutlanmaktadır. Her iki aktivite de ekoturizm kapsamında değerlendirilebilecek niteliktedir.

Mayıs Yedisi etkinlikleri 20 Mayıs’ta yapılır. Her yıl 20 Mayıs günü (Mayıs Yedisi) çevre köylerden insanlar Yalıköy’e deniz kenarına gelir farklı ritüellerle dilek tutarlar. Dize kadar denize girip 7 dalga kendilerine temas edene kadar beklemek; denizde sacayağının içinden geçmek, denize 7 çift 1 tek toplamda 15 taş atmak ve arkasından dilek tutmak bu ritüellerden bazılarıdır (Bahtiyar Karadeniz, 2014: 101). Yakın zamana kadar aynı tarihte küçük kayıklarla kıyı turu yapılmakta (Fotoğraf 37), delikli taştan geçilmekte idi (Fotoğraf 38). Tüm bu etkinlikler

yapılırken şenlik alanında şenliğe gelenlere yöre halkı tarafından yöresel yiyecekler ve içecekler sunulmaktadır.

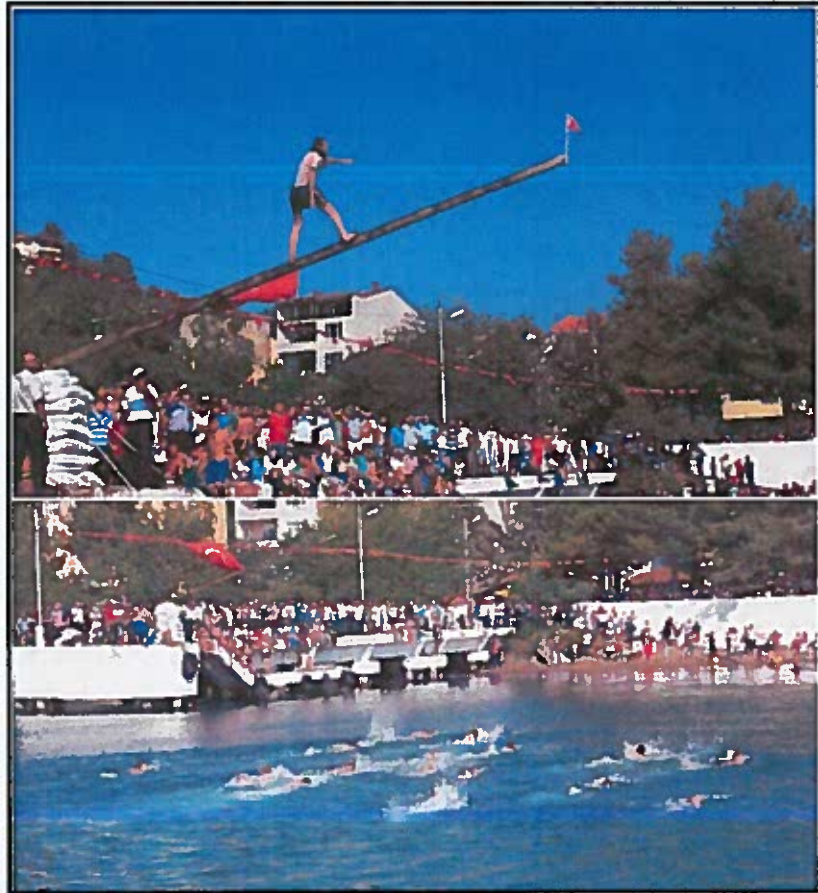
Fotoğraf 37: Yalıköy’de Gerçekleştirilen Mayıs Yedisi Şenliklerinde Kayık Gezintisinden Bir Görüntü (Lütfi AYDIN).

Yöre sakinlerinden 20 Mayıs 2000 tarihinde Trabzon’un Beşikdüzü ilçesinde meydana gelen deniz kazasından sonra kayık gezilerinin yasaklandığı öğrenilmiş olup bu tarihten itibaren 20 Mayıs günü Yalıköy’de de denizde kayık gezileri programı düzenlenmemektedir.

Fotoğraf 38: Delikli Taş Girişi (Lütfi AYDIN). Bu doğal köprü sandal ile gezilebilecek, giriş çıkış yapılabilecek genişliktedir.

1 Temmuz Denizcilik ve Kabotaj Bayramı, Yalıköy'de Yalıköy Deniz ve Balık Şenliği adı ile her yıl düzenli olarak kutlanmaktadır (Günay ve Erişti, 2013: 285). Şenliklere ilk olarak şenlik ağasının seçimi ile başlanmaktadır. Değişik motor güçlerindeki kayıklarla yapılan kayak yarışlarının ardından takımlar halinde kürekli kano yarışları gerçekleştirilmektedir. Sonrasında farklı stillerde ve farklı mesafelerde denizden kıyıya yüzme yarışları ile gelenek haline gelmiş deniz kenarında ördek yakalama yarışı yapılmaktadır. İskele başına yerleştirilen ve gres yağı ile yağlanmış direkte gençler direğin ucundaki bayrağı almaya çalışmaktadır (Fotoğraf 39). Yarışmaların bitişinin ardından yarışmada dereceye girenlere komite tarafından hediyeler ve ödülleri takdim edilmektedir. Bu arada kurulan şenlik alanında başta Yalıköy köftesi ve cevizli helva olmak üzere yöresel yiyecekler ve içecekler şenliğe gelenlere yöre halkı tarafından sunulmaktadır.

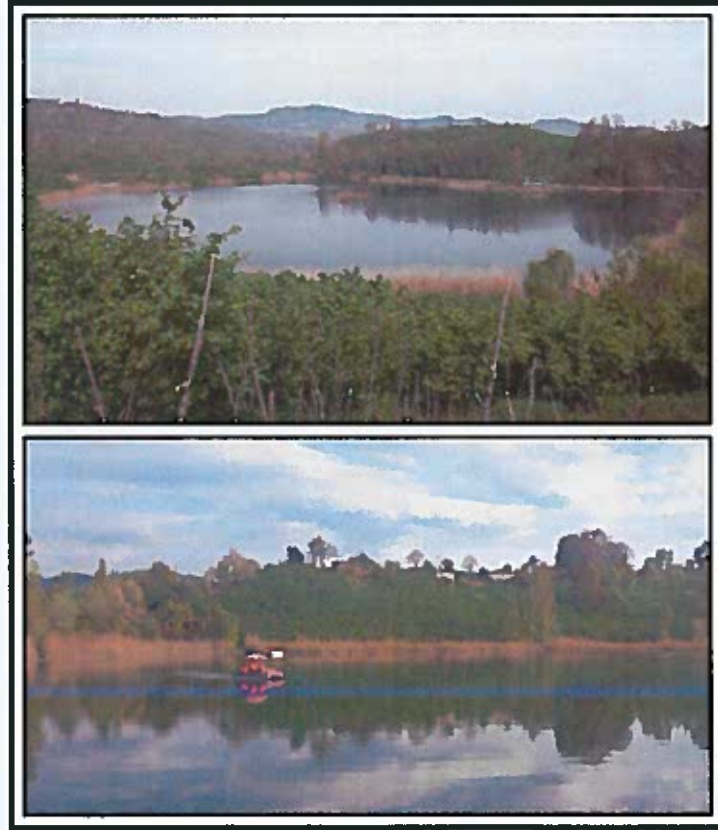

Fotoğraf 39: 1 Temmuz Şenliklerinden İki Görünüm (Lütfi AYDIN, 2017).

2. 4. Yakın Çevredeki Destinasyonlar

2. 4. 1. Gaga Gölü

Yalıköy'ün kuşuçuşu olarak 13 km kadar güneybatısında yer alan Gaga Gölü, heyelan sonucunda oluşmuştur (Akkan ve Gürgen, 1993: 242). Rakımı 65 m'yi, derinliği 15 m'yi, alanı 50 dönümü aşmayan, küçük ama manzara açısından değer taşıyan göl çevresinde henüz ziyaretçilere hizmet sunmak amacı ile oluşturulmuş nitelikli işletme, tesis vb. yoktur (Fotoğraf 40). Sportif olta balıkçısına uygun olan göl kıyılarında piknik, yüzeyinde de deniz bisikletleri ile gezinti yapılabilir. Ordu - Aybastı karayolu kenarında yer alması, sahil yoluna yakın olması nedeni ile erişilebilir bir noktada bulunan saha, turizm açısından büyük potansiyel taşımaktadır. Burayı değerlendirmek adına hem Ordu Büyükşehir Belediyesi'nin hem de müteşebbislerin girişimleri vardır.

Fotoğraf 40: Gaga Gölü (Züleyha ODA, 2021).

2. 4. 2. Fatsa Sarmaşık Kaplıcası

Yalıköy'ün kuşuçuşu 8 km kadar güneyinde yer alan Fatsa Sarmaşık Kaplıcası (Fotoğraf 41), eski tarihlerden beri bilinmektedir (Sevindi ve Özdemir, 2001: 168-169, Akkuş, 2018: 69). Yüzeye çıktığı noktada 48°C ve mineralce zengin olan suyu romatizma, kireçlenme, kadın hastalıkları, mide, bağırsak ve idrar yolu iltihaplanması, böbrek taşı, alerji türü kaşıntılara iyi gelmektedir (Bahtiyar Karadeniz ve Sarı, 2018: 749). Kaplıca sahasındaki eski tesisler yerine 2021 yılında hizmete açılan yeni bir tesis yapılmıştır. 80 odalı bu tesiste 3 termal havuz, 7 aile banyosu ve 1 hamam ile ziyaretçilere hizmet sunulmaktadır.

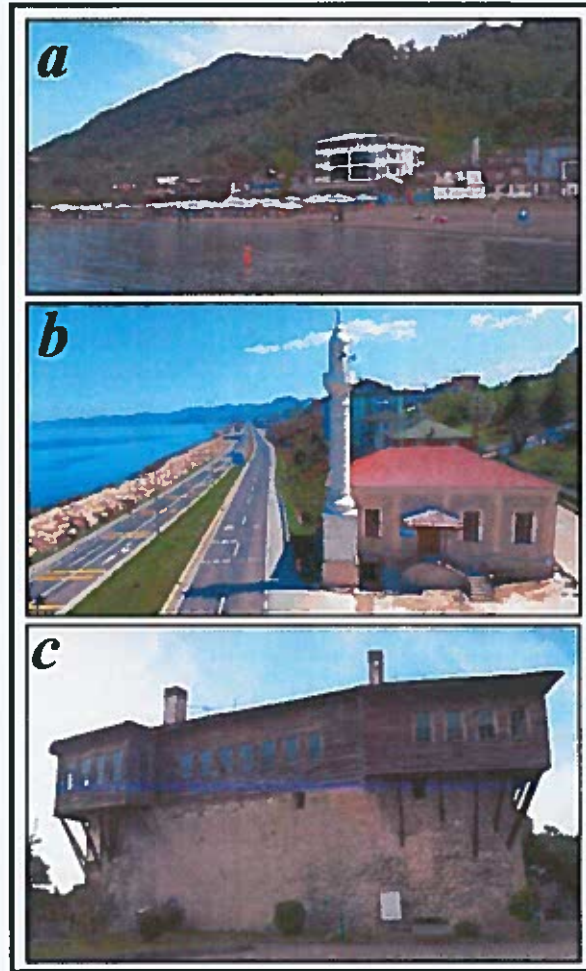

Fotoğraf 41: Fatsa Sarmaşık Kaplıcası (www.fatsa.bel.tr, Erişim Tarihi: 15.06.2021).

2. 4. 3. Bolaman Mahallesi ve Haznedaroğlu Konağı

Yalıköy'e komşu olan Bolaman Mahallesi, denize kıyısı olan, mavi ve yeşilin bir arada gözlendiği, doğal yapı itibari ile Yalıköy'e benzeyen bir mahalledir. Plaj, balıkçı barınakları ve meşhur Bolaman pidecilerinin bulunduğu koy çevresi, tarihi konaklar, Gölbaşı Yenipazar Camii, Bolaman Kalesi ve Haznedaroğlu Konağı (Fotoğraf 42) görülmeye değer yerlerdir (Demiröz ve Dağıdır, 2018: 57).

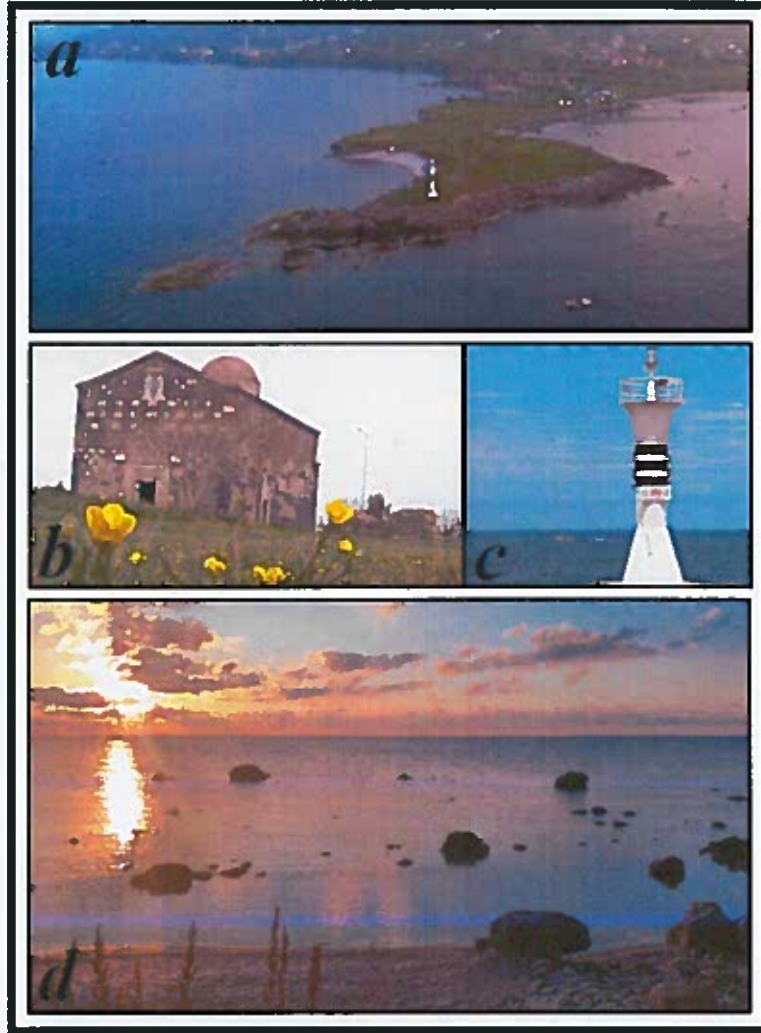
Haznedaroğlu Konağı, gözetleme ve karakol amaçlı yapılan, şapel içeren Bolaman Kalesi üzerine konuşlandırılmış, ahşap çift cumbalı bir konaktır. 1939 Erzincan depreminde yıkılan minaresi restore edilen Gölbaşı Yenipazar Cami, 19. yüzyıl taş işçiliğinin güzel örneklerinden biridir (Demiröz ve Dağıdır, 2018: 40).

Fotoğraf 42: a. Bolaman Plajı, b. Gölbaşı Yenipazar Camii, c. Bolaman Kalesi ve Haznedaroğlu Konağı (Züleyha ODA, Haziran 2020).

2. 4. 4. Yason Burnu ve Yason Kilisesi

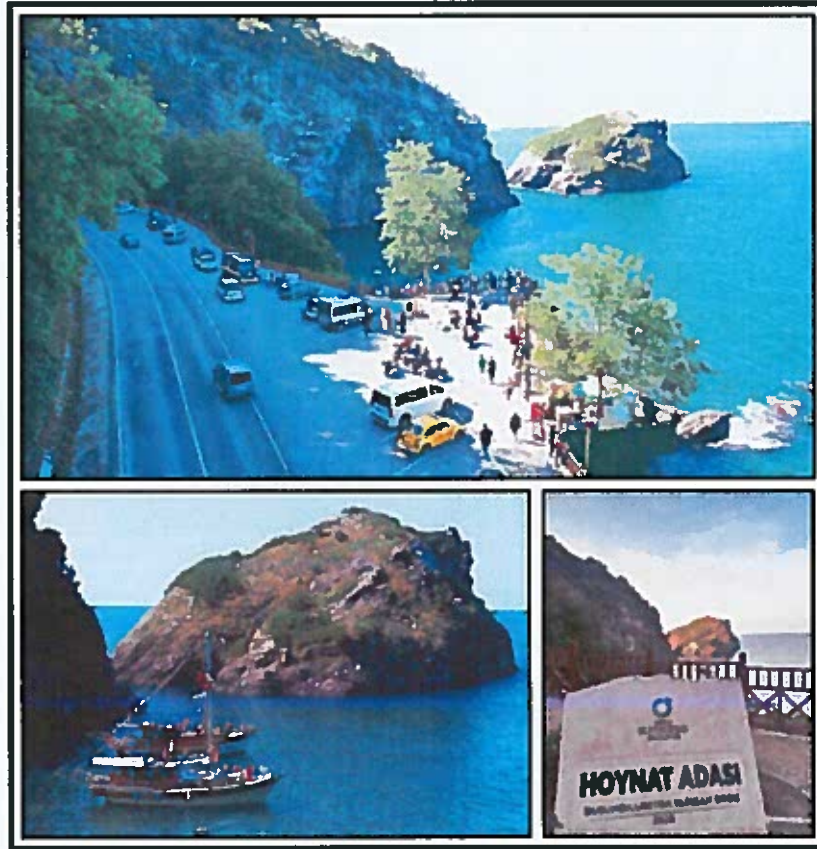
Yalıköy'ün 10 km kadar kuzeydoğusunda yer alan Yason Burnu, iç kesimden buruna 500 m'lik bir uzunluğa sahip bir abrazyon platformudur. Burası, Yunan mitolojisindeki yeri, üzerinde yer alan kilise, deniz feneri, tarihi balık havuzları ve manzarası nedeni ile ziyaretçilerin ilgi gösterdiği mekânlardan, yörenin marka noktalarından biridir (Demiröz ve Dağıdır, 2018: 23-44; Bahtiyar Karadeniz ve Sarı, 2018: 746). Özellikle günbatımında fotoğrafçılar tarafından tercih edilmektedir (Fotoğraf 43).

Fotoğraf 43: Yason Burnu'ndan Görünümler.
(a. Yason Burnu, b. Yason Kilisesi, c. Deniz Feneri, d. Günbatımı Manzarası)
(Züleyha ODA, Ağustos 2019).

2. 4. 5. Hoynat Adası ve Hoynat Kuş Cenneti

Yalıköy'ün kuşuçu su 13 km kadar kuzeydoğusunda yer alır. Akkuş Adası ve Hoynat Kalesi gibi isimlerle de anılan Hoynat Adası'nın kıyıya uzaklığı 100 m civarındadır (Fotoğraf 44). Rakımı 15 m'yi, alanı 10 dönümü aşmayan bu küçük kara parçası üzerinde sur, duvar, sarnıç kalıntıları bulunmakta; 2. derece arkeolojik sit alanı olarak korunmaktadır (Kamer Aksoy, 2015: 107; Günal, 2018: 114-115; Demiröz ve Dağıdır, 2018: 64). Ada, ayrıca tepeli karabatak (*Phalacrocorax aristotelis*) ve gümüş martıların (*Larus cachinnans*) yuvalandığı, konakladığı bir yerdir. Türkiye Doğa Derneği tarafından Özel Kuş Alanı (ÖKA) olarak tanımlanmıştır Kuş gözlemciliği açısından önem taşımaktadır. 2020 yılında Hoynat Adası'nın karşısında bulunan sahil yolu üzerine yapılan seyir terasına kurulan dürbünler ile adanın ve kuşların izlenmesi için bir imkân sağlanmıştır.

Fotoğraf 44: Hoynat Adası. (www.aa.com.tr, www.ordu.bel.tr, Erişim Tarihi: 15.06.2021).

2. 4. 6. Çaka Beyaz Kum Plajı

Yalıköy'ün kuşuçuşu olarak 12 km kadar kuzeydoğusunda yer alır. Beyaz kumlarla kaplı 1300 m'lik bu plaj sahası (Fotoğraf 45), Ordu ve çevre illerden gelen ziyaretçilerin denize girmek ve piknik yapmak için tercih ettiği popüler lokasyonlardan biridir (Demiröz ve Dağıdır, 2018: 179; Gürgen, 2018: 42-44).

Fotoğraf 45: Çaka Beyaz Kum Plajı (Züleyha ODA, Temmuz 2020).

2. 4. 7. Sakin Şehir Perşembe

Yalıköy'ün kuşuçuşu 13 km kadar doğusunda yer alır. Denizi, sahili, havası, bereketli toprağı, balığı ile tanınan Perşembe (Fotoğraf 46), ülkemizin “Cittaslow (Sakin Şehir)” ağına dahil olan 18 şehrinden biridir (Bahtiyar Karadeniz, 2014: 87, Demiröz ve Dağıdır, 2018: 169).

Fotoğraf 46: Sakin Şehir Logolu Perşembe Tabelası
(Züleyha ODA, 2020).

2. 4. 8. Dr. Taflan Çiftlik Evi

Dr. Taflan Çiftlik Evi, Yalıköy'ün kuşuçuşu 10 km kadar kuzeydoğusunda, Kurtuluş Köyü sınırları içerisinde yer alır. Ziyaretçilere konaklama imkânının yanı sıra kayıklarla denize açılma, olta balıkçılığı, doğa yürüyüşü, piknik yapma, plajında denize girme, kumsalında güneşlenme, mevsiminde meyve ve sebzeleri dalından toplama, kümeden yumurta alma gibi aktiviteler sunulmakta, yöresel lezzetlerden oluşan kahvaltı ve yemekler ikram edilmektedir (www.drtaflan.com, Erişim Tarihi: 01.04.2020).

2. 4. 9. Vonalı Celal'in Yeri

Turşularıyla tanınmış Vonalı Celal'in yeri, Yalıköy'ün kuşuçuşu 14 km kadar kuzeydoğusunda, Ramazan Köyü sınırları içerisinde yer alır. Bu işletmede eşsiz deniz manzarasında Karadeniz'den esen rüzgâr eşliğinde balık başta olmak üzere yemek ve onlarca çeşit turşulardan tatmak mümkün olmaktadır (Fotoğraf 47).

2. 4. 10. Uzun Saçlı'nın Yeri

Demlenen çayın lezzeti ile ünü yöre sınırlarının dışına taşmış Uzun Saçlı'nın Yeri, Yalıköy'ün 4 km kadar kuzeydoğusunda Medreseönü Köyü sınırları içindedir. Burada *"Su kaynaktan, kazan bakırdandır. Çay üç elekten geçerek demlenir. Ateş fındık kabuğundandır. Bardaklar fındık külü ile yıkanır, deterjan kullanılmaz. Gelen vali de olsa sırasını bekler. İçen bir daha almak ister ama yine sırasını bekler"*(Harita 4).

Fotoğraf 47: Turşularıyla Tanınan Vonalı Celal ile Çayıyla Ünlü Uzun Saçlı
(www.sondakika.com, www.karadenizolay.com, Erişim Tarihi: 15.06.2021).

Harita 4: Yalıköy’de Ekoturizmin Gelişmesine Katkı Sunabilecek Alanlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YALIKÖY VE ÇEVRESİNDE YAPILABİLECEK EKOTURİZM ETKİNLİKLERİ

3. 1. Ekoturizm Etkinlikleri

Ekoturizm kapsamında ekoturistlerin, yörenin doğal güzelliklerini görmesine, yöre insanının kültürel özelliklerini gözlemlemesine ve deneyimlemesine yönelik etkinlikler koruma ve sürdürülebilirlik ilkeleri esas alınarak düzenlenmektedir. Çok farklı örnekleri bulunan bu etkinlikler bilgi edinmeye, eğlenmeye ve dinlenmeye yönelik etkinlikler olarak sınıflandırılabilir (Tablo 3).

Tablo 3: Öğrenme, Eğlenme ve Dinlenmeye Yönelik Başlıca Ekoturizm Aktiviteleri.

Öğrenmeye Dayalı Ekoturizm Etkinlikleri		Botanik Turizmi Doğa Fotoğrafçılığı Yaban Hayatı Gözlemciliği Tarım - Çiftlik Turizmi Jeomorfolojik Oluşumları İzleme Şenlik - Festival - Fuar İzleme Gelenek- Görenek Deneyimleme Kültür Turları Tarihi - Arkeolojik Alan Turları
Eğlenmeye Dayalı Ekoturizm Etkinlikleri	Maceraya Dayalı Ekoturizm Etkinlikleri	Dağcılık Kaya Tırmanışı Doğa Keşfi - Safariler Balon Turizmi Yamaç Paraşütü Akarsu Turizmi, Kano - Bot - Rafting Yarışları Sörf - Yelken Meteorolojik Olayları İzleme
	Sportif Etkinlikler	Bisiklet Turları Sualtı Dalış Atlı Doğa Yürüyüşü Sportif Olta Balıkçılığı Doğa Yürüyüşü - Trekking Avcılık
Dinlenmeye Dayalı Ekoturizm Etkinlikleri		Kamp - Karavan Turizmi Yayla Turizmi

Kaynak : Polat (2008: 43), Kızılaslan ve Ünal (2014: 48) ve Kavak (2015: 36)'dan yararlanılarak oluşturulmuştur.

Sahanın özelliğine göre düzenlenebilecek aktivite sayısı artmakta veya azalabilmektedir. Örneğin Yılmaz ve Surat (2015: 173) Artvin ili Yusufeli ilçesinde farklı etkinlikler gerçekleştirilebileceğini, ancak yöre için en uygun olanın keşif amaçlı doğa yürüşleri olduğunu belirtmişlerdir. Kavak (2015), Edremit Körfezi'nin kuzey kıyıları için botanik, yayla, dalış, rüzgâr sörfü, termal turizm, sağlık turizmi, av, mağara turizmi, bisiklet safari ve atlı doğa yürüyüşü, doğa yürüyüşü, dağcılık, tarım ve çiftlik turizmi, kültür turizmini önermiştir. Genç (2017: 196) İzmir - Dikili'nin atlı doğa yürüyüşü, av turizmi, bisiklet turizmi, botanik turizmi, doğa eğitimi, doğa yürüyüşü (trekking), doğada görüntü avcılığı, fauna turizmi (yaban hayatı gözlemciliği), festival turizmi, hava sporları turizmi, izcilik, kamp - karavan turizmi, kaya tırmanışı, kuş gözlemciliği, macera parkında eğlenme, mağara turizmi, sportif olta balıkçılığı, stabilize yolda tekerlekli sandalye ile doğa gezintisi, sualtı dalış turizmi, tarım ve çiftlik turizmi, yayla turizmi için uygun olduğunu ileri sürmüştür. Yalıköy'de ise ekoturistlere doğa fotoğrafçılığı, doğa yürüyüşü, tarım ve çiftlik turizmi, sportif balıkçılık, tekne gezintileri - turları, kuş gözlemciliği, kamp-karavan turizmi, bisiklet turları, atlı doğa yürüyüşü aktiviteleri sunulabilir (Tablo 4).

Tablo 4: Yalıköy'de Gerçekleştirilebilecek Ekoturizm Aktiviteleri ve Uygunluk Dereceleri.

Aktiviteler	Uygun	Kısmen Uygun
Folklorik Aktiviteler	*	
Doğa Fotoğrafçılığı	*	
Tarım ve Çiftlik Turizmi	*	
Doğa ve Dağ Yürüyüşü	*	
Sportif Balıkçılık	*	
Kamp - Karavan Turizmi	*	
Yaban Hayatı Gözlemciliği	*	
Tekne Turları	*	
Bisiklet Safari		*
İzci Kampları		*
Oryantring		*
Paint Ball		*
Atlı Doğa Yürüyüşü		*

3. 1. 1. Doğa Fotoğrafçılığı

Doğal alanlara gerçekleştirilen seyahatler sırasında hayranlık uyandıran manzara, yer şekilleri, su kaynakları, yaban hayatı gibi bütünlük arz eden bir konsept ile doğadan kareler sunmaya yönelik bir aktivitedir (Ersoy, 2017: 19). Bu tür aktivitelerde amaç farklı destinasyonlara gerçekleştirilen ziyaretleri fotoğraflamaktır (Kement ve Bükey, 2019: 24).

Yalıköy'de denizden kıyıya; kıyıdan ise denize doğru yılın dört mevsiminde ve günün her bir diliminde, özellikle sabah - akşam saatlerinde farklı enstanteneler yakalamak mümkündür. Gür bitki örtüsü, falezli kıyılar, deniz, denizde kayıklar - takalar, günbatımı ve kuşlar aynı anda kadrja girmekte, fotoğraflanabilmektedir. Delinin Dağı, Kuştepe, Pelitdibi ve Belice amatör fotoğrafçıların daha iyi görüntü alabilecekleri mevkilerdir. Yalıköy Merkez Mahallesi, Timsah Yarımadası ve Hoynat Adası ise fotoğraflanacak yerlerin ilk sıralarında gelmektedir.

3. 1. 2. Tarım ve Çiftlik Turizmi

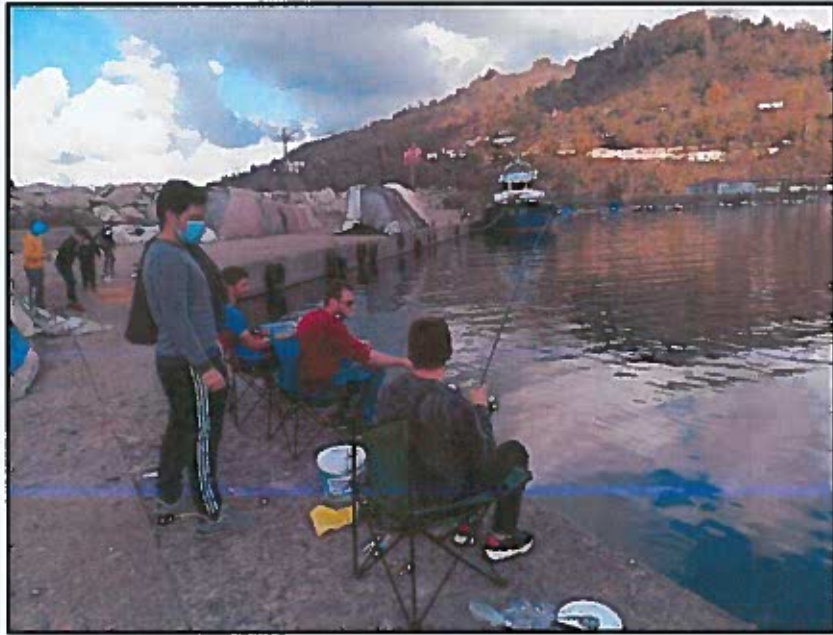
Tarım ve çiftlik turizmi, şehir hayatının stresinden uzakta bir yaşam deneyimlemek amacıyla kırsal alanlarda ve doğayla iç içe gerçekleştirilen tarımsal faaliyetler ve geleneksel kültürel özelliklerini korumuş çiftliklerde konaklama şeklinde gerçekleşen bir ekoturizm faaliyetidir (Ersoy, 2017: 21). Bu tür çiftliklerin asıl işleri tarım ve hayvancılık faaliyetleri olarak gerçekleşmektedir (Yılmaz, 2018: 15). Kırsalda yaşayan yerel halk kendi bölgesini turizm sektörüne iyi bir şekilde pazarlayıp tanıtımını yaparsa otantik kültüre sahip olanların turizmde değerlendirilmesi sağlanmış olur (Uluçeçen, 2011: 76-77).

Yalıköy'de neredeyse monokültür olarak fındık tarımı yapılmaktadır. Fındık hasadı (toplama, çotanaktan ayırma, patoza verme, kurutma vb.) ve diğer tarımsal üretim faaliyetleri ekoturistlere bir program dahilinde sunulabilir. Bu bağlamda hasat yapılacak uygun arazinin, hasat süresinin, hasat sonrası sunulacak etkinliklerin belirlenmesi, iyi planlanmasına başarıyı ve dolayısı ile talebi artıracaktır.

3. 1. 3. Sportif Olta Balıkçılığı

Sportif olta balıkçılığı, su ürünleri avcılığını ve su ürünleri üretimini desteklemek, sportif ve amatör balıkçılığı özendirmek, geleneksel balıkçılık yöntemlerini koruma altına almak, kontrollü ve sürdürülebilir balıkçılık faaliyetlerini yaygınlaştırmak için gerçekleştirilen turizm türüdür (Orta ve Baycan, 2012: 328). Dinlenme, eğlenme ve vakit geçirme amacıyla olta kullanılarak akarsu, göl ve denizlerde ticari amaç içermeden yapılan balık tutma etkinliğidir (Güngör, 2017: 26).

Yalıköy'de bulunan Yalıköy ve Belice derelerinin debileri düşüktür. Ancak derelerin denize kavuştukları ağız kısımlar olta balıkçılığına imkân vermektedir. Hem buralar hem de balıkçı barınağı çevresi, küçük liman olta ile balık avlayanların favori mekânlarıdır (Fotoğraf 48). Tekne - takalarla denize açılıp olta ile avcılık yapma opsiyonu da bulunmaktadır. Kıyıda ya da kayık ve teknelerle denize açılarak barbun, istavrit, mezigit, palamut, kefal, çinekop, alabalık, izmarit, bıyıklı sarı balık gibi çeşitli balıkları avlamak mümkündür. Ayrıca zıpkınla balık avı da yapılabilir. Ancak bu, daha çok gelen ziyaretçinin bu konuda yeterli beceriye sahip olması ile ilgili bir tercih olacaktır.

Fotoğraf 48: Yalıköy Limanda Sportif Olta Balıkçılığı (Züleyha ODA, Ekim 2020).

3. 1. 4. Fauna Turizmi ya da Yaban Hayatı Gözlemciliği

Yaban hayatı gözlemciliği doğada bulunan canlı ve cansız tüm varlıkların çeşitliliği, doğada bulunma oranı ve tehlikeli olup olmadığı konularıyla ilgili olarak ziyaret edilecek bölgenin seçilmesi noktasında önem arz eden ve turistlerin ilgisini çeken bir etkinlik türüdür (Ersoy, 2017: 20). Kuş, kelebek gözlemciliği gibi alt türleri vardır. Yalıköy, daha çok bazı kuş ve balık türleri açısından bu potansiyele sahiptir.

Kuş gözlemciliği kuşları doğal yaşam alanlarında izleyerek, onların yaşam alanlarına zarar vermeden, kuş seslerini dinleyip uçuşlarını takip ederek onlar hakkında bilgi edinmek için yapılan, dürbünle ya da doğal ortamın içinde gerçekleştirilen faaliyetlerdir (Güngör, 2017: 7-8). Daha çok doğayı seven, koruyan, eğitilmiş ve yüksek gelirli kişilerce tercih edilir (Uluçeçen, 2011: 112). Yalıköy yakınlarındaki Hoynat Adası, endemik tür olan tepeli karabataklar ve gümüş martıların üreme ve konaklama alanıdır. Kuş gözlemciliği açısından kıymetli bir lokasyondur. Yalıköy'deki ekoturizm faaliyetleri kapsamında hem burası değerlendirilebilir hem de Pelitdibi'nde, Delinin Dağı'nda, kıyı boyunca, ya da tekne turu yaparken tekne çevresinde karabatak, martı ve küçük kuş türlerini, zaman zaman da yunusları da gözlemleme imkânı sunulabilir.

3. 1. 5. Kamp - Karavan Turizmi

Kamp - Karavan turizmi çadır ve karavanlarda kamp yapmak, doğa ile baş başa stresten uzak vakit geçirmek amacıyla gerçekleştirilmektedir (Ersoy, 2017: 25). Kamp ve karavan faaliyetleri ile doğal manzara eşliğinde iklim, bitki ve hayvan türleri gözlemlenmekte, turistlerin sağlıkları güçlenmektedir (Yılmaz, 2018: 19). Kamp - karavan turizmi ile turistler ucuz bir şekilde istedikleri yerlerde kalabilmektedir (Özdemir Yılmaz ve Kafa Gürol, 2012: 29). Yalıköy'de Delinin Dağı ve Eski Tavla Ağzı kamp ve karavan alanı olarak değerlendirilirebilecek mevkilerdir.

3. 1. 6. Festival Turizmi

Festival turizmi, hem insan toplulukları arasındaki dostlukları pekiştirirken, hem de tanışılan yeni kültürlere ve yaşamlara duyulan ilgi ve merakı filizlendirerek insanları yeni yerler görmeye yöneltmektedir (Çulha, 2008: 1828; Kızılaslan ve Ünal, 2014: 50). Yalıköy'de Mayıs Yedisi (20 Mayıs) ve Kabotaj Bayramı (1 Temmuz) etkinlikleri bu kapsamda değerlendirilebilir.

3. 1. 7. Doğa Yürüyüşü (Trekking)

Trekking, patika yolların izlendiği ve belirli zorlukların yaşanacağı doğal koşullara sahip bir bölgede, katılanların yaş gruplarına göre belirlenen ve belirli bir zaman aralığını kapsayan doğa yürüyüşleridir (Ersoy, 2017: 24). Trekking faaliyetleri ile amaç doğayı keşfederken etrafındaki manzarayı seyretmek, bu esnada karşılaşılan farklı kültür, gelenek ve dine sahip halklarla ilişkiler geliştirmektir (Yılmaz, 2018: 17). Uzun yürüyüşler, doğada vakit geçirme, köylerde yerel halkla etkileşimde bulunma ve macera dolu aktiviteleri içerir (Tekin, 2017: 7-8).

Yalıköy'de hâlihazırda doğa yürüyüşlerinin gerçekleştirilebileceği düzenlenmiş bir parkur bulunmamaktadır. Bununla birlikte Yalıköy deresi boyunca ağızdan kaynağa doğru bir trekking parkuru düzenlenebilir. Bu parkur ile güzergâh boyunca Yalıköy'de yetişen otlar gözlemlenebilir, kokusu hissedilebilir; kuş gözlemciliği, sportif olta balıkçılığı yapılabilir. Güzergâhtaki Deredüz mevki (ki burada geçmişte panayırlar düzenlenmiştir) mola vermek için ideal yerlerden biridir (Fotoğraf 49). Burada yöre mutfağından lezzetler yöresel müzik ve halk oyunları eşliğinde sunulabilir. Devamında Damlalı Değirmeni incelenebilir, mısırın una dönüşümü izlenebilir, ziyaretçilere mısır unundan yapılmış ürünler ikram edilebilir. Yöre halkınca romatizmaya iyi geldiği söylenen şifalı su kaynağı (Fotoğraf 50) parkurun son istasyonunu oluşturabilir. Yine burada yöre mutfağından lezzetler yöresel müzik ve halk oyunları eşliğinde sunulabilir. Yaklaşık 3 km uzunluğundaki bu parkur ile ziyaretçilerin yaklaşık bir günü dolu dolu geçirmeleri, Yalıköy'ün doğa ve kültürünü tanımaları sağlanabilir.

Fotoğraf 49: Deredüz Mevkii'nden Çeşitli Görüntüler (Züleyha ODA, 2020).

Deredüz Mevkii için yapılan arazi çalışmalarında bölgenin inşaat molozları ve evsel atıklar ile kirletilmiş olduğu görülmüştür. Buranın temizlenerek temiz bir çevre görünümü kazanması ekoturizm aktiviteleri açısından değerlendirilirken pozitif bir yan elde etmesi açısından önem arz etmektedir.

Fotoğraf 50: Yalıköy Deresi'nde Sıcak Su (Züleyha ODA, Haziran 2020).

3. 1. 8. Tekne Turları

Tekne turları, seyahat amacı ile düzenlenmiş su taşıtları (yat, gulet vb.) ile yapılan seyahatlerdir. Gezinti gibi genel hizmetler yanında yüzme, dalış, özel gün kutlama tarzında farklı konseptlerde de yapılmaktadır. Balıkçı barınağı bulunan Yalıköy’de, seyahat için modifiye edilecek / tasarlanacak takalarla Yalıköy kıyıları başta olmak üzere tüm Perşembe Yarımadası’nı kapsayacak tekne turu organize edilebilir. Bu tur kapsamında denizden Çaka gibi önemli plajlar, Haznedaroğlu Konağı gibi tarihi yapılar, Yason gibi önemli yarımadalar, Hoynat Adası, kıyı mağaraları, koy ve falezler izlenebilir. Kıyı mağaraları ve plajlar yakınında molalar verilebilir, isteyenlere yüzme hatta olta ile balık avcılığı imkânı sunulabilir (Fotoğraf 51).

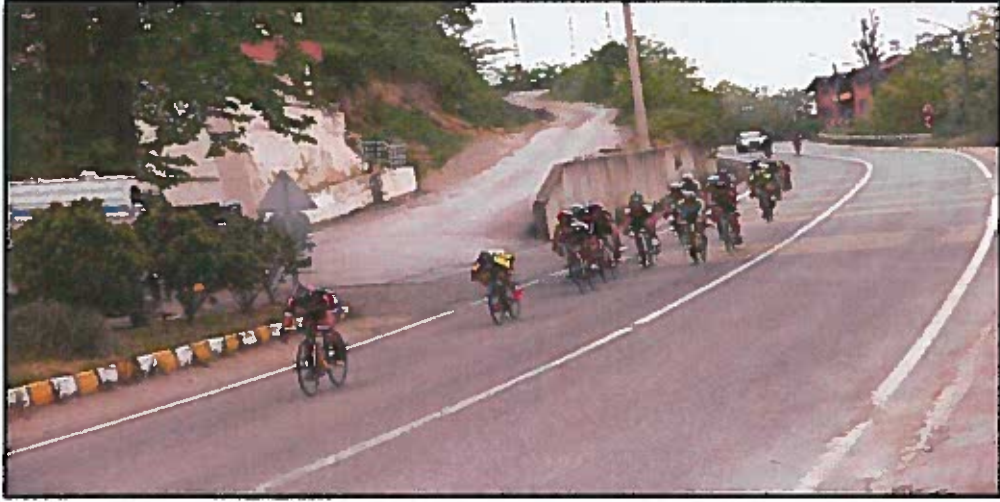
Fotoğraf 51: Belice Plajı ve Timsah Yarımadası (Züleyha ODA, Kasım 2020).

3. 1. 9. Bisiklet Turu

Bisiklet turizmi, “boş zamanlarını bisiklet sürerek değerlendiren insanların şehrin dışında hoş bir hafta sonu geçirmek amacıyla veya uzak bir destinasyona seyahat yapmak maksadıyla gerçekleştirdikleri uzun bisiklet turları” şeklinde tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2012: 183). Yol olmayan yerlere gidebilmeyi sağlaması, her yerden rahatlıkla geçebilmesi, gerektiğinde hafif olduğu için elde taşınabilmesi,

kısa sürede birçok yerin gezilebilmesi, hem sürat yapıp hem de kötü arazi şartlarıyla mücadele edebilmenin verdiği macera duygusuna ulaşılabilmeyi sağlaması, bisikleti bu tür doğa sporları için en çok tercih edilen araçlardan biri yapmakta ve bisiklet sporunun yaygınlaşmasına katkı sağlamaktadır (Erdoğan, 2003: 143). Bisiklet turizmi sırasında hem bisikletle spor yapılmakta hem de doğaya zarar vermeden doğa seyri yapılarak ekoturizm faaliyetleri gerçekleştirilmektedir (Karasu, 2016: 2). Bisiklet turizmi çevre kirliliği ve gürültü konusunda en az zararı veren çevrenin sürdürülebilirliğine katkıda bulunan türdür (Turpcu, 2017: 27). Bununla birlikte engebeli arazilerin ve eğimli yolların bulunduğu sahalarda, bisiklet kullanımı daha fazla efor ve güç gerektirdiğinden ancak belli yaş gruplarınca gerçekleştirilmektedir (Şenol ve Sezer, 2016: 150).

Bolaman - Ordu tünellerinin yapılması ile Perşembe Yarımadası kıyıları boyunca, Bolaman'dan Efirli'ye kadar uzanan denize nazır karayolunda trafik yoğunluğu azalmıştır. İlgili yol bisikletçiler için güvenli hale gelmiştir. Ordu Valiliği ve Ordu Büyükşehir Belediyesi'nin ayrı ayrı olarak hazırladığı turizm rehberlerinde Yalıköy'ü de kapsayan 41 km'lik bu saha "Efirli - Perşembe - Yason Burnu - Bolaman rotası" olarak tanıtılmaktadır (Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023, 2012: 78; Demiröz, 2017: 171). Aynı rota 2018 yılında gerçekleştirilen "Avrasya Bisiklet Yolu" rotası içindeki güzergâhlardan biri de olmuştur (Fotoğraf 52). Rota adına Yalıköy'ün de eklenmesi "Efirli - Perşembe - Yason Burnu - Yalıköy - Bolaman" olarak revize edilmesi yörenin tanınırlığına katkı sağlayacaktır. Halihazırda var olan ve kullanılan, renk cümbüşü, deniz varlığı, falezler ve manzarası nedeniyle popüler olan bu parkur, Yalıköy'de ekoturizm faaliyetleri kapsamında da değerlendirilebilir.

Fotoğraf 52: Avrasya Bisiklet Yolu Rotasında Yapılan Bisiklet Yarışları Sırasında Yalıköy'den Bir Görüntü (Lütfi Aydın, 2018).

3. 1. 10. Diğer Aktiviteler

Özellikle üniversite bulunan illerde, genç nüfus varlığına bağlı olarak oryantiring, paintball, macera parkurları talep görebilmektedir (Kılıç vd., 2019: 93). Talep durumuna bağlı olarak kısa vadede değil ancak uzun vadede bu amaçla parkur ve parklar da düzenlenebilir. Ekoturizm etkinlikleri zenginleştirilebilir.

3. 2. Ekoturizm Etkinliklerinin Pazarlanması

Ekoturistlere etkinliklerin tek tek sunulması bir seçenek olmakla birlikte, bir paket dâhilinde çok sayıda etkinliğin yöresel kültürle birlikte pazarlanması daha çok tercih edilen yöntemdir. Ziyaretçinin tema, zaman ve maliyet beklentisi doğrultusunda paketler hazırlanması ve seçenekler sunulması çabanın başarıya ulaşması ve sürdürülebilirliği hususunda önem taşımaktadır.

Yalıköy yakınlarındaki dört köyde, Şeyhli (Giresun - Piraziz), İnece (Giresun - Bulancak), Kabakdağı (Ordu - Fatsa) ve Kayabaşı (Ordu - Altınordu) köylerinde ekoturist ağırlanmaktadır. Şeyhli Köyü'nde doğa yürüyüşleri yapılmakta, yöresel

otlar ve meyveler toplanmakta, bunlardan yöresel yemek ve içecekler hazırlanmakta (dileyen ziyaretçiler sürece dahil olmakta), yöresel lezzetler sunulmakta, temsili kına gecesi düzenlenmektedir (Paslı ve Çelikkanat Paslı, 2019: 301). İnece Köyü'nde geleneksel sivil mimarinin güzel örneklerinden biri ekoturist ağırlamak için düzenlenmiş, geçmişte kullanılan araç - gereçlerle donatılmıştır. Doğa yürüyüşü sonrasında ziyaretçiler bu evde yöresel lezzetlerle ağırlanmakta (menü ziyaretçilerin istek ve taleplerine göre belirlenmektedir), yine temsili bir kına gecesi gösterisi halk oyunları ile desteklenerek pazarlanmaktadır (Şenol ve Sezer, 2016: 133-140). Kayabaşı Köyü Ordu merkeze sadece 10 km uzaklıktadır. Şehre yakınlığın avantajı kullanılarak, kır kültürü pazarlanmaktadır. Yakın çevre yürüyüşleri yapılmakta, devamında odun ateşi ile kuzine sobalar üzerinde pişirilen yöresel lezzetler ziyaretçilere sunulmaktadır. Kabakdağı Köyü 1877 yılında Osmanlı - Rus harbi sonrasında Batum'dan gelen Gürcü kökenliler tarafından kurulmuştur. 2001 yılında organik tarım çalışmaları başlatılan köyde gelenek - göreneklerde, mutfakta, gündelik yaşamda, sivil mimaride Gürcü esintisine rastlanmaktadır. Yörenin diğer köylerinden ayrılan kültür ve organik tarım neticesinde elde edilen ürünler ekoturizm kapsamında doğa yürüyüşleri ile desteklenerek, arzu edenlere pansiyon hizmeti de verilerek pazarlanmaktadır (Bahtiyar Karadeniz vd., 2018: 330-332).

Yalıköy, özellikle deniz ve balıkçılık kültürü ile civar yerleşmelerden ayrılmaktadır. Bu bağlamda Yalıköy için yöresel müzik ve lezzetler eşliğinde balıkçılığı ve tekne turlarını merkeze alan; süre, tema ve maliyete göre diğer aktivitelerle de desteklenen pazarlama stratejisi daha doğru olacaktır. Örneğin üç günlük bir paket hazırlanıp, birinci gün trekking, ikinci gün tekne turu yapılabilir. Üçüncü gün ise yakın çevredeki yerler gezilebilir. Sabah kahvaltılarında, öğle ve akşam yemeklerinde yöresel lezzetler, yöresel müzikler ve danslar eşliğinde sunulabilir, el sanatları tanıtılabilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YALIKÖY VE YAKIN ÇEVRESİNİN EKOTURİZM BAĞLAMINDA SWOT ANALİZİ

SWOT, İngilizce Strengths (güçlülükler), Weaknesses (zayıflıklar), Opportunities (fırsatlar) ve Threats (tehditler) kelimelerinin baş harflerinin birleştirilmesi ile oluşturulmuş bir kelimedir. SWOT analizi ise, sosyal çalışmalarda kullanılan bir analiz ve planlama aracıdır. Bu analiz ile incelenen işletme, kuruluş, teknik, süreç, durum vb. nin güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditleri tespit edilmektedir. Böylece güçlü yönler ile fırsatlardan maksimum düzeyde faydalanmak, zayıf yönler ile tehditlerin etkisini de minimum seviyeye getirmek için çeşitli adımlar atılmaktadır (Akkaya, 2015'ten akt. Seki ve Biler, 2016: 54).

SWOT analizi aracılığı ile hem bölgenin güçlü ve zayıf yönleri tespit edilirken hem de bölgenin bu durumlarını etkileyebilecek fırsatlar ve tehditler de belirlenmekte ve değerlendirilmektedir (Akpınar Külekçi ve Bulut, 2013: 3). Elde edilen bulgulara göre stratejiler geliştirilmektedir.

4. 1. Yalıköy ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Bağlamında Güçlü Yönleri

SWOT analizinde güçlü yönler değerlendirilirken "Bölgenin sahip olduğu avantajlar nelerdir? Bölge neleri diğerlerinden daha iyi yapıyor?" sorularına cevaplar aranmaktadır. Söz konusu ekoturizm olduğunda Yalıköy'ün ön plana çıkan güçlü yanları şunlardır:

- Doğa temelli ekoturizm etkinliklerine olanak sağlayan topoğrafik ve jeomorfolojik yapı (tepeler, falezler, koylar, plajlar vb) ile hidrografik unsurların (deniz, dere, kaplıca) varlığı.

- Denize dayalı aktivitelere (yüzme, dalma, tekne turu, olta balıkçılığı, tekne balıkçılığı vb.) imkân veren temiz ve sakin doğal plajların (Eski Tavla Ağzı ve Belice Plajı) varlığı.
- Ekoturizm etkinliklerinin yıl boyu yapılmasına imkân sunan, kışları ılık, yazları serin iklimin, Karadeniz ikliminin varlığı.
- Eşsiz enstanteneler sunan su ve bitki örtüsü birlikteliği, başka ifadelerle mavi ve yeşilin bir arada olması ve bunun gözlemlenebileceği seyir terası / noktası olarak kullanılabilecek alanların varlığı.
- Yörenin en önemli turistik çekicilikleri olan Yason Burnu, Hoynat Adası, Sarmaşık Kaplıcası, Gaga Gölü gibi önemli turistik çekiciliklerin arasında, onlara göre merkezi konumda yer alması.
- Arıcılık, bağ - bahçe tarımı, özellikle de balıkçılık ve fındık tarımı gibi farklı ekonomik faaliyetleri aynı anda deneyimleme imkânı sunması.
- Yok olmaya yüz tutmuş, ama ülkenin çoğu kesiminde görülmeyecek bazı ev ve atölye tipi (tekne - kayık yapımı, balık ağı örme, kemençe imalatı vb.) üretim faaliyetlerini izleme, deneyimleme imkanı sunması.
- Yöre ritüellerinin (Mayıs Yedisi ve 1 Temmuz Şenlikleri) şenlik havasında yıllardan beri kutlanıyor olması ve Yalıköy'ün bu ritüeller için yörede merkez olarak kabul görmesi.
- Yörede üretilen organik ve yöresel ürünlerin cuma günleri kurulan köylü pazarında satışa sunuluyor olması. Üretme ve satışa sunma geleneğinin varlığı.
- Otsu türlere, üretilen sebze ve meyvelere, avlanan balıklara dayalı zengin yöre mutfağı. Ünü yöre dışına taşmış (Yalıköy Köftesi, Yalıköy Balı gibi) ve potansiyeli olmakla birlikte henüz tanıtılmamış, çokları tarafından da tadılmamış (ceviz helvası, karadut pekmezi, nerdek vb.) lezzetlerin varlığı.
- Ulaşım kolaylığı. Hem kara hem de hava yolu ile kolay erişilebilir konumda bulunması.
- Yörede ekoturizm pastasından pay almak isteyen çoğu yerleşmeye oranla ulaşım başta olmak üzere altyapı koşullarının görece daha iyi olması.
- Hem şehirlere (Ordu ve Fatsa) yakın olması, hem de şehrin stresi ve kalabalığından uzaklaşmayı sağlayacak denize nazır sakin bir ortam sunması.

- Nüfusun fazla olması, beşeri sermayesi (Türkiye kırsalında çocuk nüfus azalmaktadır. Yalıköy nüfusu ise azalma eğiliminde olmakla birlikte yörenin genel kırsal alanlarına göre göreceli olarak hatırı sayılır derecede fazladır. Hem kültürü tanıyan yaşlı nüfusa, hem bu kültürü geleceğe taşıyacak çocuk nüfusa, hem de iş üretecek yetişkin nüfusa sahiptir).

4. 2. Yalıköy ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Bağlamında Zayıf Yönleri

SWOT analizinde zayıf yönler değerlendirilirken “Bölgede neler yetersizdir? Bölgede neler iyi yapılamıyor? Bölgede neler iyileştirilmelidir? vb. sorularına cevaplar aranmaktadır. Söz konusu ekoturizm olduğunda Yalıköy’ün ön plana çıkan zayıf yanları şunlardır:

- Doğal bitki örtüsünün yok edilmiş olması: Arazinin neredeyse tümü fındık bahçesine dönüştürülmüştür. Karadeniz ikliminin etkili olduğu yerlerde karşımıza çıkan doğal bitki örtüsü çeşitliği bakımından fakirdir.
- Geleneksel sivil mimari örneklerinin azlığı: Doğu Karadeniz Bölümü, kendine özgü yerleşme dokusu, evleri ve ev eklentileri ile merak uyandırır. Yalıköy bu anlamda dezavantajlıdır.
- Tarihi açıdan önem taşıyan yer ve yapıların azlığı, var olanların da (Timsah Yarımadası çevresi) tahrip edilmiş olması.
- Evsel sıvı ve katı atıkların geleneksel yöntemlerle bertaraf ediliyor olması.
- Doğal unsurlar içerisinde ulusal ölçekte hayranlık uyandıracak, iz bırakacak, marka yerler olmaması.
- Mevcut cuma pazarında ürünün satışa hazırlanmasında, sunumunda, pazarlanmasında yetersizlikler.
- Mevcut yeme - içme tesislerinde ürünün hazırlanmasında, sunumunda, hizmet kalitesinde, pazarlanmasında özensizlik.
- Zaman zaman yaşanan elektrik ve su kesintileri, sel - taşkın ve kütle hareketleri.

- Ülkenin önemli turizm merkezlerine ve nüfus miktarı bakımından ilk onda yer alan illerine - büyük şehirlerine uzak oluş.
- Yöre halkının ekoturizm hakkındaki bilgi eksikliği. Bu amaç doğrultusunda girişim, örgütlenme, ağa dahil olma, markalaşma çabasının olmaması.
- Ekoturizm etkinliklerini destekleyecek sosyal, kültürel, sportif tesislerin olmaması.
- Konaklama hizmeti sunulmaması.
- Yörenin ekoturizm açısından envanterinin çıkarılmasına katkı sunacak kayıt, bilgi, akademik çalışma azlığı.

4. 3. Yalıköy ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Bağlamındaki Fırsatları

SWOT analizinde bölgeye yönelik fırsatlar değerlendirilirken “Uluslararası, ulusal ve yerel değişimlerden hangileri sahayı olumlu etkiler? Bölge için hangi fırsatlar değerlendirilebilir?” sorularına cevaplar aranmaktadır. Söz konusu ekoturizm olduğunda Yalıköy için ön plana çıkan fırsatlar şunlardır:

- Ekoturizme yönelik talebin artması, pazarın büyümesi.
- Pazar büyürken, bölgeye ve yöreye olan talebin de artması.
- Kamunun bölgede turizmi desteklemesi; DOKAP, DOKA ve Kırsal Kalkınma Ajansları üzerinden bölgede kırsal turizm projelerine kredi ve hibe desteği sağlanması.
- Bölgede turizm sektörünün gelişmeye açık olması. Özel sektörde turizm sektörüne yönelik hareketliliğin başlaması.
- Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) doğa turizmine yönelik projelere olan taleplerinin artması.
- Ordu İlinde turizme yönelik yatırımların artması.
- Yalıköy’ün turizm gelişme bölgesi sınırları içinde olması.
- Samsun - Hopa arasında ulaşımı sağlayan ana arterin, sahil yolunun yapımı sürecinde kıyının gencl olarak tahrip edilmiş olması. Yalıköy’ün bu tahribe uğramayan ender yerlerden biri olması. Korunmuş kıyılara sahip olması.

- Karadeniz kıyılarındaki varış noktası Ordu il merkezi olan Akdeniz - Karadeniz otoyolunun yapımı (Yakın zamanda ulaşım açılması beklenen bu hat devreye girdiğinde Doğu Karadeniz kıyılarına İç, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri ile Doğu Akdeniz kıyılarından erişim kolaylaşacak, bölgeler arası mesafe azalacak, hareketlilik artacaktır).
- Çevrede önemli şehirlerin varlığı ve buralarda ikamet eden şehir sakinlerinin kırsal alanlara ilgisinin artması.
- Covid 19 pandemisi sürecinde kırsal alanlara artan ilgi.
- Çevre koruma, sürdürülebilirlik ve kırsal kalkınma söylemlerinin artması.
- Ekonomik açıdan dezavantajlı sahalar için ekoturizmin araç olarak görülmesi.
- Üniversite öğrencilerinin varlığı. Öğrenci nüfusun bu tip alanlara olan ilgisi.
- Üniversite bünyesinde turizm üzerine fakülte, yüksekokul ve bölümlerin varlığı (Yayın üreterek, bu alandaki gelişmeleri takip ederek yöre sakinlerini bilinçlendirecek, yetişmiş eleman sağlayarak bu faaliyetleri olumlu etkilemesi beklenir).

4. 4. Yalıköy ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Bağlamındaki Tehditleri

SWOT analizinde bölgeye yönelik tehditler değerlendirilirken “Uluslararası, ulusal ve yerel değişimlerden hangileri sahayı olumsuz etkiler?” sorusuna cevaplar aranmaktadır. Söz konusu ekoturizm olduğunda Yalıköy için ön plana çıkan tehditler şunlardır:

- Yörenin, ülkenin ana turizm merkez ve koridorlarına uzak olması. Akdeniz, Ege pazarına sahip olmaması.
- Doğal (bitki örtüsünün tahribi), kültürel ve tarihi (Timsah Yarımadasında bulunduğu söylenen lahitlerin bugünlere aktarılamaması gibi) yapının zarar görmesi ve bozulması.
- Betonarme binaların yaygınlaşması, yerel mimari dokunun bozulması. Görünümün şehirleşmesi.

- Çevrede kırsal turizmi tercih edecekler için marka değere sahip daha güçlü alanların (Perşembe Yaylası, Çambaşı Yaylası, Ulugöl vb.) varlığı.
- İlde ve yakın çevrede, ekoturizm konusunda mesafe kat etmiş rakip köylerin (Kabakdağı, Kayabaşı, Şeyhli, İnece vb.) varlığı.
- Kültürü yaşatma hususunda gençlerin yaşlı nüfus kadar iradeli olmaması.
- Tarım alanlarında artan ilaç ve gübre kullanımı.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yalıköy; Türkiye'nin kuzeyinde, Karadeniz Bölgesi'nin Orta Karadeniz Bölümü'nde, Ordu ilinin Fatsa ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Fatsa ilçe merkezine 12 km, Ordu il merkezine 35 km ve Ordu - Giresun havaalanına 55 km uzaklıktadır. Perşembe Yarımadası'ndadır. Karadeniz'e kıyısı bulunmaktadır.

Manzara bakımından etkileyici bir ortama sahip olan Yalıköy kıyıları, Doğu Karadeniz'i ülkenin diğer kesimlerine bağlayan ana aks olan, yapım sürecinde kıyının tahrip edilmesine sebep olan "D-010 ve E-70 Karayolu"nun, daha çok bilinen adıyla "Karadeniz Sahil Yolunun" dışında kalması nedeniyle çok fazla tahrip edilmemiştir. Bu yönüyle Samsun - Hopa arasında kıyısı korunan, ender yerlerden biridir. Yörenin bu doğal yapısı ile balıkçılık ve yemek kültürü korunmalı; sürdürülebilirliği sağlanmalı, geleceğe taşınmalıdır. Bu bağlamda pazarı giderek genişleyen ekoturizmin araç olarak değerlendirilebilme hususu bu çalışmada incelenmiştir.

Yalıköy ve yakın çevresi; denizi, sahilleri, falezleri, koyları, seyir noktaları, tarihi yerleri, yöresel otların, et ve balığın kullanıldığı zengin mutfak, gelenekselleşen şenlikleri ve kaybolmaya yüz tutmuş el sanatları ile ekoturizm açısından potansiyel arz etmektedir. Yalıköy ve çevresinde Delinin Dağı, Kuştepe ve Pelitdibi olarak bilinen mevkiiler, seyir noktası / terası olarak değerlendirilebilecek niteliktedirler. Buralardan deniz ve doğa manzarasını, gündoğumu ve günbatımını izleme ve fotoğraflama imkânı vardır. İçlerinden Delinin Dağı, kamp / aktivite alanı olarak düzenlenebilecek topografik özelliklere sahiptir.

Balıkçılık, Doğu Karadeniz Bölümü kıyı sakinlerinin geçmişten günümüze, hep kıymet verdikleri ekonomik faaliyetlerinden biri olmuştur. Yalıköy bu kapsamda kökleşmiş kültürü ve gelenekselleşmiş şenliği ile yörede ön plana çıkan yerlerden biridir. Balıkçı barınağı ve balıkçı teknelerinin varlığı; falezli kıyıların, saklı koyların tekne turları düzenlenerek değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır. Eski Tavla Ağzı ve Belice plajları turistlerin güvenli bir şekilde denize girebilecekleri korunmuş alanlardır. Balık başta olmak üzere birçok deniz ürünü, otsu türlere dayalı yöre mutfakının zenginliğine zenginlik katmaktadır.

Yalıköy'ün ulaşım sorunu bulunmamaktadır. Buradan Fatsa - Bolaman'daki Bolaman Kalesi ve Haznedaroğlu Konağı'na, Fatsa - Ilıca'daki Sarmaşık Kaplıcası'na, Fatsa - Yassıtaş'taki Gaga Gölü'ne, Perşembe - Çaytepe'deki Yason Burnu ve Yason Kilisesi'ne, Perşembe - Kurtuluş'taki Çaka Plajı'na, kuş gözlemciliği açısından önem arzeden Perşembe - Ramazan'daki Hoynat Adası'na erişmek çok kolay ve mümkündür.

Yalıköy'de Karadeniz iklimi görülür. Bu, ekoturizm faaliyetlerinin yıl boyu sürdürülmesine imkân sunar. Ayrıca iklime bağlı olarak yapılan fındık tarımı da ekoturizm kapsamında değerlendirilebilecek düzeydedir.

Yalıköy “turizm gelişim bölgesi” sınırları içinde kalmaktadır. Bu durum, Yalıköy'de ekoturizm kasamındaki girdi maliyetlerinin kamu tarafından kabul görmesini, kamu tarafından desteklenmesini kolaylaştırabilir. Ayrıca hazırlanacak projeler için farklı fonlardan (örneğin Tarımsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu, Kalkınma Ajansları, Bölge Kalkınma İdareleri vs.) kaynak bulmayı sağlayabilir.

Yukarıdaki paragraflarda kısaca özetlendiği üzere, Yalıköy ekoturizm açısından potansiyel sunan bir yerdir. Bu; Perşembe Yarımadası'nın denize kıyısı olan her bir idari birimi için de geçerlidir.

Ekoturizm faaliyetlerinin gelişebilmesi için potansiyel varlığı önemlidir; ancak yeterli değildir. Yöre insanlarının da bu turizm türü için organize olması gerekmektedir. Yakın çevredeki ekoturizm köylerinden İnece'de (Giresun - Bulancak) Zafer Akkaya (Şenol ve Sezer, 2016: 1), Şeyhli'de (Giresun Piraziz) Ümmühan Aydın (Sezer, 2019: 232); Kabakdağı'nda (Ordu - Fatsa) Güven Özel, Kayabaşı'nda (Ordu - Merkez ilçe) ise Pervin Özcan (Bahtiyar Karadeniz vd., 2018: 329) köy halkını bu amaç doğrultusunda harekete geçirmeyi başaramışlardır. Yalıköy'de ise böyle bir örgütlenme ve organize olma durumu şimdilik yoktur. Bu kapsamda yöre insanı önce ekoturizm ile tanıştırılmalıdır. Ekoturizm'de hedefin doğayı ve kültürü korumak, sürdürülebilirliği sağlamak, talep artırıcı çalışmalar yerine talep edene yöreyi en doğal haliyle tanıtmak olduğu vurgulanmalıdır. Bu aktivitenin çok gelir getirmeyeceği, bu nedenle ana gelir kaynağı olamayacağı, mevcut ekonomik faaliyetlerin alternatifi de olmadığı, daha çok ek gelir sağlayacağı,

yörenin doğal ve kültürel yapısının korunmasına, hizmet ve yaşam kalitesinin artmasına, benzer yerleşmeler içinde markalaşmasına katkı sunacağı belirtilmelidir.

Bu genel yapı içinde, ekoturizm amaçlı ziyaretçi kabulü hususunda yeterli katılım sağlanırsa, fikir pojeye dönüştürülmelidir. Katılımcılar üzerinden çalışma grupları / ekipler kurulmalı, sunulabilecek ürünler, yapılabilecek - düzenlenebilecek aktiviteler belirlenmeli, bunların gerçekleştirileceği nokta, mekân ve rotalar gerekli ekipmanlarla donatılmalı, zamana göre etkinlik takvimi hazırlanmalı, yöreye özgü ürünler için marka oluşturulmalı, tanınırlığı artıracak slogan belirlenmeli, ekoturizm sertifikaları almak, ulusal ve uluslararası ağlara dahil olmak için gayret gösterilmelidir. Girişim; yörede turizmi koordine eden kamu kurumları; turizmin gelişmesi için çaba sarfeden sivil toplum örgütleri; yöreye - bölgeye turist taşıyan turizm acenteleri ve tur operatörleri ile paylaşılmalıdır. Onların desteği alınmalıdır.

Sürecin emekleme aşaması, sancılı olacaktır. Ekoturizm için irade gösterildiği andan itibaren, sahaya bu amaçla hızlı bir şekilde ziyaretçi gelmesini beklemek çok sağlıklı değildir. Süreci sürdürülebilir kılmak adına yakın çevredeki okul, kamu kurumları, özel sektör çalışanları, sivil toplum örgütleri belli bir takvim dâhilinde ağırlanarak, misafir edilerek Yalıköy'ün yakın çevrede Ekoturizm Köyü olarak tanınması sağlanabilir. Bu küçük ilk adımları, diğerleri izleyebilir.

KAYNAKÇA

KİTAP

DEMİRÖZ, Zeynep (Editör), **Ordu Yürüyüş Rotaları**, Ordu Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, (4. Baskı), Ordu 2017.

DEMİRÖZ, Zeynep-DAĞIDIR, Mustafa (Ed.), **Ordu Gezi Rehberi**, Ordu Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Ankara 2018.

DOĞANAY, Hayati, **Türkiye Turizm Coğrafyası**, Çizgi Kitabevi Yayınları, (3. Baskı), Konya 2001.

ERDOĞAN, Nazmiye, **Çevre ve Ekoturizm**, Erk Yayınları, Ankara 2003.

GÜNAY, Muzaffer-ERİŞTİ, Mehmet (Haz.), **Geçmişten Günümüze Ordu Belediyeleri**, Kent Araştırmaları Yayını, İstanbul 2013.

GÜRDAL, Sevim-ENGİNYURT, Erdem, **Ordu Mutfak Kültürü / Doğal Ürünler, Sağlıklı Beslenme ve Nefis Yemekleriyle**, Ordu Valiliği Yayınları, Ordu 2019.

KOZAK, Nazmi-KOZAK, Meryem A.-KOZAK, Metin, **Genel Turizm: İlkeler-Kavramlar**, Detay Yayıncılık, (21. Baskı), Ankara 2019.

MUTLU, Seyfettin (Haz.), **300 Yıllık Tarihi-Kültürü ile Yalıköy-Yalıköy'de 25 Sülaleyi 8 ile 4 Nesil Arası Tanıyalım**, Özel Baskı, Yayın Yeri Yok 1995.

POLAT, Ahmet Tuğrul, **Ekoturizm: Karapınar ve Yakın Çevresi**, Karapınar Belediyesi Yayınları, Konya 2008.

ŞENOL, Eren-SEZER, İbrahim, **İnce Köyü'nün (Giresun-Bulancak) Ekoturizm Potansiyeli**, Nobel Bilimsel Eserler, (1. Baskı), İstanbul 2016.

MAKALE

AKKAN, Erdoğan-GÜRGEN Gürcan, "Gaga Gölü", **Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi (TÜCAUM) Dergisi**, Sayı: 2, Ankara 1993, s. 241-249.

AKPINAR KÜLEKÇİ, Elif-BULUT, Yahya, "Erzurum İli Oltu İlçesi ve Yakın Çevresi Ekoturizm Potansiyelinin SWOT Analizi Yöntemi ile Belirlenmesi", **Artvin Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 1, Artvin 2013, s. 1-12.

ARSLAN, Yunus, "Erdek ve Çevresinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi", **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 13, Balıkesir 2005, s. 29-53.

BAHTİYAR KARADENİZ, Cemile, "Sürdürülebilir Turizm Bağlamında Sakin Şehir Perşembe", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 29, 2014, s. 84-107.

BAHTİYAR KARADENİZ, Cemile-SARI, Saffet, "Ordu İlinin Doğal Kaynaklara Dayalı Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi", **Journal of International Social Research (Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi)**, Cilt: 11, Sayı: 61, 2018, s. 741-759.

BAHTİYAR KARADENİZ, Cemile-KABACIK, Mehmet-SARI, Saffet, "Ordu İlinde Ekoturizm Uygulamaları, Kabakdağı ve Kayabaşı Örneği", **Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 2, Karabük 2018, s. 323-337.

BJÖRK, Peter, "Ecotourism From A Conceptual Perspective, An Extended Definition Of A Unique Tourism Form", **International Journal of Tourism Research** 2, Hindistan 2000, s. 189-202.

BLAMEY, Russell.K., "Principles of Ecotourism", **The Encyclopedia of Ecotourism**, (Ed. David Bruce WEAVER), CABI Publishing, New York 2001, s. 5-22.

- ÇELİK, Selahattin, “Kilis İli’nin Ekoturizm Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi ve Planlamaya Yönelik Öneriler”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 13, Sayı: 70, Nisan 2020, s. 203-215.
- ÇULHA, Osman, “Kültür Turizmi Kapsamında Destekleyici Turistik Ürün Olarak Deve Güreşi Festivalleri Üzerine Bir Alan Çalışması”, **Journal of Yaşar University**, Cilt: 3, Sayı: 12, 2008, s. 1827-1852.
- DEMİR, Sara-ESBAH, Hayriye-AKGÜN, Aliye Ahu, “Quantitative SWOT Analysis For Prioritizing Ecotourism-Planning Decisions In Protected Areas: Igneada Case”, **International Journal of Sustainable Development & World Ecology**, Cilt: 23, Sayı:5, 2016, s. 456-468.
- FORNAL-PIENIAK, Beata-DLUGOŃSKI, Andrzej, “Landscape Valuation For Planning Ecotourism Trails-Case Study”, **Annals of Warsaw University of Life Sciences-SGGW, Land Reclamation**, Cilt: 50, Sayı:3, Polonya 2018, s. 251-262.
- GENÇ, Musa, “İzmir-Dikili’nin Ekoturizm ve Açık Alan Rekreasyonu Potansiyeli: Tespit ve Tekliflerimiz”, **Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 16, Giresun 2017, s. 185-212.
- GÖKKAYA, Samet-ACAR, Ayşegül-YILDIRIM, Mustafa, “Ekoturizm Konusunun Lisansüstü Tezlerdeki Bibliyometrik Profili”, **Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 3, Karabük 2017, s. 122-130.
- GÜNAL, Nurten, “Ordu İlinin Biyocoğrafyası”, **Memleket Pusulası: Ordu**, (Ed. Cemalettin Şahin, T. Ahmet Ertek), Ordu Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, (1. Baskı), İstanbul 2018, s. 91-116.
- GÜRGEN, Gürcan, “Ordu İlinin Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikleri”, **Memleket Pusulası: Ordu**, (Ed. Cemalettin Şahin, T. Ahmet Ertek), Ordu Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, (1. Baskı), İstanbul 2018, s. 9-46.
- KARASU, Servet, “Rize İçin Alternatif Bisiklet Turizmi”, **II. Rize Sempozyumu: Turizm**, Rize 2016, s. 4-6.

- KEMENT, Üzeyir-BÜKEY, Aziz, “Doğa ve Kültür Fotoğrafçılığı Kapsamında Rekreatif Motivasyonun Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi”, **Tourism and Recreation**, Cilt: 1, Sayı: 1, 2019, s. 23-30.
- KILIÇ, Duygu-GÜLER, Dursun-BABACAN, Aydın-KILIÇ, Murat “Amasya’nın Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi Üzerine Bir Derleme”, **Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 2, Sinop 2019, s. 77-106.
- KIZILASLAN, Nuray-ÜNAL, Tayfur, “Tokat İlinin Ekoturizm/Kırsal Turizm Potansiyeli ve SWOT Analizi”, **Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi**, Cilt: 9, Tokat 2014, s. 45-61.
- NISA, Zaib, “Potential Site Selection in Ecotourism Planning Using Spatial Decision Support Tool”, **International Journal of Human Capital in Urban Management**, Cilt: 2, Sayı: 4, İran 2017, s. 251-258.
- ORAMS, Mark B., “Types of Ecotourism”, **The Encyclopedia of Ecotourism**, (Ed. David Bruce WEAVER), CABI Publishing, New York 2001, s. 23-36.
- ORTA, Cengiz-BAYCAN, Süleyman, “Karaman İlinin Eko-Turizm Potansiyeli”, **2. Ulusal Kırsal Turizm Sempozyumu Bildiriler Kitabı (20-22 Eylül 2012)**, Aksaray 2012, s. 325-334.
- OSMAN, Taher-SHAW, David-KENAWY, Emad, “Examining The Extent to Which Stakeholder Collaboration During Ecotourism Planning Processes Could Be Applied Within An Egyptian Context”, **Land Use Policy**, Cilt: 78, Sri Lanka 2018, s. 126-137.
- ÖZDEMİR YILMAZ, Gülay-KAFA GÜROL, Neşe, “Balıkesir İlinin Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi”, **Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Sayı: 2, Karaman 2012, s. 23-32.
- PASLI, Mehmet Mert-ÇELİKKANAT PASLI, Nazik, “Giresun İlinin Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi”, **Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı:10, Gümüşhane 2019, s.297-306.

- RIVERA, John Paolo R.-GUTIERREZ, Eylla Laire M., “A Framework Toward Sustainable Ecotourism Value Chain In The Philippines”, **Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism**, Cilt: 20, Sayı: 2, 2019, s. 123-142.
- SEKİ, İsmail-BİLER, Tolga, “Büyükbaş Hayvan İşletmelerine Yönelik SWOT Analizi: Biga Örneği”, **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı:1, Çanakkale 2016, s. 51-59.
- SEVİNDİ, Cemal-ÖZDEMİR Mustafa, “Sarmaşık Kaplıcası”, **Atatürk Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı:27, Erzurum 2001, s.159-173.
- SEZER, İbrahim, “Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma ve Ekoturizm Etkileşimi Bağlamında Kadınların Rolü: Şeyhli Mahallesi Örneği”, **Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 43, Sayı: 2, Sivas 2019, s. 211-238.
- SEZER, İbrahim-BEKDEMİR, Ünsal, “Yedi Değirmenler ve Mağarası Tabiat Parkı’nın Coğrafi Özellikleri ile Ekoturizm Olanaklarının Değerlendirilmesi”, **Doğu Coğrafya Dergisi**, Cilt: 21, Sayı: 36, Erzurum 2016, s. 43-78.
- SUN, Qiong-TAN, Zhiyong;-LIU, Zheng, “Study On Sustainability Of Wetland Ecotourism Scenic Spot By SWTO Analysis”, **International Journal of Low-Carbon Technologies**, Cilt:14, Sayı: 2, 2019, s. 205-211.
- SURAT, Hilal-YILMAZ, Hasan-SURAT, Zeki, “Yusufeli ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Kullanım Potansiyeli Üzerine Bir Araştırma”, **Doğu Coğrafya Dergisi**, Cilt: 20, Sayı: 34, Erzurum 2015, s. 61-88.
- TEKİN, Özlem, “Ekoturizm Açısından Konya İli Doğa Yürüyüşü Rotaları Üzerine Bir Araştırma”, **MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 3, Kırğızistan 2017, s. 377-400.
- VINODAN, A.-MANALEL, James, “Examining the Linkages of Community Intervention Strategies and Destination Quality of Ecotourism Destinations”, **Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism**, Cilt: 20, Sayı: 3, 2019, s. 362-386.

YILMAZ, Hasan-SURAT, Hilal, “Analitik Hiyerarşi Süreci Kullanılarak En Uygun Ekoturizm Etkinliğinin Belirlenmesi”, **Türkiye Ormancılık Dergisi**, Cilt: 16; Sayı: 2, Isparta 2015, s. 164-176.

YILMAZ, Okan-MANSUROĞLU, Sibel-YILMAZ, Ruya, “SWOT Analysis Of Ecotourism As A Tool For Sustainable Development: A Case Research In North-West Black Sea Coastal Zone Of Turkey”, **Journal of Environmental Protection and Ecology**, Cilt: 14, Sayı: 2, Yunanistan 2013, s. 786-798.

TEZ

AKKUŞ, Erol, *Ordu Efsaneleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu, 2018.

BERİK, Muammer, *Bolu İlinin Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi: Dörtdivan, Kıbrısık ve Seben İlçeleri Üzerinde Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2018.

ÇETİNKAYA, Erdal, *Türkiye’de Karayolu Ulaşımına Kapalı Mekanlarda Doğa Yürüyüşü Turizmi Güzergah Standartlarının Belirlenmesi: Kemalpaşa Mahmutdağı Ekoturizm Planlama Alanı Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2016.

DEMİRBULAT, Özge, *Türkiye Turizm Stratejisi’nde (2023) Teşvik Edilen Ekoturizme Katılan Yerli Turistlerin Destinasyon Hizmet Kalitesine Yönelik Değerlendirmeleri (Doğu Karadeniz Bölgesi Örneği)*, Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir, 2018.

ERMİŞ, Meltem, *Akşehir’in Ekoturizm Potansiyelini ve SWOT Analizini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2018.

ERSOY, Bilge, *Urla Ekoturizm Potansiyelinde Bademler Köyü*, Yüksek Lisans Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2017.

GÜNGÖR, Selim, *Buca Kaynaklar Ekoturizm Potansiyeli (İzmir)*, Yüksek Lisans Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2017.

- GÜRGEN, Gürcan, *Bolaman Çayı-Melet Irmağı Arasında Perşembe Yarımadasının Uygulamalı Fiziki Coğrafyası*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1993.
- HAZNEDAR, Helin Aslıhan, *Ekoturizm ve Ekogirişimcilik Potansiyelinin Ortaya Konmasına Yönelik Bir Araştırma: Nazarköy Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2016.
- KAMER AKSOY, Özgür, *Perşembe-Fatsa Arası Kıyı Kesimi Doğal ve Kültürel Peyzaj Kaynaklarının Turizm Açısından İncelenmesi*, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 2015.
- KAVAK, Melike, *Edremit Körfezi Kuzey Kıyılarında Yerel Halkın Ekoturizm Yönelik Bilinç ve Algısı ve Tutumları*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.
- KAYGUSUZ, Salih, *Ekoturizm Açısından Oltu İlçesi (Erzurum)*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2014.
- ORHAN, Tuba, *Uzundere İlçesi ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Sınıflandırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, 2008.
- ŞAHBAZ, Şadiye, *Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Dikili'nin Ekoturizm Potansiyelinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2018.
- ŞAHİN, Süleyman Hilmi, *Zamantı Çayı Havzası Ekoturizm Kaynaklarının Sürdürülebilir Turizm Açısından Değerlendirilmesi*, Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2013.
- TAŞ, Sedat, *Trabzon ve Ekoturizm: Yerli Ziyaretçilerin Yöreyi Değerlendirmesine Yönelik Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir, 2012.
- TAŞDEMİR, Salih, *Sürdürülebilir Ekoturizm Uygulamaları ve Potansiyel Belirlemeye Yönelik Geri Dönüşüm ve Çevre Yönetim ve Stratejileri: İzmir*

Karaburun Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2016.

TATKAN, Ayşe, *Isparta İli Yenişarbademli İlçesinin Ekoturizm Potansiyelinin SWOT Analizi Aracılığıyla Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Fen Bilimleri Üniversitesi, İzmir, 2018.

TURPCU, Eray, *Hizmet Kalitesi ve Seyahat Engelleri Algısı ile Müşteri Memnuniyeti ve Destinasyon Sadakati Algısı Arasındaki İlişkinin Ekoturizm Yöresinde İncelenmesi: Uzungöl'ü Ziyaret Eden Yabancı Turistler Üzerine Bir Uygulama*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2017.

ULUÇEÇEN, Tolga, *Özel İlgi Turizmi: Kapsamı, Çeşitleri ve Türkiye'de Uygulanabilirliği*, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Daire Başkanlığı, Ankara, 2011.

YILMAZ, Burak, *Bartın İlinin Ekoturizm Kapsamında Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce, 2018.

İNTERNET ERİŞİMLERİ

ERDOĞAN, Nazmiye, *Ekoturizm Turizm, Çevre ve Sürdürülebilirlik*, 2014, s. 1-30 https://www.researchgate.net/publication/283498573_Ekoturizm_Turizm_Cevre_ve_Surdurulebilirlik, Erişim Tarihi: 31.01.2020.

Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023, <http://bolge11.ormansu.gov.tr/11bolge/Files/DogaTurizmiMasterPlan/Ordu%20Do%C4%9Fa%20Turizmi%20Master%20Plan%C4%B1.pdf>, Erişim Tarihi: 31.01.2020.

<http://drtaflan.com/ciftlik-evimiz>, Erişim Tarihi: 01.04.2020.

<http://persembe.gov.tr>, Erişim Tarihi: 06.03.2019.

<http://www.karadenizolay.com/aktuel/cay-yapa-yapa-uzun-saclari-agardi-h39.html>, Erişim Tarihi: 15.06.2021.

<https://fatsa.bel.tr/karadenizin-saglik-turizmine-damga-vuracak-fatsa-termal-spa-otele-gorkemli-acilis/>, Erişim Tarihi: 15.06.2021.

<https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 31.01.2020.

<https://www.aa.com.tr/tr/yasam/sakin-sehir-persemedeki-hoynat-adasi-cazibe-merkezi-haline-geldi/2275797>, Erişim Tarihi: 15.06.2021.

<https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?k=A&m=ORDU>, Erişim Tarihi: 11.12.2019.

<https://www.ordu.bel.tr/Kesfedin/Hoynat-Adasi/1216>, Erişim Tarihi: 15.06.2021.

<http://www.ordukulturturizm.gov.tr/yazdir?FE85D6EC9E405411A54EBAA4E2AC13F8>, Erişim Tarihi: 01.04.2020.

<https://www.sondakika.com/haber/haber-karadeniz-in-unlu-tursucusu-vonali-celal-tursu/>, Erişim Tarihi: 15.06.2021.